

KENAN HULUSİ KORAY'IN HİKÂYELERİNDE HAYVANLAR

Revşan ERYİĞİT

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK

Erzurum-2025

Her hakkı saklıdır.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KENAN HULUSİ KORAY'IN HİKÂYELERİNDE HAYVANLAR

Revşan ERYİĞİT

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK

ERZURUM-2025

Her hakkı saklıdır.

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI

Revşan ERYİĞİT tarafından hazırlanan **Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyelerinde Hayvanlar** adlı bu çalışma 15.04.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda ☐ oybirliği/☒ oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı** Bilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Murat KACIROĞLU Erzurum Teknik Üniversitesi	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK Erzurum Teknik Üniversitesi	İmza
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Veli KILIÇARSLAN Atatürk Üniversitesi	İmza

Revşan ERYİĞİT tarafından hazırlanan **Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyelerinde Hayvanlar** başlıklı yüksek lisans tezi kabul edilmiştir. 15.04.2025

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Enstitü Müdürü

* Bu tez çalışması tarafından nolu proje ile desteklenmiştir.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullandığım her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sorumluluğu ve tezin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

15.04.2025

İmza

Revşan ERYİĞİT

Öğrenci

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması/patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
ÖN SÖZ.....	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOELEŞTİRİ VE HAYVANLAR

1.1.EKOELEŞTİRİ VE HAYVAN ÇALIŞMALARI.....	4
--	---

İKİNCİ BÖLÜM

KENAN HULUSİ KORAY'IN HİKÂYELERİNDE HAYVANLAR

2.1. HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ.....	17
-------------------------------------	----

2.2. KENAN HULUSİ KORAY'IN ANA KAHRAMANI HAYVAN OLAN HİKÂYELERİ.....	21
---	----

2.2.1. Bir Maymun Numarası Daha	21
---------------------------------------	----

2.2.2. Satılık Kısırak	23
------------------------------	----

2.2.3. Bir Geçim Yolu.....	25
----------------------------	----

2.2.4. Kıllı Maymun.....	26
--------------------------	----

2.2.5. Gece Kuşu	29
------------------------	----

2.2.6. Gece Sığınan Öküz	31
--------------------------------	----

2.2.7. Kiralık Eşek	33
---------------------------	----

2.2.9. Çakal Zehri.....	34
-------------------------	----

2.2.8. Öküz Öldü Dava Bitti	36
-----------------------------------	----

2.2.10. Merzengüş Sultan.....	37
-------------------------------	----

2.2.11. Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu	39
---	----

2.3. HAYVANLARIN BENZETMELERDE KULLANILDIĞI HİKÂYELER.....	41
--	----

2.3.1. Bir Garip Adam.....	41
----------------------------	----

2.3.2. Kavaklıkoz Hanında Bir Vak'a.....	42
--	----

2.3.3. Belki Bir İllüzyon	44
2.3.4. Güzel ve Esrarengiz	45
2.3.5. Sazlık.....	47
2.3.6.Tuhaf İnsanlar	49
2.3.7.Altı Sene Evvel	50
2.3.8. 910 Modeli	51
2.3.9. Cevizler	51
2.3.10. Gümüş Yıl.....	52
2.3.11. Oda Hizmetçisi.....	53
2.3.12. Satılık Kısrak	53
2.3.13. Bir Maymun Numarası Daha	54
2.3.14.Bir Beyaz Rus	54
2.3.15.Yeşil Gözlü Yaramaz.....	55
2.3.16.Üçüncü Mevkide.....	56
2.3.17. Zorlu Hastalık	57
2.3.18. Apartman Kapıcıları.....	57
2.3.19.Yol Amelesi	58
2.3.20. Amerika'ya Giden Asmakabağı.....	59
2.3.21. Turna Mevsimi.....	60
2.3.22. Yedi Saat Gecikme	60
2.3.23. Bir Ölüm Vak'ası.....	61
2.3.24. Tasula.....	62
2.3.25. Belki Ecel Belki Bıçak.....	63
2.3.26. Çakal Zehri.....	64
2.3.27. Manken	65
2.3.28. Hastalık	65
2.3.29. Şart Olsun Kilosu Seksene Geldi	66
2.3.30. Bir Muharrir Kahramanlarını Arıyor	67
2.3.31 Deniz Banyosunun Hakiki Fiyatı.....	68
2.3.32. Gece Sığınan Öküz	70
2.3.33. Kiralık Eşek	70
2.3.34. İncir Fidanları.....	71

2.3.35. Paraşüt.....	72
2.3.36. Sayfiyede Bir Numero	74
2.3.37. Deniz Kenarında	74
2.3.38. Kemahlı Değirmenci.....	76
2.3.39. Kamçı.....	77
2.3.40. Taş ve Gedik	78
2.3.41. Ömer Besi'nin Başı	79
2.3.42. Güneş Balıkları	80
2.3.43. Mavzer	81
2.3.44. Burmalı Apolet.....	82
2.3.45. Bir Aşk Hikâyesi.....	83
2.3.46. Garsiyoner.....	84
2.3.47. Yusufçuk	85
2.3.48. Balıkçı Kuşu ve Diğerleri	86
2.3.49. Felekten Bir Macera.....	87
2.3.50. Doktor Popen'in Karısı	87
2.3.51. Bir Öpüş Altında.....	88
2.3.52. Beyaz Güller	88
2.3.53. Sonu Bir Şarkı.....	89
2.3.54. Güzel Bir Kadın	90
SONUÇ.....	91
KAYNAKLAR.....	95

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KENAN HULUSİ KORAY’IN HİKÂYELERİNDE HAYVANLAR
Revşan ERYİĞİT
Danışman: Dr. Öğretim Görevlisi Caner SOLAK
2025, (116) sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK (Danışman)
Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Veli KILIÇARSLAN (Üye)

Cumhuriyet Döneminin üretken yazarlarından Kenan Hulusi Koray, kaleme aldığı hikâyelerle yaşadığı dönemin toplumsal yapısına ve insan ilişkilerine ayna tutmuştur. Eserlerinde, insan ve hayvan arasındaki ilişki dikkat çekici bir biçimde ön plandadır. Hikâyelerinin pek çoğu taşrada geçer ve bu yönüyle halkın yaşam biçimini, doğayla olan ilişkisini ve hayvanların gündelik yaşam içindeki yerini yansıtır. Koray’ın anlatımında hayvanlar yalnızca doğal varlıklar olarak değil; kimi zaman anlatım aracı, kimi zaman da sembolik bir öge olarak benzetme işlevi görür. Bu bağlamda onun hikâyeleri, hem döneminin edebi çizgisini hem de doğa-insan-hayvan üçgenindeki geçişkenliği gözler önüne serer.

Bu çalışmada edebiyat ile ekoloji arasında bir köprü kuran ekoeleştiri yaklaşımı açıklanarak hayvan çalışmalarına olan bakış açıları aktarılmıştır. Bu kuramsal temel doğrultusunda, yazarın doğa-insan-hayvan ilişkisini nasıl kurguladığına dair çözümlemelerde bulunulmuştur.

Kenan Hulusi Koray’ın hikâyelerinde hayvanların üstlendikleri roller incelenmiştir. Hayvanlar, hikâyelerde yalnızca birer varlık olarak değil; aynı zamanda çeşitli anlamlar taşıyan unsurlar olarak yer almakta, kimi zaman benzetme ögesi, kimi zaman ise toplumsal eleştirinin aracı olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, hikâyelerde hayvanların ana tema olarak yer aldığı metinler ile benzetme ve metafor yoluyla kullanıldıkları metinler, iki ayrı başlık altında tespit edilerek açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayvan, Benzetme, Toplum, Ekoeleştiri, Sembol, Hikâye.

ABSTRACT
MASTER’S THESES
ANİMALS İN THE STORİES OF KENAN HULUSİ KORAY

Revşan ERYİĞİT

Advisor: Assist. Prof. Dr. Caner SOLAK

2025, (116) pages

Jury: Assist. Prof. Dr. Caner SOLAK (Advisor)

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Member)

Assist. Prof. Dr. Veli KILIÇARSLAN (Member)

Kenan Hulusi Koray, one of the prolific writers of the Republican Era, reflected the social structure and human relationships of his time through his stories. In his works, the relationship between humans and animals is notably emphasized. Many of his stories are set in rural areas, reflecting the lifestyle of the people, their connection with nature, and the role of animals in daily life. In Koray's narration, animals are not merely natural beings; at times, they serve as narrative tools and, at others, as symbolic elements fulfilling a metaphorical function. In this context, his stories reveal both the literary tendencies of his era and the fluid interplay between nature, humans, and animals.

In the study, the ecocriticism approach, which bridges literature and ecology, was explained, and perspectives on animal studies were conveyed. In line with this theoretical foundation, analyses were conducted on how the author structured the nature-human-animal relationship

The roles undertaken by animals in Kenan Hulusi Koray's stories have been examined. Animals are not merely depicted as entities in the stories; they also appear as elements carrying various meanings. At times, they serve as similes, and at others, as tools of social critique. In this context, the stories in which animals appear as the main theme and those where they are employed through similes and metaphors have been identified and explained under two separate headings.

Keywords: Animal, Metaphor, Society, Ecocriticism, Symbol, Story.

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK: Türk Dil Kurumu

Vd. : Ve diğerleri

Ty. : Tarih yok

Haz.: Hazırlayan

Ed.: Editör

ÖN SÖZ

Türk edebiyatına kazandırdığı hikâyeleriyle Türk hikâyeciliğinde önemli bir yer edinen Kenan Hulusi Koray, eserlerinde hayvanlara geniş bir yer vermiştir. İnsanoğlu var olduğu günden beri dünyayı diğer canlılarla ortak kullanmaktadır. Bu canlıların başında gelen hayvanlar ile çoğu zaman birebir temasta bulunmuş ve onlarla kültürel, ekonomik, sosyal ilişkiler kurmuştur. Bireyin kendisini ve çevresini anlayıp yansıtmayı sağlayan edebiyat, insanların hayvanlarla kurduğu ilişkileri de ele almıştır. Nitekim eserlerde hayvanların ekonomik, sosyal, sembolik ve estetik amaçlı kullanıldığını görürüz. Mitoloji, destanlar, fabllar bu konuların ele alındığı edebî türlere örnektir.

Bu tez çalışmasında, Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde hayvanların ne tür roller üstlendikleri ve bu rolleri nasıl sergiledikleri incelenmiştir. Çalışma, iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, hayvanların doğadaki varlıkları ve bu varlıkların insanların yaşamlarına olan etkileri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Aynı zamanda, hayvan-insan ilişkisinin edebiyattaki yansımalarına odaklanılarak, bu ilişkinin Koray'ın hikâyelerinde nasıl bir anlam kazandığı üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, hayvanların hikâyelerdeki işlevlerine değinilerek, geniş bir perspektiften açıklanmaya çalışılmıştır.

“Ekoeleştirir ve Hayvan Çalışmaları” adlı birinci bölümde ekoeleştiririnin insan ve doğa arasındaki ilişkiyi nasıl ele aldığı üzerinde durulurken eleştirel bir yaklaşımla çözümçül bir süreç izlediğine değinilmiştir. İnsanların hayvanları ve doğayı çıkarları doğrultusunda kullandığı ve bu kullanımın zamanla doğada tahribata sebep olduğu gözlemlenmiştir. Ekoeleştiririnin bu noktada insanın sebep olduğu kötü gidişatın ve bıraktığı tahribatın enkazlarını onarmak ve durdurmak hedefinde olduğu vurgulanmıştır.

“Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyelerinde Hayvanlar” başlıklı ikinci bölümde, yazarın hayvan temalı hikâyeleri iki ana başlık altında incelenmiştir. İlk başlıkta, Kenan Hulusi Koray'ın Ana Teması Hayvan Olan Hikâyeleri ele alınmıştır. Yazarın eserleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve on bir hikâyede ana tema olarak hayvanların ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu bölümde, her hikâye sırasıyla ele alınmış; öncelikle hikâyelerin özetlerine yer verilmiştir. Ardından, hikâyelerde hayvanların üstlendikleri roller detaylı olarak analiz edilmiştir. Son olarak, hayvanların hikâyelerde hangi amaçla yer aldığı, hikâyeye sağladıkları katkılar ve yazar tarafından hangi hedeflerle kullanıldıkları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünün ikinci başlığı, “Hayvanların Benzetmelerde Kullanıldığı Hikâyeler” dir. Bu bölümde hayvanların hikâyedeki yerleri üzerine detaylı bir inceleme sunmaktadır. Yazarın tüm hikâye kitapları titizlikle incelenmiş ve hikâyelerde yer alan benzetmeler tek tek tespit edilmiştir. Özellikle hayvanların benzetme ögesi olarak nasıl kullanıldığı, bu benzetmelerin taşıdığı anlam ve işlevler üzerinde durulmuştur.

Benzetmelerin alıntılanarak açıklanması sürecinde, öncelikle kullanılan ifadeler bağlam içinde değerlendirilmiş ve her bir benzetmenin hangi amaçla yapıldığı ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Hayvanların hikâyelerde bazen insan davranışlarını eleştirmek için bir metafor, bazen kahramanların fiziksel duruşlarını okuyucunun gözünde canlandırmak için kullanıldıkları görülmüştür. Bazen ise kahramanların doğa ile olan bütünlüğünden dolayı benzetmeler yapılmıştır. Bu benzetmeler tespit edilirken yazarın benzetmenin amacını ve vermek istediği mesajlara dikkat çekilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde hayvanların sadece doğada var olan bir canlı olarak değil insanın kendisini tanımlamasında ki katkıları üzerinde de durulmuştur.

Sonuç kısmında ise, değinilen konular ve erişilen veriler doğrultusunda Kenan Hulusi Koray’ın hikâyelerinde hayvanların hangi özellikleriyle ön plana çıktıkları ve hangi anlatım işlevlerini üstlendikleri kaleme alınmıştır. Hikâyelerde hayvanların sadece birer varlık olarak değil, aynı zamanda metaforik, sembolik ve tematik anlamlar taşıyan güçlü anlatı unsurları olduğu tespit edilmiştir. Yazarın hayvanları bazen insan davranışlarını eleştiren bir araç, bazen doğa ile bütünleşmiş benzetmeler, bazen de hikâyeye dinamizm katan anlatı unsurları olarak kullandığı gözlemlenmiştir. Kenan Hulusi Koray’ın hayvanların yer aldığı hikâyelerinde, hayvanlara yüklenen anlamların edebiyat dünyasına sunduğu katkılar üzerinde durulmuş; bu anlamların, okurda çevre ve insan-doğa ilişkisine yönelik bir farkındalık oluşturduğu belirtilmiştir.

Tezin konusunu belirleme aşamasından yazım sürecine kadar her adımda büyük katkıları bulunan, bilgi ve deneyimlerini benimle her zaman paylaşan, yol gösterici bir destek sunan, fikirleriyle çalışmama değer katan ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Caner Solak’a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, tezin hazırlanmasında faydalandığım kütüphanesi ve kaynaklarıyla çalışmamı zenginleştirdiği için kendisine ayrıca minnettarlık borçluyum. Bu süreçte gösterdiği samimiyet, paylaşımcılık ve rehberlik sayesinde bu çalışmayı tamamlamak daha kolay ve verimli oldu. Kendisine Kıymetli desteklerinden dolayı çok

teşekkür ediyorum. Lisans eğitimimden başlayarak yüksek lisans dönemime kadar geçen süreçte, Yeni Türk Edebiyatı dersleriyle bana büyük katkılar sunan okuma ve araştırma bilinci kazandıran değerli hocalarım Murat Kacıroğlu ve Abdullah Nehir'e teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın her aşamasında yanımda olan, varlıklarını her zaman hissettiğim ve desteklerini esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, tez yazım sürecinde sağladıkları motivasyon ve manevi destekle bu süreci daha kolay ve anlamlı hâle getiren sevgili Merve Ünal'a ve Esra Aydın'a içten teşekkürlerimi iletiyorum.

Revşan ERYİĞİT
Erzurum-2025

GİRİŞ

İnsanlık ve dünya var olduğu günden bu yana, insanlar hayvanlarla aynı doğal alanı paylaşmışlardır. Bu paylaşım zamanla beraberinde çevresel birçok sorunu doğurmuştur. Hayvanlar, başlangıçta insanların tarım, ekonomi ve gıda ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılmıştır. Sanayi devrimi ve makineleşmenin henüz gelişmediği dönemlerde hayvanlar, tarım faaliyetlerine insanlardan daha fazla katkı sağlayarak iş yükünün büyük bir kısmını üstlenmiştir. Bu durum, insanların kendi dışındaki canlılara hükmetme çabasının, esasen bir ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıktığını göstermektedir. Ancak zamanla, insanların doğayı ve hayvanları yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda kullanma eğilimi, çevreye ve hayvanlara ciddi zararlar vermiştir. Bu süreç, insan eliyle gerçekleştirilen tahribatın artmasına yol açmıştır. İnsanın bu zararlı faaliyetlerini durdurmak ve doğa ile arasındaki dengeyi yeniden tesis etmek amacıyla, edebiyat ve çevre kuramı bağlamında ekoeleştirici ortaya çıkmıştır. Ekoeleştirici, edebî eserleri çevresel bilinç ve sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendiren bir disiplin olarak, doğa-insan ilişkisini daha sağlıklı bir zemine oturtmayı hedeflemektedir.

Günümüzde hem Türkiye’de hem de dünya genelinde çevre sorunlarına yönelik farkındalık giderek artmakta ve bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar arasında dikkat çeken yaklaşımlardan biri olan Ekoeleştirici, edebî metinleri ekolojik bir perspektiften değerlendiren disiplinler arası bir yöntem sunar. Ekoeleştirici, sadece ekolojiyle sınırlı kalmayıp sosyoloji, felsefe, kültürel çalışmalar gibi farklı alanlardan da beslenerek edebiyat incelemelerine yenilikçi bir bakış kazandırır. Bu eleştirici yöntemi, edebî ve kültürel metinlerde insan ile doğa arasındaki ilişkiyi sorgular; metinlerdeki doğa temsillerini, çevreye karşı geliştirilen tutumları ve insan-merkezci yaklaşımları analiz eder. Böylece, edebiyat aracılığıyla çevresel farkındalık oluşturmayı ve çevre bilincini geliştirmeyi amaçlar. Alanın öncülerinden biri olan Cheryll Glotfelty, Ekoeleştiriciyi “edebî metinler ile fiziksel çevre arasındaki ilişkinin incelenmesi” olarak tanımlamaktadır (Balkaya vd., 2019, 173) Bu tanım, Ekoeleştiricinin özünü sade ve açık biçimde ortaya koymakta; doğanın edebiyattaki temsillerini merkeze alan eleştirel bir yaklaşımı işaret etmektedir. Kübra Kuru Türkiye’deki ekoeleştirici çalışmalarını genel hatlarıyla şu şekilde özetler:

Türk edebiyatında hayvan çalışmalarının ekoeleştirici kuramı çerçevesinde işleniş Batı’ya göre daha geç başlamış; ancak bu alanda önemli eserler ve katkılar zamanla görülmüştür. Şükrü Elçin’in Türk Edebiyatında Tabiat adlı eseri, Türk edebiyatındaki çevreci yaklaşımı ele alan ilk

önemli çalışmalardan biri olarak dikkat çeker. Elçin bu eserinde, çevre kirliliği, doğanın tahribatı ve canlıların yok oluşu gibi meselelere yer verir. Bu çalışmaların Türk edebiyatında gelişim göstermesinde Ufuk Özdağ, Gonca Gökalt Alpaslan ve Serpil Oppermann'ın önemli etkileri olmuştur. Özdağ ve Alpaslan'ın ortak çalışmaları ve Özdağ'ın Çevreci Eleştiriye Giriş adlı kitabı, edebiyat alanında çevreci eleştirinin yaygınlaşmasına katkı sağlar. Oppermann ise editörlüğünü yaptığı Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat adlı eserle bu alanı destekler. Burcu Karahan'ın Yeşillenen Edebiyat Eleştirisi ve Sezgin Toska'nın Ekokurgu adlı çalışmaları da Türk edebiyatında hayvan ve çevre temalı çalışmalara yeni bir boyut kazandırır. Sonuç olarak, çevreci eleştiri kuramı hayvan çalışmaları üzerinden doğanın insan tarafından sömürülmesini eleştirir, çevre bilincinin geliştirilmesine ve çevreyle insan arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilmesine olanak sağlar (Kuru, 2022: 47-48).

Cumhuriyet Dönemi Türk hikâyeciliğinin önemli yazarlarından Kenan Hulusi Koray'ın eserlerinde yaşadığı topluma dair derin izler bulunmaktadır. Yazarın genellikle sosyal temaları işlediği görülmektedir. Ele aldığı konuların büyük bir bölümü taşra hayatına dayalıdır ve halkın yaşamına dair izler taşır. Bunun yanında fantastik unsurlar ve korku öğeleri içeren hikâyeleri de dikkat çeker. Koray'ın hikâyelerinde hayvanlar önemli bir rol oynar. Hayvanlar, sembolik işlevleriyle hikâyelerin zeminine katkı sağlamış, hikâyelerin derinlik ve anlam kazanmasına yardımcı olmuştur. Bu özellikler, onun eserlerini özgün kılan unsurlar arasında yer alır.

Kenan Hulusi Koray'ın eserlerinde doğa ve hayvan temaları, edebî metinlerin yalnızca estetik yönünü zenginleştiren unsurlar olarak değil, aynı zamanda ekoeleştirel bir perspektifin nesnesi olarak değerlendirilebilir. Küresel bir sorun hâline gelen insanın doğaya ve canlılara yönelik tutumu, edebiyat alanında ekoeleştiri şemsiyesi altında kendine yer bulmuş ve bu durum edebî eserlerde hem doğrudan hem de dolaylı biçimlerde hissedilmiştir. Ekoeleştiri, metnin içeriğine nüfuz ederek hem eserlerin yorumlanmasında hem de eserlerin kendi iç dünyasında önemli bir yaklaşım olarak öne çıkar. Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde doğa ve hayvan temasının bu metodolojik çerçevede ele alınması anlamlı bir bağlam sunmaktadır (Akbaş,2020: 177).

Böylece yazar hem toplumsal gerçekliği hem de fantastik bir dünyayı bir araya getirmiştir.

Bu çalışma, Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerindeki hayvan temalarını iki temel bağlamda ele almayı amaçlamaktadır. İlk bölümde, Ekoeleştiri ve Hayvan Çalışmalarının kuramsal çerçevesi sunulacak; ikinci bölümde ise Koray'ın hikâyelerindeki hayvan temalarının incelenmesi iki başlık altında yapılacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın temel hedefi, Koray'ın eserlerindeki hayvan imgelerinin toplumsal ve ekolojik anlamlarını ortaya koymak ve bu temaların edebiyat alanındaki önemini vurgulamaktır. Kenan Hulusi Koray'ın hikâyeleri,

hayvanlara sadece biyolojik bir varlık olarak değil, derin edebî anlamlar yüklenmiş güçlü anlatı unsurları olarak yaklaşır. Yazar, hayvanları bazen insan davranışlarını sorgulayan eleştirel bir araç, bazen doğanın özüne işaret eden semboller ve benzetmeler, bazen de hikâyeye enerji ve hareket kazandıran tematik öğeler olarak kullanır. Bu hikâyeler, edebiyat aracılığıyla insan ve doğa arasındaki ilişkiye dikkat çekerek okurun çevre bilinci geliştirmesine katkıda bulunur.

Kenan Hulusi Koray'ın *Bir Garip Adam*, *Yaz ve Aşk Hikâyeleri*, *Bir Otelde Yedi Kişi*, *Gece Kuşu*, *Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu*, *Bir Yudum Su*, *Beşer Dakikalık Hikâyeler*, *Güzel ve Esrarengiz*, *Bahar Hikâyeleri* ve *Son Öpüş* adlı hikâye kitapları incelenerek, bu eserlerde hayvan temsillerinin nasıl kurgulandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOELEŞTİRİ VE HAYVANLAR

1.1.EKOELEŞTİRİ VE HAYVAN ÇALIŞMALARI

Yaşamımızı sürdürdüğümüz dünyada, doğanın temel bileşenlerini insan, hayvan ve diğer canlı ve cansız varlıklar oluşturur. Bu bileşenlerin bir araya gelmesiyle ekosistem meydana gelmiştir ve ekosistemde her daim bir denge bulunduğu görülmektedir. İnsanlığın temel amacı, doğanın bu dengesini korumaktır; ancak bilinçli veyahut bilinçsiz bir şekilde insanoğlu her daim doğanın tahribatına yol açmıştır. Dünyada yaşanan gelişmeler ve nüfus artışı, ekonomik, sosyolojik ve siyasi kaygıların ortaya çıkmasına neden olmuş, bu durum da çevreye ve insanlara doğrudan zarar vermiştir. Örneğin, nüfus artışı ve sanayileşme sonucunda betonlaşmanın yaygınlaşması, yeşil alanların azalması, fabrikaların artması çevre ve hava kirliliğine sebep olduğu görülmüştür.

Tarih boyunca gerçekleşen savaşlar hem canlı nesillerinin azalmasına hem de doğanın doğrudan tahrip edilmesine neden olmuştur. Dolayısıyla insan eliyle meydana gelen ekolojik krizler hem inşalara hem de içerisinde yaşadıkları dünyaya büyük zararlar vermiştir. Ekoeleştiri, tahribatların yıkıcı sonuçlarını göstermek ve bu gidişatın etkilerini azaltmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Sezgin Toska bu konuda şu ifadeleri kullanır:

Ekolojik krizlerin ve çevre sorunlarının insanlar için birinci dereceden risk teşkil ettiğinin anlaşılması, bu risklerin nasıl dağıldığı üzerine de çalışma yapılması gerektirdiğini ortaya koymuştur. Çünkü söz konusu risklerin oluşturacağı zararların, yaban doğayı etkilediği kadar insanları da etkilediğinin yoğun bir şekilde hissedilmesiyle birlikte, bu zararların her kesimden insanları aynı oranda etkileyip etkilemediği tartışmaları da gündeme gelmiştir (Toska, 2017: 88).

İnsanın yol açtığı sorunlar, hem insanı hem de doğayı derinden etkilemiştir. Başlangıçta sadece doğanın düzenine zarar verdiği düşünülen çevresel sorunlar, zamanla küresel bir boyut kazanarak birçok alanı ve canlıyı etkilemeye başlamıştır. İnsanoğlunun sebep olduğu tahribat, doğadaki pek çok dengeyi bozmuş ve bu bozulma, doğrudan insan yaşamını da olumsuz etkilemiştir. Bu durum; sosyal, ekonomik, çevresel ve psikolojik açılardan çok yönlü biçimde değerlendirilmiş ve sonuçları gözler önüne serilmiştir.

Biyolog Ernest Haeckel'in 1866 yılında kullanmaya başladığı ekoloji (ecologie), oikos (ev) ve logial (söylem) sözcükleri bir araya getirilerek oluşturulmuştur. Canlılaralar ve doğal çevre arasındaki ilişkiyi inceleyen bu bilim dalı geliştikçe doğal dengenin artan boyutlarda bozulmaya başladığını insanlara göstermiştir. Böylece yavaş da olsa ekoloji sayesinde bu zamana kadar göz ardı edilen çevre sorunlarını ve gelecekte meydana gelebilecek felaketler hakkında konuşulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır (Solak vd., 2021: 178).

Ekoeleştiri, doğa ile canlılar arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalı olarak, çevresel sorunların giderek büyüdüğünü ve doğal dengenin bozulduğunu gözler önünü sererek araştırma odaklarını insan üzerinden doğaya çevirmiştir. Yasin Yavuz'a göre, "Ekoeleştiri, çevresel bir kaygıyı iyileştirmenin bilinciyle ortaya çıkmıştır. Ekoeleştirmenler, kirlilik, nüfus patlaması, hayvan doğası ve türlerinin tehdidi, şehirleşme ve göç gibi çevreye dolaylı ya da doğrudan zarar veren şeyler üzerine yoğunlaşırlar" (Yavuz, 2019: 247). Bu çevresel yoğunlaşmanın amacı doğal sistemleri korumaktır.

Terim olarak "ekoloji" ve "eleştiri" kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulan bu yeni edebiyat eleştirisi türü, Amerika'da 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Kavram, ilk kez 1978 yılında Amerikalı akademisyen ve edebiyat eleştirmeni William Ruekert tarafından yazılan Edebiyat ve Ekoloji: Eko-Eleştiri'de Bir Deneme başlıklı makalede kullanılmıştır. Ruekert, bu terimi insan merkezci ve sömürgeci zihniyetin, insanın da dâhil olduğu bütün evren için nasıl büyük bir tehdit oluşturduğunu vurgulamak ve bu tehditlerin önlenmesi adına edebiyatın üstlenmesi gereken rollere dikkat çekmek amacıyla geliştirmiştir (Yavuz, 2019: 247).

Ekoloji ve edebî eleştirinin birleşiminden doğan ekoeleştiri kavramı, doğanın insan eliyle uğradığı sömürünün farkına varılmasını sağlamak ve bu sömürünün durdurulmasına katkı sunmak amacıyla ortaya çıkarken yalnızca çevresel krizlerin sonuçlarını anlamakla kalmaz; aynı zamanda bu krizlerle mücadele edebilmek için bir düşünce ve eylem politikası olarak da işlev görür. Bu yönüyle, çevre odaklı bir bilinç oluşturmayı amaçlayan disiplinler arası bir yaklaşımdır. Edebiyat ise yalnızca estetik ve sanatsal bir ifade alanı değil; aynı zamanda toplumsal ve çevresel sorunlara dikkat çekmek için güçlü bir araç olarak kullanılmıştır. Ekoeleştiri kuramı, edebi eserleri bu bağlamda ele alarak doğa tasvirlerini, insan-doğa ilişkisini, çevreye karşı geliştirilen tutumları eleştirel bir bakışla değerlendirir. Yazarların doğaya dair duyarlılıkları, metinlerin içinde dolaylı ya da doğrudan yollarla okuyucuya aktarılır. Bu da

edebiyatın yalnızca bireysel ya da estetik bir değer taşımadığını, aynı zamanda çevresel bilinç ve sorumluluk geliştirmeye hizmet ettiğini gösterir.

Edebiyatın insan olmayan varlıkların çektiği acıyı ve derdi okuyucularına hissettirebilme özelliği, insanların doğa ve çevreleri ile kopan bağı tamir edebilme imkânı sunmaktadır. Edebiyat, imgelem gücü sayesinde okuyucuları, insanın doğa ve çevresiyle bayi henüz kopmamış diyarlara yolculuk etmesini sağlayarak çevreye duyarlı ve uyumlu bir yaşamın nasıl deneyimleneceğini onlara sunabilir. Çevreyi kirleten, onu yıkan düzen dışında da alternatiflerin olabileceğinin gündeme getirebilir. Edebiyat aracılığıyla insanların dikkati bir kez daha doğanın, çevrenin ve diğer varlıkların üzerine çekmiştir (Toska, 2017: 102).

Bu bağlamda ekoeleştirmenin temel amacı, edebiyat aracılığıyla doğaya karşı daha duyarlı bir bakış açısı geliştirmek; çevresel krizlere karşı bireysel ve toplumsal farkındalığı artırmaktır. Ekoeleştiri okumaları sayesinde edebi eserlerdeki doğa betimlemeleri, hayvan temsilleri, doğal çevreyle kurulan ilişkiler sadece sanat değeriyle değil, aynı zamanda ekolojik bir duyarlılık üzerinden anlamlandırılır. Edebiyatın çevre sorunlarının çözümündeki rolü, toplumsal farkındalık yaratma ve çevresel duyarlılığı artırma kapasitesi sayesinde önemli bir yere sahiptir. Edebiyat, doğa ve çevrenin temsili aracılığıyla bireylerin ekolojik bilinçlerini geliştirmelerine olanak tanır ve çevresel krizlere ilişkin eleştirel düşünceye zemin hazırlar.

Disiplinler arası çalışmalara ekokritik bağlamında neden ihtiyaç duyulduğu, çevre sorunlarının çözümünün herkesin sorumluluğu hâline gelmediği sürece başarıya ulaşamayacağına dayanır. Sorunun çözümünü tamamen teknolojiye, bilime veya siyasete yüklemek yetersizdir; herkes, özellikle edebiyat uzmanları, kendi alanlarında çözüm için harekete geçmelidir. Ekokritik, bu tür disiplinler arası iş birliği için bir zemin sunar. Edebiyat, çevre duyarlılığı oluşturmak ve insanlara çevreci bir bakış açısı kazandırmak açısından güçlü bir araçtır. Sorunu başka bilim dallarına bırakmak yerine, edebiyat eleştirmenleri hem çevresel problemlerin nedenlerini irdeleyerek hem de çözüm önerileri geliştirerek aktif rol almalıdır. Eko-kurgu yazarları ve eleştirmenler, özellikle edebiyatın bilinç farkındalığı yaratma gücünü vurgular; ancak bu süreçte doğa bilimlerinin verilerini ve öngörülerini göz ardı etmeden hareket edilmelidir. Özellikle Özdağ gibi isimler, çevre odaklı eserlerin tarihi bir sorumluluk taşıdığını savunur ve edebiyatın genç okurlar üzerindeki etkisine dikkat çeker. Ekokritik, bu farkındalığı artırarak çözümün bir parçası olmayı mümkün kılar (Solak vd., 2021: 177-184).

Ekolojik sorunların giderek büyüdüğü dönemde, çevreye ve insanlara yönelik duyarlılığı artıran bir bilinç anlayışının gelişmesi kaçınılmaz hâle gelince, bu bakış açısı, ekoeleştirisinin temel amacı doğrultusunda şekillenmiştir. “Ekolojik eleştiri, çevrenin ve doğanın kendi özgün durumu içindeki temsillerini inceler” (Bertens, 2014; 270). Ekoeleştiri, yenilikçi bir perspektifle çevre sorunlarını ele alarak çözüm önerileri sunmayı hedefleyen bir kuram olarak doğmuştur.

Teori, doğanın edebî temsillerini analiz ederek olaylar arasında neden-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmayı ve böylece bireylerde ve toplumda çevreye karşı duyarlılık bilincini geliştirmeyi amaçlar. Bu bilincin en önemli hedefi, çevre ve insan arasındaki sağlıklı düzenin tamamen yeniden inşa edilmesi mümkün olmasa bile, daha kötüye giden süreçlerin önüne geçerek dengeyi koruma çabalarına katkı sağlamaktır. Ekoeleştirisinin sonucu olarak ortaya çıkacak olan doğa bilinci sosyolojik, ekonomik ve bilimsel yönlerden incelenmiş. Bu inceleme beraberinde disiplinler arası çalışmalara da zemin hazırlamıştır. Ömer Solak ekoeleştirisinin disiplinler arası yönünü şu şekilde açıklar:

Disiplinler arası çalışmaların ne kadar önemli olduğunun en iyi örneklerinden biri eko eleştiridir. Ekoloji ve edebiyatı bir araya getiren bu eleştiri türü ile çevre sorunları sadece doğa bilimlerinin gündemi olarak değerlendirilmeyip sosyal ve beşeri bilimlerin de bu konuda uyanmasını sağlamıştır. Bu elbette ekolojinin her şeyi birbiri ile bağlantılı gören yaklaşımının tabii bir sonucudur. Ayrıca yine bu yaklaşım sayesinde çevre sorunlarının çözülebileceğine duyulan inanç yine disiplinler arası çalışmaların bu alanda ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir. Fakat yine de edebiyat ve ekolojiyi bir araya getirmek kolay olma mistir. Bu yanılla ekoeleştiri ilgi çekicidir. Buna rağmen ona giderek artan sayıda araştırmacının ilgi duymasının sebebi çevre sorunlarını günlük hayatta doğrudan gözlemlenebiliyor oluşudur (Solak vd., 2021: 184).

Çevrenin ve doğanın korunması, insanın üstlenmesi gereken temel bir etik sorumluluk olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, çevresel eleştiriye konu edinen araştırmacılar, bu etik değeri göz önünde bulundurarak çalışmalarına yön vermekte ve kalemlerini bu doğrultuda şekillendirmektedir.

Dünyayı ve doğayı ele alışımızı belirleyen etik değerler edebî metne hızla yansırken diğer taraftan bunun doğal bir sonucu olarak edebiyat eleştirmenleri ekoloji başta olmak üzere doğa bilimleri ve sosyal çevre bilimlerinden yardım almaya gerek duymaya başlamıştır. Böylece edebiyat bilimi de değişen etik değerler, kazanılan yeni bakış

açıları ve öğrenilen yeni bilgiler doğrultusunda kendini yenilemeye başlamıştır (Solak vd., 2021: 178).

İnsanlık tarihi incelendiğinde insanın çevre ve hayvanlar ile karşılıklı bir etkileşim içinde olduğu açıkça görülmektedir. İnsan, çevreden bağımsız bir varlık olmayıp hem çevresel faktörlerden etkilenmiş hem de çevre üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Dolayısıyla şairler ve yazarlar, toplumun bir bireyi olarak çevresel ve sosyal dinamiklerden etkilenmiş ve bu etkileşimi sanatçı kimlikleri aracılığıyla edebî eserlerine yansıtmışlardır. Ekoeleştirici çalışmalarının ufuk açtığı ve bakış açımızı değiştirdiği alanlardan biri de hayvanlardır. Hayvanlar, dünyada insana en çok benzeyen varlıklardır. Nefes alır, yaşamlarını güdüselle yönlendirmelerle sürdürür ve nesillerinin devamlılığını sağlarlar. İnsanın doğada oluşturduğu tahribatlardan en çok etkilenen de yine hayvanlar olduğu tespit edilmiştir.

Kendi türünden olmayan diğer canlıları ötekileştirerek onları sömürme eyleminde bulunan insan, çevreye ve hayvana verdiği yıkımın farkında olmadığı için tüketim merkezli davranış biçimini her geçen gün daha da fazla artırır. Ötekileştirdiği bu canlılar üzerinde tahakküm kurmaya çalışarak kendisinin ne kadar üstün bir varlık olduğunu kanıtlama girişimi içerisinde bulunur. İnsanların bu düşünceye kapılmasına ve her şeye hükmedebileceğine inanmasına neden olan ana etken, kuşkusuz modernizm ve artan sanayileşme olmuştur (Kuru, 2022: 49).

Türk edebiyat tarihine bakıldığında, en eski dönemlerden Cumhuriyet Dönemine kadar doğa, hayvan ve insan etkileşimi edebî eserlerde sürekli olarak işlenmiştir. Bu bağlamda, edebî eserlerde doğa, hayvan ve insan arasındaki denge veya dengesizlikler sıklıkla ele alınmış ve genellikle edebî sanatlarla, özellikle de benzetme ve betimleme araçlarıyla ifade edilmiştir.

İlk Türk devletlerindeki yaşantıya baktığımızda, hayvanların koruma, taşınma, ticaret ve haberleşme aracı olarak kullanıldığını fark ederiz. Örneğin konar-göçer yaşam tarzının en büyük destekçisi binek hayvanı olan attır.

At, Türkler tarafından günlük hayatta en fazla yararlanılan hayvandı. Bütün faaliyetler at üzerinde gerçekleştiriliyordu. Türklerin üç temel faaliyeti av, sürü ve akın olduğundan, bunlar hep at üzerinde yerine getiriliyordu. Ava at üzerinde gidiliyor, bireysel ya da toplu olarak gerçekleştirilen avlar hep at üzerindeyken yapılıyordu. Sürülerin otlatılması, sulanması, otlaktan otlağa, kışlaktan yaylağa götürülmesi ve yönlendirilmesi hep at sayesinde oluyordu. Düşmanlar üzerine gerçekleştirilen akınlarda da hep at ön plana çıkmaktaydı (Durmuş, 2016: 61).

İlk Türklerde doğanın ve içerisindeki unsurların daha çok benimsenen dini inançlardan dolayı kutsallık ve mitolojik öğelerle özdeşleştiğini görürüz. Bunun yanında konar-göçer yaşam şartlarından dolayı doğaya yuva bilinciyle yaklaşılmış ve doğayla her zaman birebir temas hâlinde olunmuştur. Bu yaşam tarzı nedeniyle doğa ve hayvana atfedilen değerlerin toplum inanç sisteminde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Türklerin benimsediği dinlerden biri olan Şamanizm’de doğaya ve hayvana yüklenen bu kutsiyetleri görebiliriz.

Şaman inancına sahip olanlara göre bütün dünyada bulunan varlıklar bir ruha sahiptir. Bu dine inananlar dağları, gölleri, ırmakları vb. unsurları “yer-su” olarak adlandırarak, canlı birer varlık olarak düşünmüşlerdir. İnanişâ göre, yer-su olarak adlandırılan bu yerleri insanlar duygularıyla kavrayabildiği gibi kendisi de onun bir parçasını oluşturur. İnsanlar maddi hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan hemen hemen tüm nesneleri bol bol veren yedi dağ ve denizi ile yer-su’dan tedarik eder. Şamanizm inancını benimsemiş olan Türklerin doğadaki dağ, ay-güneş, ağaç, orman, taş ve su gibi varlıklara karşı ne tür kutsiyetler yüklediğini, doğaya karşı ne kadar saygılı olduğunu, günümüz yaşantılarından da rahatlıkla görmekteyiz (Türkmen vd., 2023: 79).

Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra ürettikleri edebî eserlerde ise İslami ve tasavvufi bir anlayış çerçevesinde doğa, insan ve hayvan temalarının sıklıkla ele alındığını görürüz. Klasik Türk edebiyatı devrinde üretilen edebî metinlerde, özellikle sevgili figürü önemli bir yer tutar. Sevgili, çoğunlukla çeşitli benzetmelerle yüceltilmiş; gül, güneş ve su gibi unsurlara benzetilerek idealize edilmiştir. Aynı şekilde, Divan edebiyatında doğa tasvirleri de önemli bir yere sahiptir ve bu tasvirlerde çoğu zaman hayvanlar da yer alır. “Özellikle kuş türleri, Divan edebiyatının sembolik dünyasında sıkça kullanılan unsurlar arasında yer alır. Serçe, bülbül ve karga gibi kuş türleri hem betimlemelerde hem de mecaz ve benzetmelerde yoğun bir şekilde kullanılmıştır” (Aydın vd., 2024: 326-327).

Tanzimat dönemi yazar ve şairi olan Abdülhak Hamit Tarhan, kaleme aldığı *Sahra* şiirinde pastoral anlayışla tabiatı konu almıştır.

Servet-i Fünun edebiyatında, doğa, çevresel bir bilinç çerçevesinde ele alınmaktan ziyade, dönemin siyasi atmosferinin şair ve yazarlarda yarattığı kaosun bir sonucu olarak, sığınılacak bir liman olarak görülmüştür. Bu dönemde eser veren yazarlarda belirgin bir kaçış arzusuna rastlanmaktadır.

Söz konusu kaçış, Yeni Zelanda veya Manisa'nın bir kasabasına yönlendirilmiş bir özlem olarak karşımıza çıkar. Asıl hedef, II. Abdülhamit yönetiminden uzaklaşarak doğanın huzuruna kavuşmaktır. Bu bağlamda, Yeni Zelanda ve Manisa'daki hedeflenen kasaba hayali daha çok hayalî bir kavram olarak nitelendirilebilir. Bu hayalî düşüncenin temel amacı, gerçekte bir yere ulaşmaktan ziyade, mevcut durumdan kaçışı ve hayale sığınmayı ifade eder. II. Abdülhamit yönetiminden uzaklaşmak isteyen şair ve yazarlar, kendi hayallerinde bir "Yeşil Yurt" kavramı yaratmışlardır. Bu hayal edilen "Yeşil Yurt", herkesin özgürlük ve huzur içinde dostça yaşayabildiği, ütopyayı andıran bir toplumsal düzeni temsil etmektedir. Servet-i Fünun dönemindeki bu anlayış doğrultusunda, doğanın insan için bir "huzur vatanı" olarak tanımlandığı söylenebilir. Doğa, bu dönemin şair ve yazarları tarafından, siyasi ve toplumsal baskılardan uzaklaşp dinginliğe ulaşmanın bir aracı olarak görülmüştür. Servet-i Fünun döneminde var olan bu anlayıştan hareketle doğanın insanlarda huzur vatanı olarak nitelendirildiği belirtilebilir, doğa onlar için huzura kaçıştır (Tarım, 2006: 77-86).

Servet-i Fünun edebiyatında doğa, dönemin siyasi baskılarından kaçışın bir aracı olarak idealize edilmesiyle insan merkezci bir anlayışın hâkim olduğu görülmüştür. Ekoeleştirel açıdan değerlendirildiğinde, doğanın bir sığınak olarak görülmesi, onun bağımsız bir varlık olarak değil, insanın psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına hizmet eden bir alan olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu yaklaşım, doğanın asıl değerini göz ardı ederek onu sadece insanın huzur arayışına bağlı bir kavram hâline getirmiştir. Ekoeleştiri ise bu anlayışı sorgulayarak, doğanın yalnızca bir kaçış mekânı olmaktan öte, kendine özgü haklara sahip, ekolojik dengesiyle önemli bir varlık olduğunu vurgular. Servet-i Fünun dönemindeki edebiyat anlayışında doğa, bireysel ve toplumsal baskılardan kurtulmanın yolu olarak işlenmiş olsa da, ekoeleştirel bakış açısı doğanın yalnızca bir araç olarak değil, çevresel bilinçle ele alınması gerektiğini savunur. Sonuç olarak, bu edebi dönem doğayı sadece bir huzur ortamı olarak görmüş, ancak ekolojik duyarlılığı yeterince geliştirmemiştir.

Türk edebiyatında çevreye yönelik bakış zamanla değişmiştir. Edebiyatta doğa, yalnızca bir arka plan unsuru olmaktan çıkarılarak bağımsız ve anlam taşıyan bir varlık olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönemde çevre bilinci daha görünür hale gelmiş, doğa insan ihtiyaçlarına hizmet eden bir unsur yerine, kendi hakları ve dengeleri çerçevesinde değerlendirilen bir unsur olarak öne çıkmıştır. Araştırmacılar, doğayı insan merkezli anlayıştan uzaklaştırarak, ona özgü değerleri ve kurallarıyla değerlendirme anlayışına yönelmişlerdir. Bu

yaklaşım, edebi metinlerden sinemadan, sanattan medyaya kadar pek çok alanda karşılık bulmuş ve çevre ve hayvana verilen değer bilincinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ekolojik eleştiri de bu süreçte edebiyatta daha fazla yer edinmiş ve doğanın özerkliğini esas alan bakış açıları güç kazanmıştır. Zamanla ekolojik bilinç artmış ve çeşitli yazarlar tarafından bu konular eserlere konu olmuştur.

Türk yazınında doğa teması temelinde kentleşme, makineleşme ve doğa kıymeti gibi motiflerin irdelendiğini ve bu temanın ne kadar önemli olduğunu gösterir niteliktedir. Üstelik daha önce de ifade edildiği gibi, bu eserler henüz layıkıyla incelenmiş değildir. Buna karşılık Cengiz Aytmatov, Müge İplikçi, Elif Sofya, Halikarnas Balıkcısı ve Yaşar Kemal gibi birçok şair ve yazarın eserleri ekoeleştirel bakış açısıyla okunmuştur (Yavuz, 2019, 252).

Buket Uzuner'in *Su, Toprak, Hava, Ateş* romanları bu çizgide kaleme aldığı eserlerindendir. Doğa ve insan arasındaki ekolojik eleştiriye yansıtan eserlerinde çevreci bir farkındalık yaratmayı amaçlamıştır.

Türk tarihinde hayvan ve doğanın yeri kutsallık anlayışıyla başlamaktadır. Dünya üzerindeki her varlığın temel yaşam alanı olan doğa, insan, hayvan ve çevre arasındaki düzenin ayrılmaz bir bütün olduğunu göstermektedir. Her ne kadar insan bu doğal düzenin dengesini bozacak girişimlerde bulunmuş olsa da, zamanla yarattığı çevresel tahribatın farkına varmış ve bu sorunları çözmek amacıyla adımlar atmıştır. Bu bağlamda, ekoeleştiri yaklaşımı, çevresel problemlerin ele alınmasında önemli bir perspektif sağlayarak ekolojik dengenin yeniden tesis edilmesi yönünde çözüm odaklı bir çerçeve sunmaktadır.

Ekoeleştiri ve hayvan çalışmaları, doğa ile hayvanların yaşamda yer alan konumlarına ve işlevlerine yönelerek çeşitli analizler yapar. Bu çalışmalarda doğanın edebî ve sanatsal eserlerde nasıl yansıtıldığını ve hayvanların hangi farklı biçimlerde temsil edildiğini incelenmiştir. Hayvanların eserlerde hangi özellikleriyle yer aldığı incelenirken kendilerine özgü doğalarına da vurgu yapılmıştır. Ekoeleştiri, doğanın yalnızca edebiyatta değil, çevresel çalışmalar, kültürel üretimler ve hatta hayvanat bahçeleri gibi farklı alanlarda nasıl temsil edildiğini araştırır. Bu yaklaşım, doğa ile insan arasındaki hiyerarşik ilişkiyi sorgular ve insan merkezci bakış açısına eleştirel bir yaklaşım getirir. Ekolojik eleştirmenler, bu ayrımları sorgulayarak insan-doğa hiyerarşisini ortadan kaldırmayı amaçlar.

Ekoeleştiriye diğere eleştiri türlerinden farklı kılan en önemli özelliğı, edebi metinlere getirmiş olduğı "yeryüzü merkezli" tutumdur. Ekoeleştirin gelişimine kadar benimsenen diğere eleştiri türlerinde metinler hemen her zaman insan merkezci bir yaklaşımla incelemeye tâbi tutulmuştur. Diğere bir deyişle, metinler insana dair kültürel, sanatsal, sosyal, tarihi, edebi değere ve yargıları nasıl temsil ettiklerine dair incelenmiştir. Ekoeleştiriyle beraber bu odak noktası insan merkezinden alınır ve yeryüzü ya da fiziksel çevre eksenine kaydırılır (Balkaya, vd., 2019: 174).

Hayvan çalışmaları, hayvanların insanlar gibi temel yaşam ve türe göre hayat sürme haklarına sahip olması gerektiğini savunarak, onların etik ve hukuki açıdan eşit görülmesini destekler. Eleştiride, hayvanların insanlardan daha düşük bir konumda olması sorgulanır ve bu düşüncenin arkasındaki fikirler ortaya çıkarılarak tartışılır. Ekoloeleştiri, çevresel sorunlara hayvan açısından faydacı ve duyarlı bir yaklaşım benimseyerek, doğa ile uyum içinde yaşamının gerekliliğini vurgular. Bu bağlamda, insanın ekosisteme etkisini değerlendirmek ve çevre ve hayvan ile daha bilinçli bir ilişki kurmak önem taşır.

Hayvanlarla kurduğı ilişkiler de edebi eserlerin temel konularından biri olmuştur. Hayvanlar, tarih boyunca doğanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmüş; insanla birlikte var olmuş, insan yaşamının ayrılmaz bir unsuru hâline gelmiştir. Edebiyatta hayvanlar kimi zaman kendi varlıklarıyla doğrudan yer bulurken, kimi zaman da metaforik bir anlam yüklenerek insanın iç dünyasını, ahlaki değerlerini ve toplumsal yapılarını yansıtmak amacıyla kullanılmıştır. Halk edebiyatında, masallarda, fabllarda, geleneksel anlatılarda; tasavvuf edebiyatında ve tasavvufi şiirlerde, modern roman ve hikâyelerde hayvan imgelerine sıkça rastlanır. Bu imgeler aracılığıyla hem insanın doğayla kurduğı ilişki sorgulanmış hem de hayvanların doğaya ve insan yaşamına olan katkısı vurgulanmıştır.

Ekoeleştirmenler, hayvanların yalnızca anlatının sembolik bir parçası olmadığını, aynı zamanda doğadaki bağımsız ve özgür varlıklarıyla da değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu yaklaşım, insanın doğaya ve hayvana bakış açısını sorgulamasına neden olmuş; çevre bilinci ve etik sorumluluk gibi konularda yeni düşünsel açılımlar sunmuştur. Hayvanların edebiyattaki bu çok yönlü varlığı, hem akademik hem de sanatsal anlamda çeşitli çalışmalara ilham kaynağı olmuş ve insan-doğa ilişkisini yeniden düşünmenin önünü açmıştır. Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar, ekoeleştiri ve hayvan çalışmalarına önemli katkılar sunarak bu alanın önemini daha da artırmıştır.

Ekoeleştiri yönteminin kullanıldığı çalışmalar:

Gizem Damla Çakmak, Çağdaş Kadın Edebiyatında Gotik ve Ekoeleştiri Kesişiminde Kadın Bedeni, İğrençlik ve Grotesk, 2024

Erva Göksenil Yılmaz, Ekoeleştiri ve Gotik: Nathaniel Hawthorne'un Seçili Kısa Hikâyelerine Ekogotik Yaklaşım, 2023

Murathan Kaya, Kısa Spekülatif Kurguda Posthümanizm ve Ekoeleştiri, 2021

Çağla Kılınç, Ekoeleştiri, Ekofobi ve Romantik Ekoloji: Coleridge ve "Rime of the Ancient Mariner"ın Ekofobik Okuması, 2021

Merve Çay, Animasyon ve Ekoeleştiri: Hayao Miyazaki Dengeyi Tekrar Bulmak, 2020

Rıdvan Gül, Ekoeleştiri: Edebiyatın Fiziksel Çevreyle İlişkisi, 2019

Tuba Ünlü, Medeniyetin Çöküşü: Ursula K. Le Guin'in "Dünyaya Orman Denir" ve William Golding'in "Sineklerin Tanrısı" Eserlerinin Ekoeleştiri Bağlamında Analizi, 2018

Shahrzad Mostaan, Ekodrama: Caryl Churchill ve Edward Albee'nin Oyunlarının Ekoeleştiri Kuramı Işığında İncelenmesi, 2017

Hatice Kübra Toker, Behiç Ak'ın Erken Çocukluk Dönemine Seslenen Kitaplarında Ekoeleştiri, 2025

Şükrü Can Balta, 1950 Sonrası Türk Hikâyesinde Ekoeleştiri ve Çevre Bilinci, 2023

Gülseren Dinvar Pekşen, Ekoeleştiri-Ekosinema: Hollywood Bilimkurgu Sinemasında Doğa ve İklim İzlekleri, 2023

Gülşen Oktay, Çocuk Edebiyatında Ekoeleştiri, 2023

Ümit Yaşar Özkan, Ütopyadan İklimkurguya: Türk Edebiyatında Üç İklimkurgu Romanı Örneğinde Doğa Kültür İkiliğinin Ekoeleştirisi, 2023

Gamze Güzel, Ekolojik Bir Tiyatroya Doğru: Ekoeleştirinin Tiyatrodaki Yankıları ve Örnek Çözömler, 2023

Kübra Kuru, Ekoeleştiri Odağında Ethem Baran Anlatısı, 2022

Sinan Sümeli, Ekoeleştiri Perspektifinden Bertolt Brecht'in Epik Tiyatro Kuramının Değerlendirilmesi, 2022

Çağrı Yılmaz, Türk Film Çalışmalarında Yeni Yönelimler: Ekoeleştiri, Ekosinema ve Ekolojik Bir Metin Olarak Film, 2021

Sibel Uğurlu, Buket Uzuner'in Hikâye ve Romanlarının Ekoeleştiri Bağlamında İncelenmesi, 2020

Yasaman Gonagova, Ekoeleştiri Bağlamında Buket Uzuner'in "Tabiat Dörtlemesi" Serisindeki Üç Roman Üzerine Bir Değerlendirme, 2020

Aygün Şen, Popüler Sinemada Ekoeleştiri: "Avatar" ve "Açlık Oyunları", 2016

Nurda Yurdusev, Öncü Bir Ekoeleştirmen Olarak Gene Stratton-Porter'in Eserlerindeki Çevre Etiğinin İncelenmesi ve "A Girl of The Limberlost" ve "Freckles" Romanlarının Ekoeleştiri Kuramı Işığında Analizi, 2016

Özge Parlak Temel, Ekoeleştiri Kuramı Işığında Stefano Benni'nin "Margherita Dolcevita" ve "Terra!" Adlı Eserlerinde Vurguladığı Doğa Ögesi ve Yazarın Çevreci Düşünceleri, 2010

Arda Arıkan, Edebî Metin Çözümlemesi ve Ekoeleştiri, 2011

Funda Bulut, Ekoeleştiri Kuramı Işığında Ayla Kutlu'nun "Huvava: İlk Çevre Koruyucu" Adlı Eserine Bakış, 2020

Aygün Şen, Bilimkurgu Sinemasında Ekolojik Adalet ve Ekoeleştiri, 2018

Süreyya Doğan, Ekoeleştiri ve Buket Uzuner'in Romanları, 2024

Başak Ağın, Ekoeleştiri ve Hayvan Çalışmaları: "Avatar", "Madagaskar" ve "Madagaskar 2: Afrika'ya Kaçış" Filmlerinde Doğa ve Hayvan Temsilleri, 2012

Hakan Sazyek & Yunus Sürücü, Cahit Külebi'nin Şiirlerine Ekoeleştiri Çerçevesinden Bakmak, 2018

Yasin Yavuz, Edebiyat ve Ekoeleştiri: Latife Tekin'in "Manves City" ve "Sürüklenme" Adlı Romanları, 2019

Mustafa Yiğitoğlu & M. Abdulbasit Sezer, Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım, 2019

İmge Alpay, Yaşar Kemal "Hüyükteki Nar Ağacı" ile Cengiz Aytmatov "Beyaz Gemi" Üzerine Bir Ekoeleştiri Denemesi, 2018

Caner Solak, Bir Ekoeleştiri Denemesi: Behiç Ak'ın "Tek Kişilik Şehir" Oyununda Birey, Toplum ve Çevre İlişkileri, 2012

Adil Çelik & Altuğ Ortakçı, Ekoeleştiri, (Yıl belirtilmemiş)

Gökhan Tunç, Ekoeleştiri ve Gülten Akın'ın "Yüksek Evde Oturanın Türküsü" Başlıklı Şiiri, 2022

Hilal Taşkın & Tuğçe Boran, Moana Animasyon Filminin Ekoeleştirici Kuramı Bağlamında İncelenmesi, 2022

Kerim Can Yazgünoğlu, Ekoeleştirici Nedir?: Ekolojinin Aynasından Edebiyat Eleştirisine Bakmak, 2024

Murat Turna, Ekoeleştirici Çerçevesinden Ahmet Muhip Dıranas'ın Eserleri, 2023

Başak Ağın, Ekoeleştirici: Çevre ve Edebiyat, 2012

Tülin Kartal Güngör, Edebiyat ve Ekoeleştirici

Zhyldyz İsmailova & Emrah Altıok, Cengiz Aytmatov'un "Toprak Ana" Eserinin "Ekoeleştirici" Bağlamında İncelenmesi, 2011

Serdar Gürçay, Ekoeleştirici Kuramı Işığında Alevî-Bektâşî Velâyetnâmeleri, 2023

Bilginç Eyan, Bedri Rahmi Eyuboğlu Şiirlerinde Ekoeleştirici, 2024

Bahar Yıldırım Sağlam, Ekoeleştirici Kuramı Bağlamında Miyazaki'nin "Rüzgârlı Vadi" Animasyon Filmi, 2024

Ayşe Altun, Belgesel Sinema, Ekoeleştirici ve Kamilet Filminde Doğanın Temsili, 2020

Burak Çavuş, Ekoeleştirici Kuramı Çerçevesinde Zülfü Livaneli'nin "Balıkçı ve Oğlu" Adlı Romanı, 2024

Ufuk Sarıtaş, Ekoeleştirici ve Mustafa Kutlu'nun "Beyhude Ömrüm" Hikâyesine Ekoeleştiriciel Bakış, 2021

Nejla Orta, Sinemada Ekoeleştirici: Ekolojik Bağlamda Halk Bilimsel Unsurların "Buğday" Filmi Üzerinden İncelenmesi, 2024

Arzu Özyön, Zülfü Livaneli'nin "Son Ada"sı ile Ütopyadan Distopyaya: Bir Ekoeleştirici Denemesi

Mahir Karacar, Ekoeleştirici Bağlamında Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme, 2024

Seher İlaslan, Ekoeleştirici Kuramı, 2021

Mustafa Çakır, Ekoeleştirici Kuramı Işığında Thomas Hardy'nin "Asi Kalpler" Romanı, 2024

Buğra Şengel & Semih Öz, Ekoeleştirici Kuramı Çerçevesinde Amin Maalouf'un "Empedokles'in Dostları" Romanı, 2022

Erden El, Posthümanist Ekoeleştirir ve Covid-19: İnsanmerkezçilik Sonrası Doğaya Bakış

Mehmet Nevzat Arcagök, "Berci Kristin Çöp Masalları"nın Ekoeleştirir Bağlamında İncelenmesi

Gülsere Dinvar Pekşen, Ekoeleştirir-Ekosinema: Hollywood Bilimkurgu Sinemasında Doğa ve İklim İzlekleri

Fikret Güven, Ursula K. Le Guin'in "Dünya'ya Orman Denir" Adlı Eserinde Ekofeminizm ve Marksist Ekoeleştirir, 2024

Özge Parlak Temel, Ekoeleştirir Kuramı Işığında Stefano Benni'nin "Margherita Dolcevita" ve "Terra!" Adlı Eserlerinde Vurguladığı Doğa Ögesi ve Yazarın Çevreci Düşünceleri, 2010

Banu Akçeşme, Margaret Atwood'un "MaddAddam" ve "The Year of The Flood" Adlı Romanlarında Postmodern Ekoeleştirir Kritisği, 2024

Menekşe Yavuz & Didem Ardalı Büyükarman, Yaşar Kemal'in "Deniz Küstü" İsimli Romanına Eko-eleştirel Bir Yaklaşım, 2020

İKİNCİ BÖLÜM

KENAN HULUSİ KORAY’IN HİKÂYELERİNDE HAYVANLAR

2.1. HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Kenan Hulusi Koray, 37 yıllık kısa yaşamında çalışkanlığı ve üretkenliğiyle dikkat çeken bir yazar olarak öne çıkar.

1906 yılında İstanbul’un Çarşamba semtinde doğmuş, Çarşamba İbtidâîsi ve Mercan İdâdîsi’nden mezun olmuştur. 1925’te İstanbul Sultanisi’ni tamamlamış; ancak Dârülfünun’daki eğitimini, ailevi ve maddi sebeplerle yarıda bırakmak zorunda kalmıştır (Akbaş, 2020: 5).

İzleyen yıllarda farklı sektörlerde çalışma hayatını sürdüren Koray, toplumsal ve millî sorumluluklar üstlenmiştir.

1928 yılında memur olarak başladığı kariyerine, 1934’te Vakıf Gazetesi’nde gazetecilikle devam etmiş ve yazı işleri müdürlüğüne kadar yükselmiştir. Ayrıca, Birinci Neşriyat Kongresi’ne katılmış ve II. Dünya Savaşı sırasında orduya katılarak yedek subaylık yapmıştır (Akbaş, 2020: 5-6).

1928 yılında Kenan Hulusi Koray, Servet-i Fünun dergisinde hikâyelerini yayımlamaya başlamış, aynı yıl edebiyata ilgi duyan altı arkadaşıyla birlikte *Yedi Meşale* adlı ortak eserlerini yayımlamıştır. Bu eser, hem bireysel yazarlık serüveninin başlangıcını hem de “Yedi Meşaleciler” topluluğunun doğuşunu simgeler (Yıldırım, 2024: 12). Yazarın hayatında önemli yer tutan eşi Emine Besime Hanım’la evliliği şu şekilde gerçekleşmiştir:

1928 yılında Edebiyat Fakültesi’nde, Münir Nurettin Bey’in kız kardeşi Emine Besime Hanım ile tanışmış, *Yedi Meşale* kitabı vesilesiyle gelişen bu ilişki, 1933 yılında evlilikle sonuçlanmıştır. Emine Besime Hanım’a verdiği hediye, aralarındaki bağı güçlendirdiği ifade edilir (Yıldırım, 2024: 15-16).

Kenan Hulusi Koray’ın *Bir Yudum Su* adlı hikâye kitabının girişinde, eşi Besime Koray tarafından kaleme alınmış, yazarın edebî kişiliğine dair biyografik notların yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde Besime Koray, eşinin yalnızlığa ve doğaya olan düşkünlüğünü vurgular; özellikle bahar ve yaz aylarında sessiz, doğayla iç içe ortamlarda yazmayı tercih ettiğini ifade eder. “Bu bağlamda, *Bahar Hikâyeleri*, *Bir Otelde Yedi Kişi* ve *R. B. K. Pansiyonu* adlı eserlerinin bu ortamlarda kaleme alındığını belirtir” (Koray, 2020: 10). Koray’ın izole ve sessiz mekânlarda yazmayı tercih etmesi, doğa ve çevreden aldığı ilhamla yazılarını

şekillendirdiğini ve bu ilhamın temalara yansıdığını göstermektedir. Nitekim Besime Koray, onun daha çok kırsal ve sakin ortamlarda çalıştığını, bu mekânların hem edebî üretimi için ilham kaynağı hem de iç dünyasına uygun alanlar olduğunu ifade eder.

Kenan Hulusi Koray'ın doğaya ve yalnızlığa olan düşkünlüğü, hem kendi yaşamında hem de hikâyelerinde zaman zaman kendini göstermektedir. Hikâyelerinin çoğu kırsal bölgelerde, doğal yaşam alanlarında geçer. Karakterler genellikle taşrada yaşayan insanlardır ve Koray, bu insanlara dair hikâyeleri anlatırken gözlemci bir bakış açısıyla hareket eder. Bu yönüyle, anlatıcı konumunda olayları dışarıdan izleyen bir gözlemci gibi yer alır.

Hikâyelerinde doğayla iç içe oluşu, onun doğaya olan bağlılığını açıkça ortaya koyar. Ayrıca, hikâyelerinin çoğunun bahar ve yaz aylarında geçmesi, bu düşkünlüğünün bir yansımasıdır. Bazı kahramanlar olaylar karşısında doğrudan müdahil olmak yerine sadece gözlemci konumundadır. Bu gözlemcilerin, yazarın kendisini temsil ettiğini söylemek mümkündür. Koray'ın eserlerinde çevre sadece bir arka plan değil, aynı zamanda anlatının temel yapı taşlarından biridir. Doğa ve çevre unsurları, olayların gelişiminde önemli bir yer tutar ve anlatının atmosferini belirler. Eşinin de belirttiği gibi, bu karakteristik özellikler Kenan Hulusi Koray'ın kişiliği ile hikâyeciliği arasında güçlü bir bağ kurar.

Besime Koray'ın anlatımına göre, Kenan Hulusi Koray yazılarına derin bir bağlılık duyan, onları adeta “çocukları” gibi gören bir yazardır. Yazılarını titizlikle saklar, çalışmalarını başkalarıyla kolay kolay paylaşmaz. Nitekim askerdeyken Besime Hanım'a yazdığı bir mektubunda, yazıları için “Çocuklarıma dokunma, yalvarırım,” sözleriyle bu bağlılığını dile getirmiştir (Koray, 2020: 9-10). Bu “çocuklar”, onun kaleminden çıkan edebî ürünlerdir. Besime Koray, ayrıca eşinin seyahate olan tutkusunu ve gezip görmenin yazılarına kattığı derinliği de vurgular. Koray'a göre seyahat, yalnızca bir yolculuk değil, aynı zamanda bir ilham kaynağıdır. Özellikle askerlik yıllarında bu tutkusunu yaşama imkânı bulmuştur. “İnsan gezer, görürse yazılarında hakikat çeşnisi çoğalır,” şeklindeki sözü, onun bu konudaki düşüncelerini yansıtır (Koray, 2020: 9-10).

Besime Koray, eşinin son derece çalışkan bir yazar olduğunu ve yazıya olan tutkusunun zaman zaman sağlığını dahi ihmal etmesine neden olduğunu belirtmektedir. Uykusuzluk sorunundan sıkça yakınmasına rağmen, yazmaya olan bağlılığı nedeniyle kalemini elinden bırakmadığı ifade edilir. Eşine yazdığı mektuplarda dinlenmesi gerektiğini öğütleyen Besime

Koray, ondan “Çocuklarıma iyi bak, yakında geliyorum... Artık ayrı bir çalışma odası isterim,” şeklinde yanıtlar aldığını aktarmaktadır (Koray, 2020: 9-10).

Kenan Hulusi Koray, hikâyelerinde genellikle halkın orta sınıfında yer alan bireylerin gündelik yaşamlarına odaklanan bir yazar olarak öne çıkar. Anlattığı olaylar ve durumlar çoğunlukla sıradan insanların yaşamlarından kesitler sunar. Bu yönüyle, toplumsal hayatın içinden beslenen bir anlatı kurar. Ancak yalnızca olayları değil, bu olayların içinde yer alan insanların ruhsal durumlarını da büyük bir dikkatle gözlemler. Karakterlerinin iç dünyalarını kimi zaman derinlemesine işlerken, kimi zaman da bu ruh hâllerini kısa ama etkili betimlemelerle okuyucuya sezdirir.

Koray, hikâyelerinde sade ve duru bir dil kullanır. Bu yalın anlatım tarzı, onun hikâyelerine doğallık ve samimiyet kazandırır. Ancak sadeliğin ötesinde, dili etkili bir biçimde kullanarak anlatımına güçlü bir vurgu katmayı da başarır. Karakterlerinin duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade ederken, anlatının akışında sanatsal bir denge kurar. Yazar, toplumun farklı kesimlerinden bireyleri ele alırken onların yaşam tarzlarını, değer yargılarını ve zamanla bu değerlerde meydana gelen değişimleri de işler. Modernleşme, şehirleşme ya da toplumsal dönüşüm gibi süreçlerin birey üzerindeki etkilerini incelikli bir şekilde yansıtır. Bu bağlamda Koray, sadece bireyi değil, bireyin içinde bulunduğu sosyal yapıyı da anlatısının merkezine alır. Ayrıca, Kenan Hulusi Koray’ın hikâyelerinde zaman zaman doğaüstü ve gizemli öğelere de yer verdiği görülür. Bu tür anlatılarda atmosfer yaratma becerisi, gerilim ve merak duygusunu ön plana çıkarma başarısı dikkat çeker. Bununla birlikte doğa ve hayvanlarla iç içe geçen anlatılarında, yazarın gerçek yaşamla olan bağı daha da görünür hâle gelir. Doğa sadece bir arka plan değil, kimi zaman bir karakter gibi anlatının içinde yer alır.

Kenan Hulusi Koray, Yedi Meşaleciler topluluğu içinde yalnızca hikâye türünde eser veren tek yazardır. İnci Enginün, Koray hakkında şu değerlendirmeyi yapar:

Başlangıçta çölde geçen tutkulu, masalımsı aşk hikâyeleri (*Bir Yudum Su*, 1929) ile ün kazanmış; sonrasında kır ve köy ortamlarında geçen esrarlı, korku hikâyelerine yönelmiştir. Yazarın en başarılı hikâyeleri, zaman zaman Poe’nun öykülerini andıran *Bahar Hikâyeleri* (1939)’ndeki korku temalı anlatılardır. Daha sonraları, bizzat tanımadığı kişilerin öykülerine, gazete haberleri aracılığıyla ulaştığı köy hikâyelerine yönelmiştir. Bu hikâyelerin bir kısmı, gazete haberlerine dayansa da, turistlerin garipliklerini, eski eserlerin değer kazanmasını, çoğunlukla mizahi bir şekilde işler (“Miras Keçe”, “Kamçı”). Bir yönüyle Sadri Ertem’e yakın dururken, bir diğer yönüyle de Sait Faik’in müjdecisi olmuştur. Ne yazık ki, askerlik hizmeti sırasında tifüsten

hayatını kaybetmiş, sanat anlayışını son noktasına ulaştıramamıştır (Enginün, 2005: 301).

Bu çıkarımlardan hareketle, Kenan Hulusi Koray'ın henüz gelişim çağında, sanatındaki tekniği tam anlamıyla olgunlaştıramadan vefat ettiği anlaşılmaktadır. Eserlerinde, gündelik yaşamdan ve toplumun çeşitli kesimlerinden izler taşıyan konulara ağırlık vermiştir.

Kenan Hulusi, büyük fikirler sunmaktan ya da şaşırtıcı konular yaratmaktan ziyade, küçük hadiselerin iç dünyasına yönelmiştir. Basit ve önemsiz gibi görünen insan meselelerini dikkatle ele alarak, onları bir fikir etrafında ustalıkla toplamıştır. Karmaşık endişeler yerine sade ayrıntılara odaklanmayı tercih etmiştir (Yıldırım, 2024: 22).

Bunların yanı sıra, Kenan Hulusi Koray'ın korku ve fantastik temalara da yöneldiği görülür. *Gece Kuşu* ve *Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu* adlı hikâyeler, bu türdeki eserlerine güzel örneklerdir.

Tüm bu yönleriyle Kenan Hulusi Koray, hem gerçekçi hem de fantastik öğeleri bir arada kullanabilen, aynı zamanda estetik duyarlılığı yüksek ve düşünsel derinliği olan çok yönlü bir anlatı dünyasına sahiptir.

2.2. KENAN HULUSİ KORAY’IN ANA KAHRAMANI HAYVAN OLAN HİKÂYELERİ

2.2.1. Bir Maymun Numarası Daha

Bir Maymun Numarası Daha hikâyesi, İzmir’de yolcuları az bir tren istasyonunda geçmektedir. Hikâyede, Seydi Köyü amiri Hasan Hüseyin ile maymunu olan Kapiten etrafında gelişen olaylar anlatılır. Hasan Hüseyin, eşi ve çocuğu olmayan yalnız bir adamdır ve bu yalnızlığını hayvan sevgisi ile doldurmayı tercih etmiştir. Ona göre Maymun beslemek kuş, köpek beslemekten daha iyidir. Çünkü maymunların insan dostu olduğuna inanmaktadır. Kapiten ismini verdiği maymunu da kendisine sadıktı. Ancak, maymuna verdiği isim dahi bazıları tarafından eleştirilere sebep olmuştur. Onlara göre Kapiten ismi yerli olmayan bir ecnebi özentisiydi:

“Kapiten bu küçük maymunun ismi idi; ama, niçin Mustafa, Nuri değil de Kapiten?...

-Bu ayrı bir meseledir. Şunu da unutmayınız ki, bizde bütün hayvanların isimleri böyledir, yani ecnebidir; Mujik, Ceki, Bobi gibi...” (Koray, 2023: 61).

Hasan Hüseyin’in karısı kendisini yıllar önce bırakıp kaçmıştır. Halk eğer karısı onu bırakıp kaçmasaydı ve ona bir çocuk verseydi, Hasan Hüseyin’in yalnızlığını bir maymun ile geçiştirmeyeceğini düşünmektedir. Köy halkı, onu maymun beslediği için başta çok eleştirmiş, Hasan Hüseyin’de her seferinde Kapiten’in birçok insandan daha dost canlısı olduğunu vurgulayarak hayvanını savunmuştur.

Kapiten, başta köy halkı tarafından küçümsenmesine rağmen daha sonra becerilerinden dolayı benimsenmiş ve kabul görmüştür. Ancak sadece Köy İmamı Kapiten’i kabul etmemiştir. Köy İmamı Kapiten’i benimseyememekle beraber onu “fesad hayvan” olarak nitelendirmiştir. Verdiği fetvalarla köylüleri maymun beslemenin uygun olmadığına inandırmıştır. Hasan Hüseyin Kapiten’e karşı oluşturulan bu isyan grubuna aldırış etmeyip ona tüm işleri öğreterek hayvanına olan bağlılığını kanıtlamıştır. Kapiten’de söylenen çoğu şeyi anlayarak ve ona verilen görevleri yerine getirerek akıllı bir hayvan olduğunu herkese göstermiştir.

İmam, şeriatı yeri olmadığına inandığı Kapiten’in varlığına tahammül edemez duruma gelir. Köy halkının Kapiten’i zamanla benimsemesi İmamı intikam planlarına sevk etmiştir. Bir gün istasyonda İmam Kapiten’i şaşırtmak için yanıltıcı bir düdük çalar, Kapiten’in düdük

yüzünden görevini karıştırmasına ve hata yapmasına sebep olur. Hasan Hüseyin, bu olaydan dolayı Kapiten'i cezalandırır. İmam bunun gibi çeşitli komplolarla Kapiten'i ve Hasan Hüseyin'i köylülere karşı haksız yere mahcup etmeye çalışır. Hikâye imamin şu sözleriyle sona erer:

“-Olur, hayvan değil be; Olur hayvan değil be; diyordu; vay fesat mahlûk... Hasan Hüseyin; yahu! Öteki tren ne vakit?” (Koray, 2023: 65).

Bir Maymun Numarası Daha hikâyesinin ana kahramanı Kapiten isimli bir maymundur. Seydiköyü amiri olan Hasan Hüseyin, maymun beslediği için halktan tepki almaktadır. Hikâyede Hasan Hüseyin ile maymunu Kapiten'in yaşadığı zorbalıklar anlatılır. Hikâyenin başlarında kendisine yapılan hiçbir eleştiriye aldırış etmeyip her seferinde hayvan sevgisini dile getirmiş ve hayvanını korumuştur. Hatta anlatı boyunca Hasan Hüseyin, Kapiten'i halka benimsetmeyi amaç edinmiş ancak komplolardan sonra kendisi de hikâye sonunda mahcup duruma düşmüştür.

Köy İmamının, Kapiten'i sevmeyip, onu fesat hayvan olarak nitelendirmesi, bunlarla da kalmayıp halkı hayvana karşı yönlendirmesi bir zorbalık ve şiddet örneği olarak hikâyede yerini alır. Kapiten'i istasyonda iki kere tuzağa düşürmüş ve ceza almasına sebep olmuştur. İmam, onu sadece hayvan olduğu için hor görmüştür. Oysaki insan ve hayvan yaratıldığı ilk günden beri aynı doğayı paylaşmaktaydı, burada hayvanı ötekileştirip, ona zorbalık yapması insan gücünün kendi dışındaki varlıklara hükmederken yaptığı bencillik olarak ifade edilebilir. Hasan Hüseyin'in hayvan sevgisi ile Köy İmamının hayvan nefreti iki karşıt olarak hikâyede var olmuştur.

Bir Maymun Numarası Daha hikâyesinde maymunu ticaretin bir nesnesi olarak görürüz. Bu hikâyede maymuna bilet kestirilmesi ve istasyonda işçi olan insanların yapması gereken bir takım işlerin kendisine verildiğini ve onun aracılığı ile para kazanıldığını görürüz (Akbaş, 2020: 183).

Bu durumda insanın doğasından koparılıp kendi yaşamlarına dâhil ettikleri bir hayvanı kendi çıkarları doğrultusunda kullandıklarını görülür. Bu hikâyede hayvan haklarının çoğu yerde hiçe sayıldığı görülür.

Hayvan hakları insanların empati yapmak suretiyle birer canlı varlık olarak kabul görüp; acıya, şiddete, istismara maruz kalmaması yönünden gündeme gelmiştir. Bu hak kavramı hayvanlar ile insanların eşit konuma getirmemektedir. Hayvanların hakları denildiğinde, özgür bir şekilde

yaşamlarını sürdürmeleri ve ticari meta konumunda olmamaları anlamlarını taşımaktadır(Kıroğlu, 2021: 175).

Hikâyede Kapiten' in tıpkı bir insan gibi rol aldığı görülür, işçi gibi çalışması, normal insanlar gibi masada çatal kullanarak yemek yemesi bu duruma örnek gösterilebilir. Hasan Hüseyin Kapiten'i bu davranışından dolayı hikâyede şöyle över:

-Benim Kapiten yok mu?...

-E?...

-Artık yemekte çatal kullanıyor...

-Amma yaptın ha Hasan Hüseyin. Maymun da nasıl çatal kullanabilir be?

Yahut:

Benim Kapiten yok mu? Dün akşam tam bir yirmi dokuzluğu yuvarladı (Koray, 2023: 63).

Bu hikâyede yazar tarafından ana kahraman olarak maymunun seçilmesi, maymuna tıpkı bir insan gibi görevlerin verilmesi ve bu görevleri yerine getirirken zorbalığa uğramasının bir tesadüf olmadığı söylenebilir. Burada Kenan Hulusi Koray ironik bir dille hem hayvanların yaşadığı zorbalığı ifade etmek istemiş hem de bir hayvan üzerinden insanın oluşturduğu bu sisteme eleştiri getirmiştir. Bir hayvan olarak maymunun seçilmesinin sebebi de maymunun insana en çok benzeyen hayvan olarak düşünülmesi olabilir.

2.2.2. Satılık Kısarak

Satılık Kısarak hikâyesinde Anadolu'da buğday öğütme mevsiminde birçok köyde yaşanan zorluklar anlatılmıştır. Halkın bu mevsiminde yaşadığı zorluklar dertlenmelerine sebep olmuştur. Değirmen köye çok uzaktır, bazı köylüler iki, üç saat ya da yarım günlük yolu yaya gidip gelmek zorunda kalmaktadırlar. Mesafenin yanında bu yolda, yabani, vahşi hayvanların bulunduğu da bahsedilir. Cuma Ovası köylerinden olan Kesre halkı bu durumdan oldukça şikâyetçidir. Bu korku dolu yollarda kurt ve çakallarla karşılaşmanın onlar için kaçınılmaz olduğu belirtilir. Halk da çoğu zaman bu korkudan dolayı değirmene gidemez, hatta Kesre'den bir adım bile dışarı çıkmaya cesaret edemezler.

Köy halkı bu zorluklardan kurtulmak için çözüm ararlar. Piyadeye haber göndermeyi de düşünürler, fakat piyadeye haber göndermek çok uzun süreceği için bu fikirden vazgeçerler.

Köylüler, buğdaylarını öğütebilmek için köyde bulunan Ali Ahmet'tin kısırağını ödünç almayı düşünürler. Ancak, Ali Ahmet kısırağını vermek istemez. Bu tutum, köy halkı tarafından bencil bir davranış olarak değerlendirilir. Hikâyen kahramanlarından olan Zülfü Çavuş, Ali Ahmet'i bu tutumundan dolayı cezalandırmayı planlar. Ayrıca Ali Ahmet ile arasındaki geçmişten gelen kişisel bir husumet bulunmaktadır. Gençlik döneminde Zülfü Çavuş'un sevdiği kişiyi Ali Ahmet'in elde etmesi, bu husumetin ana nedeni olmuştur.

Zülfü Çavuş, değirmen yolunda sırtlan ile karşılaştığı bir olayın ardından bu durumu Ali Ahmet'ten intikam almak için bir araç olarak kullanır. Sırtlanı etkisiz hale getirip ahırına kapatan Zülfü Çavuş, Ali Ahmet'i sırtlanla baş başa bırakır. Bu olaydan sonra Ali Ahmet pişmanlık duyup kısırağını köylüye vermek istese de halk ona acımaz. Ali Ahmet, ahırda sırtlan ile boğuşurken halkın dışarda onun bu durumuna kahkahalarla eşlik etmesi olayları mizahi bir hale büründürürken, aynı zamanda hikâyenin gerilim ve toplumsal eleştiri unsurlarını da güçlendirmektedir. Kenan Hulusi Koray hikâye sonunda, intikamın kısrağın meselesi mi yoksa geçmişten gelen husumet nedeniyle mi ortaya çıktığı sorusunu sorarak hikâyeyi bitirir.

“*Satılık Kısrağ* hikâyesinde, insanların buğday öğütme mevsiminde yaşadığı zorluklarla birlikte hayvanlara duyulan ihtiyaç anlatılmıştır”(Aliyazıcıoğlu, 2007: 122). Hangi tarihte geçtiği bilinmeyen hikâyede olayların geçtiği köyde makineleşmeye dair tek bir örnek dahi görülmez. Buradaki insanlar hayvan gücü ile ulaşım, üretim ve tüketim ihtiyaçlarını gidermektedirler. Değirmene gitmek için gerekli olan kısrağ ile hem ulaşım hem de yük taşıma ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamaktadırlar. Hayvanlar insan yaşamında tarih boyunca tarım, ulaşım, üretim, ekosistem dengelemesi açısından büyük katkılarla var olmuşlardır. Doğada evcil, uysal, sadık hayvanların dışında vahşi hayvanlarda vardır. Hikâyede değirmen yolunun hem uzak hem tehlikeli bir yol olduğu belirtilmiştir. Bu yolda vahşi hayvanların varlığından da söz edilir. Burada bahsi geçen vahşi hayvanların varlığının halk için bir korku unsuru olduğu ifade edilir. Kısrağ yaratılış gereği cesur ve atılgan bir hayvan olduğu için insanlar korkutucu bu yolu kısrağ ile hızlıca gidip gelmeyi planlarlar. Bu da hikâyede hayvanların yaradılış özelliklerine göre faydacı yaklaşımla seçildiğini gösterir.

Ali Ahmet ile Zülfü Çavuş arasında geçmişe dayanan husumetin asıl sebebi bir aşk macerasıdır. Ali Ahmet'in Zülfü Çavuş'un sevdiği kızı elinden alması bu husumetin ana sebebidir. Yıllarca intikam alamayan Zülfü Çavuş, kısrağ meselesini belki de bahane ederek bir sırtlan ile intikamını almıştır. Sırtlan, vahşi doğada yaşamını sürdüren acımasız bir hayvandır.

Zülfü Çavuş’a saldırması da bundan kaynaklıdır. Ancak Zülfü Çavuş’un kendi çıkar ve amaçları için vahşi doğada yaşam süren bir hayvanı alıp köye getirmesi ve köyde de ahıra kapatması, insanın doğayı ve hayvanları kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmasına örnek gösterilebilir. Hikâyede Sırtlan ahıra kapatıldıktan sonra yanına Ali Ahmet girer, O, Ali Ahmet’e yaradılışının verdiği içgüdüsel hareket ile saldırır, bundan sonra sırtlanın doğaya bırakılıp bırakılmadığı ile ilgili bilgi bir bahis geçmez.

2.2.3. Bir Geçim Yolu

Bir Geçim Yolu hikâyesi iki yıl önce İzmir’de Alsancak tren istasyonundan Aydın’a kalkan postada geçmektedir. Kızılçullu istasyonunda, heybesinin üzerinde bahçe, ağaç, çember ve kadın yüzü desenleri bulunan garip bir köylü trene binmiştir. Bu heybeden sekiz tane maymun çıkmıştır. Heybeden çıkan ilk maymuna vagonda bulunan tüccarlardan biri bir susam helvasını uzatır, maymun tüccarın omuz başına gelerek oyun çevirip susam helvasını almak için hareket etmiş ancak helvayı almayı başaramamıştır. Ardından heybede bulunan diğer yedi maymunda heybeden çıkarak vagonda bulunan yedi adamın yedi şapkasını alıp tavana asarak numaralaralar çevirerek eğlenceli bir gösteri sergilemiştir. Maymunlar, vagonun bir ucundan diğer ucuna koşarlar ve birbirlerinin kuyruklarını tutarak halkalar oluştururlar. Vagonda bulunanlar alkışlarıyla maymunları dikkatle izlerler. Maymunlar bu numaraları yaparken heybe sahibinin umursamaz şekilde oturur.

Maymunların şapkasını aldığı yolculardan biri ineceği istasyona yaklaşır ve şapkasını almak ister. Maymun oyun çevirerek şapkasını verecek gibi olurken vermez, bu durum tüccarın heybe sahibi köylüye tepki göstermesine sebep olur, fakat köylü sağır ve dilsizmiş gibi yaşananlara hiçbir tepki vermez. Şapkasını almak isteyen yolcular maymunlara ceviz, fındık gibi kuruyemişler uzatsalar da başarılı olamazlar ve yolcular şapkalarını alamadan istasyondan inmek durumunda kalırlar.

Hikâye sonunda yedi maymun, şapkaları heybe sahibi köylünün yanı başına koyarak görevlerini tamamlamışlardır. Köylü ödül olarak her bir maymunun ağzına birer şeker koyar. Şapka getiremeyen sekizinci maymuna ise oyunu kaybettiği için şekerini sadece yalatır.

“*Bir Geçim Yolu* hikâyesinde trenleri kendisine mekân tutmuş bir sahtekârın, soygun numarasını hikâye eder” (Aliyazıcıoğlu, 2007: 134). Heybe sahibi sahtekâr köylü maymunları

aracılığıyla yolculuklarda insanlardan arakladıklarıyla geçimini sağlayan biridir. Hikâyede olayların ana kahramanı sekiz maymundur. Maymunlar, bir tren istasyonunda adeta gösteri yapıp insanları eğlendirirken, yedi adamın şaplarını alıp geri vermezler.

Bu durum modern yaşamdaki sirkleri hatırlatır. Sirklerde hayvanlar insanları eğlendirmek için bir ticaret uğruna kullanılır. Üstelik orada bulunan çoğu hayvanın yaşamlar şartları oraya uygunda değildir, bununla birlikte kötü muamele ve ihmallere de uğrarlar. Maymunlarda her koşulda yaşamaya elverişli hayvanlar olsa da asıl yaşam alanları tren istasyonları veya sirkler değil, kendilerine uygun doğal bir yaşamdır. Hikâye de hayvanlara yapılan bu ihmalin bir örneğine rastlanır.

Hayvan - insan birlikteliği, başlangıcından bugüne dek boyut ve nitelik değiştirerek varlığını sürdürmüştür. İlk zamanlarda, yiyeceğini avlamak ve yırtıcı hayvanlardan korunmak şeklinde görülen basit yaklaşım, evcilleştirme ile birlikte yerini ekonomik kazanımlara ve sosyal paylaşıma bırakmıştır. Süreç içerisinde hayvana yüklenen anlamlar, insan odaklı bir yaklaşımla yapılan tanımlamalar, ona karşı tutumun ve bakış açısının belirleyicisi olmuştur (Özgür, 2010: 9).

Heybe sahibi köylünün hayvanları çıkarları doğrultusunda kullandıktan sonra onlara ödül olarak şeker vermesi yaptıkları bu davranışı pekiştirmiş ve bu dolandırıcılığın belki de devamlılığını sağlamıştır. Ayrıca sahibine hiçbir şey getiremeyen maymunun şekeri sadece yalaması da bir ceza olarak nitelendirilebilir, bu da yine hayvana karşı yapılan ihmalkârlığın, zorbalığın ve şiddetin bir örneğidir.

2.2.4. Kılı Maymun

Kılı Maymun hikâyesinde anlatıcı Taksim'e doğru yürürken Opera'nın vitrinlerinde bir film afişi görür, bu afişte kılı, çirkin ve garip bir maymun fotoğrafı dikkatini çeker. Aynı zamanda afişte ismi bilinmeyen bir artist kadın ile bir erkeğin varlığı görülür. Bu kadın ve erkek afişte öpüşmektedir. Anlatıcı afişi fark edip içeri girer elinde bir kitap ile asabi bir şekilde duran bir adamı fark eder. Adama dikkatle baktıktan sonra eski dostlarından Şefik Muhtar olduğunu anlamıştır. Adamın yanına giderek kim olduğunu teyit eder. Şefik Muhtar garip tavırlar sergileyerek afişi uzatıp afişteki kadının karısı olduğunu belirtir. Şefik Muhtar'ın bu hâli anlatıcıyı oldukça tedirgin eder ve onu alarak dışarı çıkarıp bir araca bindirerek evine götürür.

Şefik Muhtar, eski dostunun odasında ona hikâyesini anlatmaya başlar. Anlattığına göre olaylar, Şefik Muhtar'ın başından tam on yedi sene evvel Kalküta'da harici memurlarından biri olarak bulunduğu dönemde başlamıştır. Şefik Muhtar Kalküta'da bulunduğu sırada hizmetçisi aracılığıyla Bombay'a atandığını öğrendiğini belirtir. O günleri yaşamındaki talihsizliklerin başlangıcı olarak tanımlayan Muhtar, bir gün otel kapısından çıkarken Hint Racası ile karşılaşır. Racanın yanında, Panter isimli beyaz bir köpek bulunmaktadır. Hint Racası, köpeğine Şefik Muhtar'ı selamlamasını söyler ve köpek de bu komutu yerine getirir. Bu karşılaşmanın ardından Şefik Muhtar ve Hint Racası arasında bir dostluk başlar. Racanın daveti üzerine, Şefik Muhtar birkaç gün sonra Racanın malikânesine gider ve olaylar bu noktadan itibaren gelişir.

Bir sabah malikânede erkenden uyanıp verandada oturduğu sırada önünden geçen bir kızın ona selam vererek hemen ağaçların arasından kaybolduğunu görür. Kızı görür görmez ondan etkilendiğini söyleyen Şefik Muhtar, kızı gözetlemek için kalbi atar vaziyette aşağı indiğini ekler. Görüp de ilk bakışta etkilendiği kız bir hizmetçi olduğunu belirtir. Kızı bahçede yakalayıp öptüğü sırada Hint Raca'sı gelmiştir. Bu sırada kızın vurulan bir ceylan gibi hıçkırıklarla kaçtığını belirtir. Raca'nın belirttiğine göre bu kızın isminin Padimi olduğunu öğrenir. Padimi'yi Şefik Muhtara tanıtmaya başlayan Raca, onun malikânede en zevk aldığı şeyin My Heart adında olan maymunuyla oynaması olduğunu açıklar. Şefik Muhtar'ın malikânedeki ayrılacağı gün Raca ona baştan aşağı beyazlarla giydirdiği Padimi ile maymununu hediye eder. Şefik Muhtar kızı ve maymunu yanına alarak Hindistan'dan İstanbul'a gelir ve Padimi ile evlenir.

Şefik Muhtar yaşadıklarını anlatmaya devam ederken evlilik süreçlerinde karısının maymuna oldukça bağlı olduğunu, onu çok sevdiğini ve hatta onu kalbim (My heart) diye çağırdığını ifade eder. Karısının maymununa son derece özen gösterdiğini, onu her gün iki defa soğuk ve sabunlu suyla yıkadığını da ekler. Maymununda karısıyla hususi hizmetçilerinden daha çok ilgilendiğini, onu giydirdiğini, saçlarını taradığını, çoraplarını, ayakkabılarını giydirdiğini hatta karısı kitap okurken onu itinayla dinlediğini söyler.

Şefik Muhtar karısı ve maymun arasındaki ilişkiyi şu sözlerle anlatır:

O, bir maymun değildir azizim: yemin ediyorum ki o, bir maymun değil o, bir insandır. Fakat güldü-bunu şimdi anlıyorum.

Durdu ve devam etti:

-Bu harikulade bir hayvandır azizim. Sana, yemin ediyorum ki, harikulade bir hayvandır... Evimde, karımın hususi hizmetçilerinden daha ziyade giydirmek hususunda kendisine düşkün, zeki ve becerikli bir hayvan. Karımın saçlarını tarar, çoraplarını, iskarpinlerini giydirir, kitaplarını düzeltir, okurken harikulade bir zekâyla dinler(Koray, 2023: 58).

Şefik Muhtar ile Padimi'nin ileriki yıllarda bir çocukları olur. Bir gün Şefik Muhtar çocuğuna dikkatli baktığında yüzünün karısının çok sevdiği maymuna benzediğini fark eder ya da ona öyle gelir. Şefik Muhtar, bunu fark ettiği an beyninin ateşlendiğini karısının kendisini maymun ile aldattığını hatta bu çocuğun bile maymundan olduğunu düşünmüştür.

Şerif Muhtar, karısının çok sevdiği ve My Heart diye çağırdığı o kıllı hayvanı bu sabah elleriyle öldürdüğünü, fakat karısının maymunu çok sevdiğini onsuz asla yaşayamayacağını bildiği için karısının yanına gidip durumu itiraf edemediğini dostuna anlatmıştır. Şefik Muhtar maymunu kıskanıp karısının onu aldattığını düşünmüş ve kapıldığı endişelerden kurtulamayıp maymun katili olmuştur. Şefik Muhtar bunları anlatırken uyuya kalır ve hikâye biter.

Bu hikâyede, hayvan sevgisi, kıskançlık, aldatma, hayvan şiddeti gibi konularının bir maymun etrafında şekillendiğini görülür. Kıllı Maymun, “aşk-kıskançlık çatışması üzerine kurulur. Hikâye, kıskançlık duygusunun insanı nasıl şuursuzlaştırdığını gösterir (Aliyazıcıoğlu, 2007: 63).

Şefik Muhtar'ın karısının farklı ve aşırı bir sevgi ile maymuna bağlı olması ve onunla bir insanmış gibi vakit geçirmesi, onunla uyuması, vücudunun her yerini bilmesi bir insan ile hayvan arasında normal olmayan sapkın bir ilişki gibi aktarılmıştır. Hatta Şefik Muhtar bu cümleleriyle bu durumu kanıtlamaya çalışmıştır.

Karım, tekrarlıyorum, onu çok seviyordum, yanından hiç ayırmazdı. Ve bir sezlong üzerinde dinlenirken, o da, gözlerini karımın göğsünde kapar, ve karım karyolası içinde uyurken, onun yanına kıvrılırdı. Sana, yemin ediyorum, karımın vücudunu benden daha ziyade o bilir. Omuzları nasıldır, göğsü nasıl, kalçaları nasıl, hangi vaziyette daha güzeldir; vücudunun neresinde ben vardır ve saçlarında kaç tel... O, bütün bunları bilir. Sana yemin ediyorum ki, karım vücudunu o benden daha iyi bilir(Koray, 2018: 58).

“Şefik Muhtar bir gün çocuğunu yüzüne baktığında onun her organını karısının kalbim diye seslendiği maymuna benzetir. Bu benzetme açıktan Evrim teorisi algısı üzerinden bir ironiyi barındırır” (Akbaş, 2020: 37). Hikâye, boyunca Şefik Muhtar elindeki bir kitaptan bahseder, şüphesiz düşündüklerinin ve hissettiklerini ana kaynağı da okuyup etkilendiği bu

kitaptır. Dostuna ara da dönüp kitabı okuyup okumadığını sorduktan sonra ona şöyle der: “İstersen oku... Ne ziyanı var... Eğer bir maymunun, eğer bir karın ve eğer bir çocuğun yoksa ve eğer benim gibi düşünmüyorsan, şüphesiz içinde dert olmayacak... Ve sen, yine şüphesiz ki, mesut olacaksın... Fakat ben, ben... ben...” (Koray, 2018: 54).

Bütün bu yaşananlar, çocuğunda maymuna benzemesi Şefik Muhtar’ın maymuna karşı duyduğu kıskançlığı doğurmuştur:

Geçen yaz, hemen her gün olduğu gibi, çocuğumla oynarken, yüzünde bir ismizâz [ekşime, buruşma] birdenbire nazarı dikkatimi celbetti. Ben deli değilim azimim. Ben basit değilim, ben veh-ham değilim. Düşündüklerimi olduğu gibi söylüyorum. Ne fazla, ne eksik... Onun yüzünde bir ismizâz gördüm ve dikkat ettim. Aynı ismizâz maymunun da yüzünde vardı. Sonra, daha ziyade dikkat ettim. Onun elleri, tıpkı maymunun ellerine benziyordu ve gözlerinin içinde onun gözlerinden bir parıltı vardı. Biraz daha dikkat ettim ve beynim birdenbire ateşlendi... Karım onu, yatağı içine alıyordu. Çıplak yattığı zamanlar olurdu ve böyle zamanlarında onu gene yatağa içine almakta bir beis görmezdi ve onu, göğsüne sımsıkı çekerdi (Koray, 2018: 59).

Şefik Muhtar bu kıskançlığın etkisiyle maymunu öldürmüştür. Bu da hayvan şiddetine bir örnek olarak hikâyede yer alır. Bu hikâyede yine doğada kendi hâline bırakılması gereken bir hayvanın evcilleştirilip, insanın çıkarları doğrultusunda kullanıldığına şahit oluruz. Karısı büyük bir sevgiyle maymunla ilgilenmekte hem de maymuna gündelik ve kişisel işlerini yaptırmaktadır.

2.2.5. Gece Kuşu

Gece Kuşu hikâyesinin ana kahramanı ve anlatıcı bir doktordur. Doktor, aile arasında garip hikâyeler anlatmakla tanınmıştır. Bir akşam yeğenleri ile otururken onlara iki sene önce Kayseri’de doktorluk yaptığı sıralarda başından geçen bir olayı anlatmasıyla hikâye başlar. Ağustos aylarının başlarında Kayseri köylerinde teftiş seyahati yaparken uğradığı bütün köylerde yolu düşerse nahiye müdüründe, bazen köy muhtarlarında bazen de yol üstü hanlarda geceleme zorunda kaldığını söyler. Bir gün Doktoru bir yaylı Gülmescit’e bırakır, orada bazı sebeplerden dolayı Muhtar’ın evinde kalmak zorunda olduğunu belirtir. Doktoru, Muhtar ve on dört, on beş yaşlarında kızı misafirperver bir tavır ile karşılamıştır. Muhtar’ın kızı doktorun belirttiğine göre sarı saçları, yeşil gözleriyle oldukça güzel biridir. Muhtar’ın ise kızına düşkün bir baba ve avcılığı ile tanınmış bir adam olduğunu söyler.

Doktor ile Muhtar, muhtarın evinde yan yana oturup kahve içtikleri sırada dışarıdan bir bağırış kopmuş, Muhtar yerinden deli gibi fırlayarak olayın olduğu yere doğru yönelmiştir. Doktor bu dakikalarda yaşanan bu olayı “büyük bir felaket ve müthiş bir uğursuzluk” olarak nitelendirmiştir. Doktor ova düzlüğüne tırmanınca iki kanat boyu yarım metreyi geçen bir yarasının kanatlarını sıkı sıkı kapayarak muhtarın kızını başından sardığını gördüklerini belirtmiştir. Doktor, muhtarın kızını kurtarabilmek için çiftleyle yarasayı vurmuştur. Doktor, o anlarda yarasanın çılgınlıkla yerinde döndüğünü, kızın ise bayıldığını belirtmiştir. Bu olaydan sonra Gülmescit köyünde kalmaya kendisini mecbur hissettiğini ifade eder. Genç kız, yarasa saldırısından sonra eski gücünü kaybeder, solar ve günden güne bir ölüme yaklaşır.

Doktor ile Muhtar ertesi gün kıza saldıran yarasayı aramaya çıkarken yarasayı kapının önünde bulmuşlardır. Yarasa başı hizasında yaralanmış hâldedir. Yarasının bu durumuna üzülen doktor onu kurtarmanın yollarını aramaya koyulur, fakat ona müdahale edemediğini ifade eder. Yarasayı Gülmescit muhtarının kapısının önünden düştüğü yerden bir hafta kaldıramamışlardır. Bir hafta sonra yarasanın ölmesiyle birlikte aynı anda muhtarın kızı da ölür. Hikâyenin sonunda doktor yarasayı vurmamış olsam ya da onu kurtarabilsem “Gülmescit muhtarının kızı acaba yaşayabilecek miydi?” (Koray, 2022; 12). diye kendisine sorar ve hikâyeyi anlattığı kişilerden de bu konu hakkında yorum ister. Hikâye bu şekilde sonlanır.

Gece Kuşu hikâyesinde bir yarasa, bir kız ve kızın ölümü olağanüstü bir şekilde kurgulanarak anlatılmıştır. Yarasa kıza saldırır ve kız yaralanır, aynı dakikalarda doktorda yarasayı silah ile vurur. Kız, yarasanın saldırısından sonra günden güne solarken, yarasa da muhtarın kapısına yapışıp orada can çekişir. Yarasa yaşamını yitirir ve aynı dakikalarda kıza ölür. Yazarın hikâyenin sonunda sormuş olduğu sorudan da hareketle bu hikâyede kız ve yarasa arasında fantastik bir bağ kurularak bilinmezliğe vurgu yapılmıştır. Bilinmezlik, merak ve şüphe fantastiğe temel oluşturan unsurlardır.

Fantastik, gerçekliğe dönüşmüş alışlagelmemiş, düşünülemez şey’in varlığı söz konusu olur. Bilinenin ve bilinmezin üst üste gelmesi ise rahatsız eden, korkutan bir etkiye neden olur. Bu etkiyi yaratmanın ise farklı yöntemleri vardır. Farklı izleklerden yararlanıldığı gibi, insan psişesinin yansımalarından, uzam ve zaman’dan yararlanılabilir. Okur kendisini çözümü zor durumlar karşısında bulur. Zira çözüm için herhangi bir ipucu verilmez. Arınma söz konusu değildir. Amaç ise insanı kendisiyle yüzleştirmeye çalışmak, yaşadığı dünyanın gizemlerini keşfetmeye itmektir. Böylelikle insan yaşanan gerçekliği farklı bir gözle algılamaya ve değerlendirmeye çalışacaktır(Ertekin, 2007: 44).

Hikâyede, yarasaya saldırgan bir hayvan gözüyle bakıp kızın ölümü normalleştirilebilirdi, ancak yazar, sorduğu soru ile bu durumu gerçeküstücülüğe bağlayarak korkulu bir fantastik hikâyeye üretmiştir. Doktorun “Yarasayı vurmamış olsaydım yahut kurtarabilseydim Gülmescit muhtarının kızı acaba yaşayabilecek miydi?” (Koray, 2022: 12). sorusu bu açıdan oldukça önemlidir. Fantastik hikayelerde hayvanlar, olağanüstü, mistik ve gizemli varlıklar, kimi zaman birer metafor onlara karşımıza çıkabilirler. Bu açıdan hikâyeye, fantastik işaretler bakımından dikkat çekici bir anlatıya sahiptir. Gerçeklik ve gerçeküstücülük arasında bir boşluk bırakılmış, bu boşluklar okuyucunun zihninde soru işaretleriyle şaşkınlık ve korku oluşturmaya sebep olmuştur. Muhtarın kızı ete kemiğe bürünmüş normal bir gerçekliği temsil ederken varlığı yarasa ile birleştirilerek gerçeküstü bir atmosfer yaratılmıştır. Çünkü yarasa burada sadece bir hayvan değil, sembolik, mistik bir varlık olarak tasarlanmış ve hikâyeye bilinmezlik ile birlikte, şüpheyi ve korkuyu katmıştır. Hikâyede doğaüstü bir olayın varlığı gelişmiştir. Yarasanın kıza saldırmayı, kızın gündün güne solması ve bununla birlikte yarasanın da kız ile birlikte can çekişmesi ve aynı anda ölmeleri arasında gerçeküstü bir paralellik yaratılmıştır. Yarasa uğursuz, ölüme sebebiyet veren bir hayvan olarak simgelenmiştir.

2.2.6. Gece Sığınan Öküz

Gece Sığınan Öküz hikâyesinde anlatılan olayda, Kulaksız Beldesinde Arif Bey'in çiftliğine gece yarısından sonra bir öküzün sığınması ile birlikte, öküzün etrafında gelişen olaylar anlatılır. Hikâyede anlatılana göre aslında bunun çok da şaşılacak bir durum olmadığı belirtilir, çünkü yağmur mevsiminde Arif Bey'in çiftliğinde bu olay sık sık gerçekleşmektedir. Aramanlı ya da Salmanlı'dan çıkan öküzler, otlamak bahanesiyle vakit geçirdikten sonra birdenbire yağın yağmurdan dolayı yokuşu tırmanarak kahvenin alt yanında bulunan çiftliklerden birine sığınmaktadırlar.

Arif Bey'in çiftliğinde bulunan uşaklar, öküz için kulaksız tarafından yolu yarıp gelecek birini bekleler, ancak gelen olmaz. Günlerce yağın yağmurlardan sonra öküz sahibi yine gelmeyince, uşakların öküzü satmaya karar verirler. Yapılan pazarlıktan sonra çiftliğe sığınan öküz satılır. Öküzü satın alan kişi çiftlikten kasabanın yolunu tutar.

Bu olayın ertesi günü Aramanlı yokuşunu inen biri çiftlik kapısına gelir, çiftlikte bulunanlara öküz görüp görmediklerini sorar, çiftliktekiler ise öküz görmediklerini ifade eder. Öküz sahibi inanmayıp direktir, bunun üzerine uşaklardan biri ise kendisini beklediklerini fakat

gelmeyince de öküzü sattıklarını belirtir. Öküz sahibi, köyden kasabaya iner, öküzünü bir tarla sınırında bulur. Öküz sahibi öküzünü satın alan adama, durumu anlatır. Öküzü satın alan kişi bütün bunlarla uğraşmayacağını söyleyip sahibine pazarlık için yeni bir teklifte bulunur. Sahibi öküzünü tekrar alabilmek teklifi kabul eder ve otuz kâğıt para vererek hayvanını geri alır.

Bu hikâyede Kenan Hulusi Koray, köy yaşamını, hayvanların köylerdeki otlak alanlarını, tabiatı renkli bir tablo şeklinde betimleyerek gözler önüne sermiştir.

Hikâyede öküzlerin otlama bahanesiyle vakit geçirdikten sonra yağın yağmuru bahane edip yokuşa tırmanmaktan vazgeçmesi ve çiftliğe sığınması içgüdüsel bir hareket olarak değerlendirilebilir.

Aramanlı beleni yahut Salmanlı'dan kopan öküzler, eğer otlamak bahanesiyle şurada burada vakit geçirmişlerse birdenbire basan yağmur yahut bataklık yüzünden Aramanlı yokuşunu tırmanmaktan vazgeçer, kahvenin alt yanındaki çiftliklerden birine iltica etmeyi daha muvafık görürlerdi(Koray, 2020: 156).

Fakat hikâyede sanki öküzlerin akıllı bir varlık olan insan gibi her anı planlayarak eyleme geçtiğinden bahsedilir. Yazarın yaptığı bu benzetme teşhis sanatına bir örnek gösterilebilir. Ayrıca halkın öküzler için bu ifadeleri kullanması, hayvanı sanki bilinçli bir çıkar gözetiyormuş gibi gösterilmiştir.

Köylünün, sahibi gelmeyince öküzü satması, hayvan üzerinden yapılan haksız bir kazancın örneğidir. Çünkü çiftlik halkı onu birkaç gün daha besleyip sahibini bekleyebilirdi. Öküzün sahibi çıkıp geldiğinde ise ona yalan söyleyerek öküzü görmediklerini söylerler:

- Hey? Ağalar be! Bir öküz gören var mı bir öküz?
- Yok, be hemşerim!
- Hoppala! Kulaksız'da kahvede görmüşler. Bizim öküz buraya sığınmış!
- Dolan ahırları bir!
- Canım, Arif Bey çiftliği ahırlarında benim isim yok. Öküzü görmüşler, fikir verin sunu!

Buyurun, üç gün sonra hoş geldin ağa!

Bununla beraber öküz sahibi directti!

- Bakın ağalar, dedi. Kaybolan öküz benimdir. Üç gün evvel koruculardan biri zararda yakalamış, hayvanı hırpalamış, kaçırmış. O da tutmuş size sığınmış!

Uşaklardan biri:

- Canım, dedi, üç gün bekledik ağa! Sonra satıverdik!

- Kasabada?

- Yol üstünde canım. Bir geçici aldı, Kandıra ya çekti gitti (Koray, 2020: 158).

Öküzü sattıkları adamda yine haksız bir kazanç elde etme amacıyla öküzü satın aldığından yüksek bir fiyat ile sahibine geri satmıştır. Öküzü satın alan adamın, öküzü tarla sürmede kullanması, makineleşmenin henüz gelmediği veya gelişmediği kırsal alanlarda hayvanlara yüklenen iş gücü hakkında da fikirler verir.

Gece Sığınan Öküz hikâyesinde, hayvana karşı muamele, köy ve köylü için önemli geçim kaynağı olan hayvancılık, önemli bir geçim nesnesi olan bu hayvanların insan ilişkileri, kolektif sorumluluk, emanete riayet ve insana verilen değerle karşılaştırılması gibi daha çok etik konularda önemli mesajlar içermektedir (Akbaş, 2020:145).

Bu hikâyede köylüler için bir üretim aracı olan öküzün önemi üzerinde durulmuş ve köylülerin bazı ahlaki değerleri sorgulanmıştır.

2.2.7. Kiralık Eşek

Kiralık Eşek'de anlatılan hikâyede, Sukenarı köyünde yük taşımak için gerekli olan eşek nedeniyle, motorcuların eşek arama süreci ve yaşadıkları anlatılır. Motorcular gittikleri köyde bir kadın görür ve ondan eşek istemeye karar verirler. Kadın eşeğinin olmadığını söylese de motorcular kadının eşeklerini görürler. Ancak tüm ısrarlarına rağmen kadın eşeklerini vermek istemez. Kadın bütün yükleri kendisinin taşıyabileceğini fakat sıpalarına kıyamadığı için onları vermek istemediğini söyler. Kadının söylediğine göre, “eşeklerinin sırtı semer görmemiş, başına yular geçmemiştir” (Koray, 2020: 162).

Üç gün sonra eşek arayıcıları köye tekrar gelir. Bu kez Muhtarla karşılaşır ve muhtara kadınla aralarında geçen diyalogu aktarırlar. Motorcular kadının bir eşeği dahi onlara vermediğini ve durumu tuhaf karşıladıklarını ifade ederler. Muhtar ise şaşırır bir tavırla burada bahsettikleri gibi bir kadın bulunmadığını belirtir. Arayıcılar kadının varlığını kanıtlamak için ahır kenarını işaret eder ve sıpalarıyla birlikte duran kadını gösterirler. Muhtar bunun üzerine yarım gülerek bu kadının ahlaksız biri olduğunu, eşeklerine gül gibi bakarak geçinen biri olduğunu söyler. Muhtarın, Ayşe kadın için evlenmeyip sıpalarla gül gibi geçinen ahlaksız biri olduğunu söylemesi, Ayşe kadın ve sıpalar arasında sapkın bir ilişkiye de işaret eder. “Bu

nedenle *Kıralık Eşek* hikâyesinin, "cinsi sapıklık" temasını işlediğine söyleyebiliriz”(Aliyazıcıoğlu, 2007: 132).

Sıpa sahibi Ayşe Kadın eşek arayıcıları arasında geçen diyalogda sıpalarına olan sevgisini şöyle dile getirir.

- Ah, diyordu. Benim sıpam!

- Canım nine, sunun şurasında Soğuksu'ya ne var?

- Al, ona bir defa bile çul vurmam, bir defa bile oduna koşmadım. Öh, öh, öh, öh!

Eşekçi:

- Yuf, dedi. Kadına bak! Bu sıpalar neye yarar ki başka?

Kadın:

- Yükleri ben taşımaya razıyım oğul, dedi. Senin bildiğin sıpalardan değil o. Sırtı semer görmedi, başına yular geçmedi.

Öh, öh, öh, öh!(Koray, 2020: 162).

Bu hikâyede, insanların hayvanları yük taşımada bir araç olarak kullanmak istemesine rastlarız. Sakarya üzerinden gelecek ağır erzakları taşımak için hayvan gücü kullanmayı düşünen eşek arayıcılarının, hayvan ararken köyde eşiği olan bir kadına denk gelmesi ve tüm ısrarlarına rağmen kadının eşeklerini vermek istememesi iki zıt anlayış olarak karşımıza çıkar. Kadının eşeklerine sevgiyle bakan ve onları yük taşımada araç olarak kullanmayan biri olduğu ifade edilir. Arayıcılar ise menfaatçi bir yaklaşımla eşiği sadece yük taşımak için aramaktadır.

2.2.9. Çakal Zehri

Çakal Zehri, anlatıcının Ünye'den sahiplenmiş olduğu İngiliz av köpeğinin başından geçen kazaları ve tuhaflıkları anlattığı hayvan merkezli bir hikâyedir. Bir gün Ünye'deyken krom şirketlerinin direktörü olan Mister Brown, kendisine direğe bağlanmış bir köpeği işaret ederek onun hakiki bir Gordonsiter (İngiliz av köpeği) olduğunu belirtir. Hikâye anlatıcısı, orada köpeği beğenip sahiplenme talebinde bulunur. Anlatıcının köpeği satın aldığı adam köpeğin Ünye'deki tüm tavukları boğduğunu ifade eder. Son olarak köpeğin adının Mercan olduğunu ekleyerek onu teslim eder.

Mister Brown, köpeğin adını Meri Con olarak değiştirmiştir. Anlatıcı köpeği Mercan ile birlikte Ünye'den Trabzon'a direktörün Köşkü'ne yerleşmiştir. Bu köşkün bahçesinde beslenen tavuklar Mercan'ın yaramazlıklarına zemin hazırlayan ilk olay olmuştur. Mercan tavukları yakalayıp boğmuştur. Bu olay karşısında mahcup duruma düşen anlatıcı bir daha bu köşkte böyle bir olayın yaşanmayacağını sözünü vermiştir. Bahçıvanın önerisiyle ölmüş bir tavuğu kese içine geçirip Mercan'ın boynuna takarlar. Mercan boynundan gelen kötü koku nedeniyle bir tavuk boğmaz.

Mercan'ın yaramazlıkları bununla bitmemiştir. Tavuk olayından iki hafta sonra bir gece yarısı Mercan, her gece denizden geçen geminin düdüğünü taklit etmeye başlamıştır. Sahibi onu susturabilmek için ne kadar çabalasa da direktör, Mercan'ın çıkardığı gemi düdüğüne benzer sestten dolayı bütün gece uyuyamadığını söyler. Köpek sahibi yine direktöre bir daha asla böyle bir rahatsızlık yaşanmayacağını belirtir. Mahcup mahcup bu duruma çözüm önerileri düşünürken imdadına tekrar yeni bir öneriyle bahçıvan yetişir.

Bahçıvanın yeni önerisi çingiraktır. Çingırağın bir ucunu kulübeye diğer ucunu karyolasına bağlanmış ve Mercan, düdük taklidine başladığı an çingirak harekete geçer durumdan korkan Mercan aynı davranışı tekrar etmez. Mercan'ın bir yaramazlığını daha kontrolleri altına almışlardır.

Yaşanan bu olaylardan bir yıl sonra İstanbul'a gitmişlerdir. Mister Brown, daha küçük bir eve yerleşince köpek sahibinin kendisi küçük bir pansiyona, köpeğini de Erenköy tarafında bir akrabasının köşküne yerleştirmiştir. Köşk halkı, köpeği oldukça severler, hatta onu satın almak istediklerini sahibine belirtirler. Köpek sahibi satmak istemediğini söyleyerek, eğer Mercan onlar için bir yükse onu geri alabileceğini ifade etmiştir. Köşk halkı yüksek tekliflerle gelse de onu ikna edememişlerdir. Bir gün paşanın oğlu Muhsin Bey köşke gelir, kendisi çok iyi bir avcı olduğu belirtilir. Mercan'ı görünce çok sevip, onu ava götürmek istediğini ifade eder. Ertesi hafta onunla birlikte sülün avına çıkarlar. Av sırasında Mercan, dikenli fundalıkların olduğu kısımda burnunu getirip götürür, avcılık için gelen köylülerden biri Mercan'da bir tuhaflik olduğunu, onun yere yığılacak gibi görüldüğünü fark eder. Bu durumu Muhsin Bey'e ifade ederler. Muhsin Bey, bir av köpeği olduğu için tuhaf hareketini normal bulduğunu ve avda yorulduğu için böyle görüldüğü düşünür.

Sonrasında Mercan yere yıkılır, gözleri donuklaşır, doğrulmak ister, fakat yapamayıp yere yığılır. Köylüler ormana korunmak için sık sık çakal zehri döktüklerini belirtirler.

Köylülerden biri bu durumu Muhsin Bey'e de hatırlatmıştır. Mercan'ın ağzından köpükler akmaya başlayınca zehirden yediğini anlamışlardır. Muhsin Bey, onu yakında bulunan Demirci köyüne götürür ve Mercan'ı kurtarırlar. Mercan'ın hikâyesi bu şekilde son bulur.

Çakal Zehri hikâyesinde İngiliz av köpeği olan Mercan'ın başından geçen maceralar, sahibi olan anlatıcı tarafından aktarılmıştır. İngiliz av köpeği olan Mercan, kendi cinsinin özelliklerini taşır. Gordonsiter cinsi köpekler akıllı, cesur ve sadıktırlar. Ona söyleneni ve gösterilerini anlayıp kolayca uyum sağlayabilirler, aynı zamanda iyi bir av köpeğidirler. Onu Ünye'de satın alan anlatıcının, Mister Brown ve Paşanın oğlu Muhsin Bey'inde çok iyi birer avcı oldukları hikâyede geçmektedir. Bu yüzden Mercan'ı hemen görüp beğenmişlerdir.

Mercan hikâyede çoğu zaman uysalken tavukları gördüğünde onları boğma eğilimine girdiğini görürüz. Sahibi bu durumdan dolayı mahcup olmuşken bahçıvan ona bir nevi ceza yöntemi ile eğitmeyi teklif eder. Koku alma duyusu oldukça gelişmiş olan Mercan'ın boynuna kokuşmuş, ölmüş tavuk asarak onu cezalandırırlar. Bu da Mercan'da tavuklara karşı bir tikslenme oluşturur ve Mercan tavukları boğmaya bir daha girişmez. Bu durum istenmeyen davranışın bir uyarıcı ile söndürülmesidir.

Yine Mercan'ın düdük sesini algılayıp onu taklit etmesi de ses duyusunun çok iyi olduğunun göstergesidir. Ancak yaptığı bu davranış Direktörü rahatsız ettiği için Bahçıvan ve sahibi çareyi yeni bir koşullanma yöntemi kullanarak onu eğitmede bulmuşlardır. Böylece Mercan'ın istenmeyen davranışı bir uyarıcı ile yok edilmiştir.

Bu hikâyede ana kahraman olarak seçilen köpeğin terbiyesi konusunda kullanılan yöntemler oldukça dikkat çekicidir. Köpek ona zarar vermeyen bir ceza ve uyarıcı sistemi kullanılarak eğitime çalışılır. Hikâye kahramanları onu doğada amaçları doğrultusunda avcılık yaparken kullanmış, fakat ona sevgi ve kaliteli yaşam sunmayı da ihmal etmemişlerdir.

2.2.8. Öküz Öldü Dava Bitti

Öküz Öldü Dava Bitti hikâyesinde konu, geçen yaz Çatalköprü'de kaybolan bir öküz ve bu öküzün aranma sürecidir. Çatalköprü ormanına yedi arayıcı haziran mevsiminde çıkıp kaybolan öküzü kapsamlı bir şekilde aramışlardır. Baştan aşağıya bütün ormanları, beldeleri taramış, fakat kaybolan öküzü bulamamışlardır. Aramaları sonuçsuz kalan yedi arayıcı, öküzü bulamayınca kahveye bu durumu bildirirler. Aktardıkları bilgiler doğrultusunda, aradıkları

öküzün kuzeye doğru gidebileceği iddiası ortaya atılmıştır. Bu sebeple, arayıcılar üç gün boyunca yine arama faaliyetlerini gerçekleştirmiş, ancak çabaları yine sonuçsuz kalmıştır.

Bir hafta sonra arayıcılar aramaktan yorgun düştükleri sırada, Çatalköprü Kahvesi'nde bir köylü araya bir laf atılır:

- Durun, durun, dedi. Aklıma bir şey geliyor. Bizim öküzü düpedüz çalmışlar!
- Bir saniye durdu:
- Çalar çalmaz da kesmişler!
- Ya boynuzlar?
- Boynuzlarını da yağlık yapmışlar!
- Bunun üzerine Köylüler:
- Kurtardın yahu!
- Hay Allah razı olsun, dediler. Koca öküzü aramaktan bizi(Koray, 2021: 151).

Köylünün ortaya attığı bu fikri kahvedekiler de mantıklı bulurlar. Tüm kahve halkı orada öküzün çalındığına karar kılarlar.

“Öküz Öldü Dava Bitti hikâyesinde öküzün kaybolması mizahi bir anlayışla işlenmiştir” (Aliyazıcıoğlu, 2007: 131). Köy halkı kaybolan öküzü arayıp bulamayınca hiçbir kanıt olmadan kendilerince yürüttükleri fikirler ile öküzü öldürüp yine türlü çıkarımlarla kendilerini ikna etmişlerdir. Hikâyede köylerde sık yaşanan hayvan hırsızlıklarına ironik bir anlatıyla gönderme yapılır. Köylerde özellikle gece vaktinde kümeslerden birden tavuklar yok olur, bazen de büyükbaş hayvanlar çalınır, uzun süre aranır, ancak bulunamaz, en sonunda köy dışında kemiklerine denk gelinir. Yazarın hayvanlar ile ilgili olan hırsızlık olaylarını gülünç bir şekilde ele aldığını görüyoruz.

2.2.10. Merzengüş Sultan

Merzengüş Sultan hikâyesi, Antalya sahillerindeki bir malikânenin tasviriyle başlar. Hikâye, bir serçe tarafından anlatılır. Sahilde bulunan malikânenin iç ve dış dekorasyonu Divan edebiyatı ve masal tarzına uygun biçimde aktarılmıştır. Serçenin anlattığına göre, bu malikânede çok eski zamanlarda bir ihtiyar yaşarmış. İhtiyar, başlangıçta malikânede ve oradaki kuşlarla çok mutluymuş; ancak zamanla mutluluğu azalmaya ve eski neşesini kaybetmeye başlamış.

İhtiyar bir gün göl kenarında bir su perisi görür ve ona ilk görüşte âşık olur. İhtiyar, su perisine kim olduğunu sorar; su perisi de adının Merzengüş Sultan olduğunu söyler. Serçenin ifadesine göre, Merzengüş Sultan'ın gelişiyile ihtiyar eski neşesine yeniden kavuşur.

Merzengüş Sultan ve ihtiyar arasında zamanla bir dostluk gelişir. Bir gün su kenarında sohbet ederken Merzengüş Sultan, ihtiyara kendi hikâyesini anlatır. Merzengüş Sultan'ın altı kardeşi vardır. Bir gün annelerinden izin alarak gezintiye çıkarlar. Bu gezinti sırasında altı kardeş bir balıkçı ağına yakalanır. Merzengüş Sultan kurtulmayı başarsa da beşkardeşi balıkçı ağında hayatlarını kaybeder. Bu olaydan sonra Merzengüş Sultan, yaşadığı korku nedeniyle annesinin yanına geri dönememiştir.

Bir gün ihtiyar bahçe işleriyle uğraşırken, Merzengüş Sultan da dalgalarla ilgilenirken uzaktan bir atlı görünür. Süvari atından inip suyun kenarına yaklaşır ve atının çok susadığını belirterek Merzengüş Sultan'dan su içmek için izin ister. Merzengüş Sultan ise suyun kendisine değil, ihtiyara ait olduğunu söyler. Serçe, süvarinin de tıpkı ihtiyar gibi Merzengüş Sultan'ı gördüğü ilk andan itibaren çok beğendiğini ve ona âşık olduğunu aktarır. Merzengüş Sultan'ın da süvariye âşık olmasıyla birlikte hikâye, aşk teması üzerine şekillenmeye başlar.

Kış mevsiminin gelişiyile hikâye farklı bir evreye girer. Merzengüş Sultan yaz boyunca malikânede kalmıştır, ancak kışın gelmesiyle gitmek zorunda kalır. O da süvariye ilk gördüğü anda sevmiştir, fakat bir su perisi olması aşklarının önünde engel teşkil eder. Merzengüş Sultan, süvariye gitmek istediğini ve gitmek zorunda olduğunu söyler. Merzengüş Sultan ve süvari öpüşerek ayrılırlar. Serçenin anlattığına göre, Merzengüş Sultan'ın gidişinden sonra malikânedeki tüm canlılar eski neşelerini kaybeder. Genç süvari, Merzengüş Sultan'ın gidişinden dolayı büyük bir üzüntü duyar ve her geçen gün ölüme yaklaşır. Süvari bir gün ihtiyarın kollarında Merzengüş Sultan'ın gidişine dayanamayarak ölür. İhtiyar da süvari gibi Merzengüş Sultan'ın yokluğuna dayanamaz ve o da ölür.

Merzengüş Sultan hikâyesindeki olaylar Sultan, ihtiyar ve genç süvari etrafında şekillense de tüm hikâyeyi bir serçenin ağzından dinleriz. Kenan Hulusi Koray'ın anlatıcı olarak bir hayvanı seçmesi, hayvanın yaradılış özelliğinden kaynaklanıyor olabilir. Kuş, gökyüzünden yerde olup bitenleri objektif olarak görebilen bir varlıktır. Türk edebiyatında, özellikle Divan şiirinde kuş mazmunu naif anlatılarda sıkça kullanılmıştır. Naif bir hayvan olduğu için kuşun anlattığı hikâye romantize edilerek aktarılmıştır. Kenan Hulusi Koray da hikâyesini kuşun bakış açısıyla romantize ederek okurlarına sunmuştur.

Hikâyede Merzengüş Sultan, suda yaşayan ama aynı zamanda insan gibi tasvir edilen bir varlıktır. Hikâyede, insan mı yoksa su canlısı mı olduğu belirsiz bir su perisi olarak karşımıza çıkar. Bu durum ne insan ne de hayvan yaşamının gerçekliğine uygundur. Dolayısıyla hikâye masalsı bir kimlikle kaleme alınmış olup gerçeküstü öğeler içerir. Hikâyede tasvir edilen doğa tablosunda insanla dengeli bir ekolojik ilişki sunulsa da bu tablo gerçek hayatla örtüşmemektedir. Merzengüş Sultan doğayı temsil eden bir kimlik taşıırken, diğer karakterler insani özelliklerle var edilmiştir.

Merzengüş Sultan hikâyesi, mitolojik unsurların ve fantastik anlatımın egemen olduğu bir yapıdadır. Anlatının efsanevi atmosferi ve bir serçenin ağzından aktarılması, hikâyenin fantastik yönünü güçlendirir. Serçe, romantize edilmiş duyguları aktaran mistik bir metafor olarak karşımıza çıkar. Bir su perisiyle insanın birbirine âşık olması ise hikâyenin fantastik ve gerçeküstü özelliklerini yansıtır. Sonuç olarak hikâye, insan-doğa ilişkisinin fantastik bir bağlamda ele alındığı bir anlatıdır.

2.2.11. Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu

Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu hikâyesinde anlatıcı bir doktordur. Hikâye, doktorun gece vakti yarasa saldırısına uğramış kızının tedavisi için kendisini çağıran bir profesörün telefonuyla başlar. Profesör, doktorun kızını kurtarması karşılığında ona bütün servetini vereceğini vaat eder. Doktor, çağrının yarasalar mahzeninin bulunduğu bölgeden gelmesi nedeniyle gitmek konusunda endişelidir. Daha önce mahzenden yükselen vahşi kuş seslerini duymuştur. Ancak o dönemde kasabada eczane bile olmadığı için profesörün kızını tedavi edebilecek tek kişi kendisidir. Doktorluk haysiyetini korumak için profesörün teklifini kabul eder ve gece evinden alınarak profesörün evine götürülür.

Doktor, profesörün evine gidip kızının bulunduğu odaya geçer. Hikâye, profesörün başlarından geçen olayları doktora anlatmasıyla gelişir. Profesör, eşini kızının doğumu sırasında kaybetmiştir ve hayatının geri kalanını kızına adamıştır. Yalnızlığını ise kuş koleksiyonu yaparak gidermeye çalışmaktadır. Profesör, kızının rahatsızlığının Bizans döneminden kalma bir manastırla ilgili olduğunu söyler. Bu manastırdan kaybolmuş mavi bir taş vardır ve bu taş çok değerli olduğu için Papa 9. Clement dâhil birçok kişi taşı aramaktadır.

Profesör, bir gün baba-kız deniz kazası haberi alırlar ve kontrol etmek için dışarı çıktıklarında yosunların üstünde bir genç adam bulurlar. Bu genç adam da diğerleri gibi mavi taşı aramaktadır. Profesör, genci ilk gördüğünde bunu hemen anlamıştır. Gencin elleri sıkıca kapalıdır; avucunu açtıklarında ise rengi solmuş bir mavi taş çıkar. Baba-kız, genci bir süre yanlarına alarak onunla birlikte yaşarlar. Bu süreçte genç ile kız arasında yakın bir arkadaşlık başlar ve yeni bir aşka zemin hazırlanır. Bu arkadaşlık sırasında genç, kıza mavi taşı aradığını söyler. Profesör, bir gün gencin durumunu öğrenmek için manastıra gider ve onu yerde hareketsiz bir şekilde yatarken bulur. Gencin yüzündeki yaralardan bir yarasa saldırısına uğradığını anlar. Yarasa, gence saldırdıktan sonra profesörün kızına da saldırmıştır. Bu nedenle profesör, kızını kurtarması için doktora bütün servetini vermeyi teklif eder.

Doktor ve kızın babası manastıra gider ve orada Jüstinianus'un kitabesini okurlar. Kitabede, manastırın sırrını çözmeye çalışanların hayatlarını kaybedecekleri yazmaktadır. Tam bu sırada yarasa kıza tekrar saldırır. Doktor, silahıyla yarasa ateş eder ve yarasa ölür. Aynı anda kız da ölür ve avucunda mavi taş bulunur.

Kenan Hulusi Koray'ın diğer hayvan temalı hikâyelerinde genellikle hayvan sevgisi, hayvanların doğadaki yerlerinin unutulup şiddete maruz kalmaları gibi konular işlerken, bu hikâyede yarasanın saldırganlığı ve mavi taş efsanesi fantastik bir tarzda ele alınmıştır.

Kenan Hulusi Koray, *Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu* hikâyesinde insan-hayvan ilişkisini konu edinir. “Bu hikâyede de bir yarasa bir kıza âşık olur ve vaka bu tema üzerine kurulur. Halk masallarımızda sıkça rastladığımız bu vaka, yarasanın kıza âşık olması ve ona saldırması olarak gelişir(Aliyazıcıoğlu,2007: 127).

Yarasa, hikâyede ölümün ve uğursuzluğun sembolüdür. Hikâyenin genelinde önemli bir rol üstlenen, olayları yönlendiren mistik bir kahramandır. Mavi taşın insanlar tarafından bulunması doğada dengesizlik yaratacağından engellenmeye çalışılmıştır. Lanetli kuralı bozdukları için genç adam ve kız, yarasa tarafından cezalandırılırlar. Yarasa, dengesizliğe karşı mücadele eden doğaüstü bir güç olarak sunulmaktadır. Hikâyede insanların doğanın gizemlerini öğrenme ve hükmetme arzusu öne çıkmaktadır. Burada da insanın doğaya hükmetme isteği anlatılır. Kız ile yarasa arasında romantik bir ilişki yoktur. Hikâye, merakına yenilen insanların doğaüstü güçler tarafından nasıl trajik sonlara sürüklendiğini göstermektedir.

2.3. HAYVANLARIN BENZETMELERDE KULLANILDIĞI HİKÂYELER

2.3.1. Bir Garip Adam

Bir Garip Adam hikâyesi, Yusuf adında sıradan bir adamın, bir çingene kadının kehanetiyle başlayan ve trajik bir sona varan psikolojik serüvenini anlatır. Yusuf, bir gün köyde dolaşırken bir çingene kadın ona yaklaşır ve ölümünün bir ağaçtan olacağını söyler. Bu kehanet, Yusuf'un zihninde yer edinen, onun tüm yaşamını ele geçiren bir korku ve takıntıya dönüşür. Köy muhtarı, Yusuf'u bu takıntılı hâlden kurtarmak için ona koru bekçiliği görevini verir. Ancak, bu görev Yusuf'un korkularını daha da pekiştirir. Ormanın derinliklerinde, ağaçlar ve su, Yusuf'a sürekli aynı şeyi fısıldar:

“Yusuf, senin ölümün; Yusuf... Bir ağaçtan...” (Koray, 2018: 11).

Bir Garip Adam hikâyesinde Yusuf, çingene kadının kehanetine olan inancıyla, ağaçlar tarafından öldürüleceğine kesinlikle inanır. Bu kehanet onun hayatını ele geçirir ve ona hâkim olur. Hikâyenin sonunda, Yusuf gerçekten de bir ağaçta asılı olarak bulunur. Ancak, onun ölümünün intihar mı yoksa cinayet mi olduğu belirsizdir; bu gizem okuyucunun zihninde bir soru olarak kalır.

Kenan Hulusi Koray, bu hikâyede köy yaşantısını ve doğayı canlı betimlemelerle gözler önüne serer. Yusuf'un dünyası, doğanın ve hayvanların hâkimiyetindedir. Yazar, köydeki hayvanları kişisel kimlikleriyle ele alır ve onların varlığını hikâyeye işler. Kuşlar, tavuklar, kurtlar, köpekler, akbabalar, böcekler, leylekler, örümcekler, eşekler ve öküzler, hikâyenin doğallığını ve gerçekçiliğini artırır.

Kenan Hulusi Koray, hayvanları metafor olarak kullanıp karakterlerin ruh hâllerini ve olayları betimler. Metaforları kullanırken benzetmelere başvurur. Hikâyede Yusuf'un korkudan yatağa sokulma ve kendi içine çekilme hâli, bir kedinin yatışına benzetilir.

“Kâtip bağını yukarı kaldırdı. Örümcek ağı ile örtülü pencereden parlak bir güneş süzülüyor; tam yorganın üzerine doğru bir kedi gibi kıvrınıp bir yumak hâlinde sokulmaya çalışıyordu” (Koray.2018: 15).

Yusuf'un kendisini bir kehanete inandırmasıyla başlayan psikolojik trajedisinin durumu savunmasız bir hayvan benzetmesi ile anlatılmıştır. Yusuf'un kehanet karşısında savunmasız ve güçsüz olduğu belirtilmiştir. Yataktaki yatış pozisyonu korku ve güvensizliğinin sembolüdür.

Yusuf'u koruya bırakan kâtip, korudan döneceği sırada onu bir gece kuşu takip eder, Yusuf, kâtibi korumak için silah olarak arkasından koşar ve bağırır, o anlar hikâyede şöyle aktarılır:

“Yusuf, masanın üzerinde duran silahları bırakarak, kulübenin açık kapısına elini dokundurmak sizin kâtibin arkasından gitmek istedi. Koştu ve bağırды. Tıpkı bir keçi gibi bağırıyordu. Bir kuş yeniden öttü. Fakat kâtip sesini duymadı”(Koray, 2018: 17).

Yusuf'un tıpkı bir keçi gibi bağırması, korku ve evham hâlinin dışa vurmasıdır. Keçilerin yüksek ses volümü, Yusuf'un sesine benzetilerek o anki ses tonunun şiddeti hakkında benzetme yapılmıştır. Benzetmenin amacı, Yusuf'un çıkarmış olduğu sesin şiddetini açıklamaktır.

Kenan Hulusi Koray'ın doğa ile iç içe bir köy yaşantısından aktardığı bu olaylarda hayvanları kullanarak benzetmeler yapması, hikâyenin bütünlüğünü sağlamıştır. Doğal köy yaşantılarında doğanın parçası hayvandır; hayvansız köy hayatı düşünülemez. Dolayısıyla, doğal yaşamla iç içe olan bir hikâyede hayvan benzetmelerine yer verilmesi, ekolojik atmosferdeki bütünlüğü ve canlılığı da gözler önüne sermiştir.

2.3.2. Kavaklıkoz Hanında Bir Vak'a

“*Kavaklıkoz Hanında Bir Vaka* adlı hikâyede, anlatıcının “uğursuz bir yer” olarak bilinen Kavaklıkoz Hanı'nda geçirdiği korku dolu bir gece ve handa gerçekleşen bir ölüm vakası anlatılmaktadır” (Akbaş, 2020: 63). Hikâye anlatıcısı, kış mevsiminde Beyşehir'e doğru at arabasıyla yolculuk yapmaktadır. Kışın çetin şartlarından dolayı, yol üstünde bulunan handa bir gece konaklamak zorunda kalırlar. Hana geliş ve varıştan sonra yaşanan olaylar hikâyeleştirilmiştir. Tüm olaylarda fark edilen durum, hikâyede korku ve belirsizliğin hâkim olmasıdır. Kışın çetin şartları ve doğanın vahşi hayvanlarla olan ilişkisi, hikâyeyi korkulu ve macera dolu kılmıştır. Kenan Hulusi Koray hikâyede, doğanın belirsizlik dolu yönünü anlatırken Kavaklıkoz Hanı'nın uğursuzluğuna sık sık değinir.

Anadolu’da geçen olaylarda, birçok yabani hayvandan bahsedilir. At arabasıyla yolculuk yapılması, hayvanın ulaşım aracı olarak kullanıldığını gösterir. Doğada kuşların, domuzların, ayıların varlıklarından da bahsedilmiştir.

Kenan Hulusi Koray, olayların yaşandığı anı ve durumu tasvir ederken hayvan benzetmelerinden yararlanmıştır. At arabasıyla yolculuk yapan anlatıcı, havada sert bir tipinin etkili olduğu sırada kuşların, arabanın kapalı perdesine çarparak yere düştüğünü belirtir.

Yolculuğumuz ilk menzile kadar Beyşehir’deki avcıların dedikleri gibi çıktı. Hava açıldı ve karlar erimiyordu. Bu çok tatlı bir şeydir, ara sıra ağaçların kar hevengi altında kalmış bir iki kuş arabanın kapalı perdelerine çarpıyor, çok kere çarpmakla da vurulup düşmeleri bir oluyordu(Koray, 2018: 42).

Olayın devamında, havada hâkim olan sert tipinin, kuşları arabaya çarptıktan sonra yere düşürmesi gibi insanları da alıp uçuruma savuracak kadar şiddetli estiği ifade edilmiştir.

“Tıpkı, küçük kuşların arabamıza vurulup düşmeleri gibi, birdenbire çıkıp bizi uçurumlara sürükleyecek kadar ölüme çarpan bir tipi arasında kendimizi Kavaklikoz Hanı’na zor attık” (Koray, 2018: 42).

Kuş benzetmesinin amacı, tipinin sert hızını ve yoğunluğunu anlatmaktır. Kışın zorluklarında, doğada mağdur olan bir kuş gibi, yolcular da tipi tarafından uçurumlara sürüklenmiştir. Arabaya çarpan ve tipe maruz kalan hayvan olarak bir kuşun seçilmesinin sebebi, yapıcı narin ve savunmasız kabul edilen bir hayvan olmasıdır.

Handa bastıran büyük kışta, kurtların hanın kapısını dişleriyle kemirdiği ifade edilmiştir. Hancının, içerideki misafirlere o anı anlatmak için kurtların çıkardığı sesi taklit etmesi, anlatıcı tarafından şöyle aktarılmıştır:

Hancının dudaklarından bu saniyeleri âdeta işitiyorduk. Kırılmış dişleri garip bir hareketle ön dudaklarına çarpıyor ve sesleri taklit ettiği zaman alt çenesini daha çok uzatarak bir köpeğin bir kemiği kırması gibi kulaklarımıza sert bir şeyler takıyordu. Ve gittikçe avuçların oraya hemen yapııştırılmış kızıl bir deri renginden yavaş yavaş çıkarak, daha fazla pıhtılaşmaya başlayan bir kan lekesiyle dolduğunu görüyordum (Koray, 2018: 45).

Anlatıcının bu ifadelerinde, köpek benzetmesi ile karşılaşılır. Hancı, dişleri, dudakları ve çenesiyle bir köpeği andırarak olayı taklit ederek canlandırmıştır. Köpekler, keskin dişlere sahip hayvanlardır; bir kemik parçasını kolaylıkla tek çene hareketleriyle parçalayabilirler. Burada dolaylı olarak köpek benzetmesi ile amaçlanan, kurtların kapıyı kemirdikleri sırada çıkan sesleri okuyucunun kulaklarında canlandırmaktır.

2.3.3. Belki Bir İllüzyon

Belki Bir İllüzyon hikâyesinde, posta dağıtımından sorumlu olan memur Hüseyin Tanrıbilir'in posta dağıtmak için Yörük köyüne gidip dönmeişi ve orada başından geçen olaylar anlatılmıştır. Köyde, çeşme başında gördüğü Yörük kızına ilk görüşte âşık olan Hüseyin Tanrıbilir, kızın peşinden ayrılmayarak onu takip eder. Tanrıbilir, köyde olduğu günlerden birinde küçük bir dağ hayvanı görür; gördüğü bu hayvanı da Yörük kızının peşinden gittiği gibi takip etmekten kendini alıkoyamaz. Ancak bir süre sonra hayvanı takip etmeyi bırakan Hüseyin Tanrıbilir'i bu kez de hayvan takip eder. Etrafını saran hayvanların kendisine verdiği korkuyla istasyona doğru kaçmıştır. İstasyonda baygın bulunan Tanrıbilir, başından geçen olayları jandarma çavuşuna anlatır. Çavuş, köye jandarma gönderir; fakat askerler köyde Hüseyin Tanrıbilir'in bahsettiği gibi bir kızı bulamadıklarını ifade ederler.

“Yazarın realist hikâyeleri yanında burada olduğu gibi sürrealist denebilecek hikâyeleri de vardır. Edebiyatımızda bu akımın henüz yaygınlaşmadığı yıllarda yazılmış olan bu hikâye, sürrealizmin bizdeki erken örneklerinden biri olarak kabul edilebilir” (Güvenç, 2009: 298).

Hüseyin Tanrıbilir, çeşme başında görüp âşık olduğu Yörük kızını, ilk gördüğü anda alıp çamlar altına götürmek isteğini, bu anı ise keklik avına benzeterek anlatmıştır.

“Tanrıbilir, dedim "işte sana bir kısmet ulan... Olur ki su kekliği bastırır, çam altına götürürsün... Sür hele atını bir" (Koray, 2018: 64).

Keklik bir av kuşudur, burada Hüseyin Tanrıbilir, kızı bir av kuşu gibi görüp onu bir hamlede kaçırmak istediğinden bahsetmiştir. Keklik kuşları aynı zamanda güzellikleri ve zarafetleri ile bilinirler. “Doğada sıkça karşılaşılan ve güzellik sembolü olan varlıklar halk kültürümüzün çeşitli ürünlerinde motif olarak kullanılmıştır. Keklik, halk tarafından en çok sevilen kuş türlerinden birisidir” (Akbulut, 2023: 369). Tanrıbilir, çeşme de gördüğü kızı

tanımamaktadır, sadece ilk görüşte onu güzel bulup etkilendiğini ifade eder, dolayısıyla burada güzellik açısından da benzetme yapılmıştır.

Tanrıbilir, köyde kızı takip ederken karşılaştığı yabani hayvanın, hangi hayvana benzediğini tam olarak anlayamamış ve hayvanı benzetmeler kullanarak şu şekilde tasvir etmiştir:

Nihayet evvelki aksamdı. Yörükler ‘in mektubunu bırakmış istasyona döndüğüm sıra, Viran çeşme patikasına henüz gelmişim ve saat yine ikinci üzeriydi. Birdenbire önüme bir köpek kadar küçük fakat bir tavusun renklerinden daha güzel, bir ceylanın bakışlarından daha hararetli küçük bir mahlûk çıkıverdi.

Dizginleri çektim ve "Gel, bakalım," dedim "küçük dağ hayvan... Bu ne güzellik böyle... (Koray, 2018: 66).

Gördüğü hayvanın türünü tanıyamayan Hüseyin Tanrıbilir, onun boyunu küçük bir köpeğe, renklerini ise tavus kuşuna benzeterek okuyucunun gözünde canlandırmayı amaçlamıştır. Bir köpek kadar küçük ve bir tavus kuşu kadar renkli olan bu dağ hayvanını tanıtmada kullanılan benzetmeler, hayvanın hem narin, hem güzel hem de vahşi olabileceği düşüncesine okuyucuları sevk etmiştir.

“Birdenbire iki ayağı üzerinde kalktı ve yerde yem arayan bir kuşun çevikliğiyle fırlayıp az öteye fundalıklardan birinin yanına kondu” (Koray, 2018: 66).

Hayvanın iki ayağının üstüne kalkıp fundalıklara konması, onun uçan bir kuş türü olduğunu da gösterir. Ancak, bir kuş türü olup olmadığına dair net bir ifade belirtilmezken, bu hareketi uçan bir kuşa benzetilmiştir. Kuşun doğası gereği kendine has bir süratle ani hareket etme özelliği, dağ hayvanının çevik hareketine benzetilerek canlandırma yapılmak istenmiştir.

2.3.4. Güzel ve Esrarengiz

Güzel ve Esrarengiz hikâyesinde, sevdiği kadını hissettiği şüphe ve kıskançlıklar nedeniyle katleden bir adamın hikâyesi anlatılmıştır. Katil olan anlatıcı, sevgilisinin çevresinde güzelliği ile tanındığını söyler. Fehamet’in güzelliğinden dolayı birçok dedikodu peşini bırakmaz. Bu dedikodular sevgilisinin kulağına gider; sevgilisi onu takip eder, gizli gizli girdiği evde ahlaksızlık yaptığını düşünür. Aldatıldığını düşünen adam, Fehamet’i öldürerek bahçede bulunan kuyuya atıp üstünü de taşlarla kapatmıştır. Fehamet’in ölümünden sonra, onun ahlaksız

bir olaya girişmediğini öğrenen adam, Fehamet'in girdiği eve yaşlı bir adama yardım amaçlı girdiğini öğrenir. Öğrendiği şeyden sonra vicdan azabı çeker. Hikâyede, peşin hükümlülüğün bireyler arasında doğabilecek sonuçları vurgulanmıştır.

Adam, sevgilisini öldüreceği geceyi, gecenin kendisinde hissettirdiklerini anlatırken, psikolojik ruh hâlinin kendisinde bıraktığı sirayeti şöyle anlatmıştır:

“Bir evdeki merdivenler gıcırdar, tavanlar esner, nereden hız aldığı belli olmayan bir rüzgâr sofalarda yılan gibi kıvrılırsa, orada muhakkak ve mutlaka bir felaket olacaktır. Zira felaket böyle ses verir, böyle esner, böyle dolaşır” (Koray, 2018: 33).

Adamın o gece hissettiklerine dair yaptığı açıklamalarda kullandığı ifadeler, sembolik bir anlam taşımakta olup, bu semboller gerilim unsurlarını pekiştiren bir yapı oluşturmuştur. Hikâyenin gerilim unsurunu pekiştiren sembollerden biri de rüzgârın haberci olmasıdır. Rüzgârın hafif hafif sofada dolaşması, bir yılanın kıvrılışına benzetilerek sembol güçlendirilmiştir. Yılan, tarih boyunca halk inanışlarında, tasavvufta ve tıpta çeşitli kavramlarla kendine yer bulmuştur.

Yeraltı ve yeryüzü arasında yaşamını sürdüren yılan, üç farklı katmanın karakteristik özelliklerini, kendi bünyesinde barındırdığı zıtlıklarla yansıtır. Öncelikle ölüm ve kötülük ile ilişkilendirilen kısmı yeraltını; yaratılış ve deri değiştirme özelliği ile yeniden dirilme yeryüzünü temsil eder. Aynı zamanda “yılan, aslanla birlikte hayvanlarla ilgili sembolizmin ilk sırasını paylaşır. Görüntüsü her zaman en iyi olanı en kötü şekilde temsil etmek için kullanılmıştır: Yaratılış, yenilenme, ölümsüzlük ancak aynı zamanda da gerçeği gizleme, mutlak kötülük ve ölüm kavramlarıyla inanışlarda kendisine yer bulmuştur (Akbaba, 2018: 54).

Hikâyenin başında verilen gerilim ve korkulu hava ile kötü olayların yaşanacağına dair sembolik bir mesaj verilmek istenmiştir. Divan edebiyatımızdaki şiirlerde rüzgâr genelde haberci konumundadır. Burada, rüzgârın kıvrılan bir yılan gibi sofada dolaşması, gelecek haberin ölüm olacağı mesajını vermek amacı taşımaktadır. Hikâyenin gidişatından yapılacak çıkarımda, rüzgâr habercidir; getirdiği haber ise ölümdür.

“Ve öldürdüm...

Bir nefes bile alamadı” (Koray, 2018: 34).

Fakat ayaklar altında tahtalar gıcırıyor, başımda tavanlar çatırıyor, sofalarda rüzgârdan bir yılan garip sesler çıkarıyor ve tekrar tahtalar gıcırıyordu.”

Fehamet’i öldürdüğü anda hissettiği öfkesini ve yaşadığı trajik ruh hâlini ustaca yönettiğini belirtmiştir. Adam, o an ki ruh hâlini söyle aktarmıştır:

“Hayal olduğunu hayal içinde anladım. Lâkin korkuyordum. Bununla beraber, sinirlerimin galeyanına şaha kalkan bir ata kemerlerini kısıarak hâkim olan bir Şehsuvar gibi hâkim oldum. Onu kucakladım ve bahçeye attım” (Koray, 2018: 34).

Anlatıcı sinirlerinde ve öfkesindeki yükselişi şaha kalkan bir ata benzetir. Bununla birlikte bu öfkesini yönetişini ise ata hâkim olan usta bir biniciye benzetmektedir.

“Açıkça diyorum ki yüzünün hatlarında aptallığın en bariz çizgileri bir öküzün boynuzu gibi göze batan kadınlarda bile katiyen anlaşılmayan bir sır vardır” (Koray, 2018:35).

Fehamet’in esrarengiz ve gizemli bir kadın olduğunu belirten anlatıcı, bu gizemin her kadında mutlaka olduğunu ifade etmiştir. Hatta belirtğine göre aptal, saf görünen kadınlar bile gizem taşımaktadır. Koyduğu bu tespitte kadınların yüzündeki aptallık belirtisini öküz boynuna benzeterek anlamı güçlendirmeyi amaçlamıştır. Öküz boynuzu barizce görülebilen büyük bir organdır. Adama göre Kadınların yüzündeki aptallık öküz boynuzu kadar görünür de olsa mutlaka içlerinde bir gizem taşımaktadırlar.

2.3.5. Sazlık

Sazlık hikâyesinde, Sapancalı Ali Reis’in göldeki sazlıkta beş yıl önce aşk yaşadığı Hayriye’yi araması ile başlayan ve ölümü ile son bulan hikâyesi anlatılmıştır. Hayriye, hikâyede ifade edilene göre, genç ve alımlı, güzelliği ile herkesin dilinde olan bir kadındır. Reis ile yaşadığı aşktan sonra birden ortadan kaybolmuştur. Bir gün, Reis’e bir zamanlar yanında çalışan Yardımcı Mustafa’nın ona Hayriye’yi sazlık kenarında gördüğünü söylemesi üzerine, sevgilisini aramaya başlamıştır. Sevgilisini bulamayan Reis, hikâyenin sonunda Yardımcı Mustafa tarafından öldürülür. Hikâyenin sonunda, Yardımcı Mustafa’nın aynı zamanda Hayriye’yi de öldürdüğü ortaya çıkmıştır. Yardımcı Mustafa, Reis’i kışkandığı ve hırsına yenik düştüğü için cinayetleri işlemiştir.

Hikâye, doğal bir köy ortamında geçer ve hayvan varlıklarının da eklenmesi ile birlikte doğal bir atmosfer yaratılmıştır. Ali Reis'in göl kenarındaki sazlıklarda sevdiğini aradığı sıralarda, ortam betimlemesinde böcek ve mandaların varlığından bahsedilir.

Göl boştu, yeşil sazlık, daha sonra üzerine birer birer konacak yeşil böcekleri bekliyor gibiydi. Kenarda iri bir manda geceden kalan bir lekeye benziyordu. Hareketsizdi ve az geçince güneş yahut sularla bu küçük karanlık da eriyecek, sazlık ve sular daha yalnız kalacaktı (Koray, 2021:65).

Manda'nın geceden kalan bir lekeye benzetilmesi, sahip olduğu renkten dolayıdır. Çünkü mandaların çoğu siyah veya kahverengine sahiptir. Hikâyenin sonunda, yine sürü hâlinde olan mandalar geceye benzetilir. Bu da yine mandaların ortaya çıkardığı renk yoğunluğundandır.

Göle geldiğinde, çocuklarla karşılaşan Ali Reis, çocuklara nasıl bir kadın aradığını tarif ederken kırlangıç balığı benzetmesi yapar:

“Ha! Bu başka bir insan! Bir kadının saçları kadar siyah, bir kırlangıç balığı gibi de kuyruğu var. Fakat ne bir kadın, ne bir balık!” (Koray, 2021:67).

Kırlangıç balıklarının kuyruğu, melek kanadı gibi her iki yan gövdelerinde bulunur. Burada, Ali Reis, sevdiği kadını melek kanatlı bir varlığa benzetmiştir. Hikâyede, Ali Reis'in Hayriye ile aşk yaşadığı yıllarda onunla sandal gezintilerine çıktığı belirtilir. Bu gezintiler sırasında, oldukça işveli olduğu ifade edilen Hayriye'nin, avcılık yapan diğer tayfalar tarafından gözetlendiği; ayrıca kılık kıyafetine dikkat etmeyip cilveli davranışlarıyla ilgi odağı olduğu da aktarılmıştır. Hayriye'nin bu davranışları anlatılırken, bir tropik balığı kadar çıplak olduğu ifade edilmiştir.

“Kadın bir tropik balığı kadar çıplaktı ve hafif sarıya meyyal teni, küçük deniz damlacıkları ile ıslanınca onu pul pul gösterirdi” (Koray, 2021:69).

Hayriye'nin çıplak bir tropik balığına benzemesi tropik balığının ten renginden dolayıdır. Tropik balıklarının bazılarında derileri ten rengindedir. Bundan dolayı Hayriye'nin balık avı sırasındaki çıplak hâlleri tropik balığına benzetilmiştir.

Hikâyede denizcilik, balık ve balık avcılığı terimlerinin geçmesi dışında balığa dair benzetmelere de rastlanır. Ali Reis, Sapanca'daki tamirhanesinde bulunan odasının duvarlarını, kırlangıç balığının sarı yaldızlı gövdesine benzetir. Bu benzetmeler hikâyenin yaşandığı doğa ile bütünlüğünü sağlamıştır.

2.3.6.Tuhaf İnsanlar

Tuhaf İnsanlar hikâyesinde anlatıcı, olayın başkahramanı konumundadır. Bir vapur seyahatinden vapurda bulunan yangın düğmesini fark ederek tüm yoğunluğunu, dikkatini ona verdiğini ifade eder. Düğmeyi takıntı hâline getirerek ona bir keşif gözü ile bakar. Uygun bir an kovalayarak düğmeye basmayı amaç edinir. Ancak, vapurda kendisi gibi düğmeye takıntılı olan bir başka yolcu daha vardır. Anlatıcı gece kimse yokken düğmeye basmayı planlayan kurgular yaparak eylemini gerçekleştirmeyi amaçlar. Düğmeye basmaya gittiğinde ise takıntı sahibi olan diğer adam, ondan önce davranıp düğmeye basmıştır. Yetkililer adamı sorgusu için götürürler. Hikâye anlatıcısı ise bu durumu yadırgarmış gibi hikâyeyi şu ifadelerle bitirir: “Tuhaftır şu insanlar doğrusu”(Koray, 2023:27) .

Kenan Hulusi Koray'ın diğer hikâyelerinde rastladığımız insanın dış ve yapısal özelliklerini herhangi bir hayvanın yapısal özelliğine benzeterek anlatma tekniğini burada da kullanmıştır. Anlatıcının basmayı beklediği siyah düğme, küçükken tanıdığı bir kızın kirpiklerine benzetilmiştir. Bu küçük kızın gözleri ise böcek ayağına benzetilmiştir.

Fakat tam ortasındaki siyah düğme! İşte bu, her dakika kendine dokunacak bir parmağı karşılamaya hazire bir vaziyette, gözleri açık ve sabırsızdı. Hatta o kadar açıktı ki, aman Allahım, küçükken tanıdığım bir kızın bir böcek ayağı kadar gergin kirpikleri kadar açıktı. Bir defasında, annemi sormak için misafir geldiği zaman, ince bileklerinden içeri çekmiş, kendi küçük odama kapayarak, bütün çırpınmalarına rağmen arka üstü yatırarak kirpiklerindeki sivri böcek ayakların birbirine değdirinceye kadar onu ciyak ciyak bağırıttım (Koray, 2023: 25).

Burada, bir nesnenin renginden dolayı bir kızın gözüne, kızın gözlerinin ise kirpiklerinden dolayı böcek ayağına benzetilmesi söz konusudur. Küçük kızın kirpiklerinin böcek ayağına benzetilmesinin nedeni, her iki organın da ince ve uzun yapıda olmasıdır. Kirpikler, göz kapaklarının kenarında yer alarak gözü dış etkenlere karşı koruyan kıl taneleridir. Böceklerin ayakları ise genellikle ince ve uzun bir yapıya sahiptir ve böceğin hareket etmesini

sağlayan bir organdır. Kenan Hulusi Koray, bu benzetmelerle her iki canlının birbirine benzeyen organlarını betimleyerek anlatımında benzetme unsurunu kullanmıştır.

2.3.7.Altı Sene Evvel

Hikâye anlatıcısı, yurtdışına sık sık seyahat eden bir arkadaşının, ahlaksız bir ilişki olarak tanımladığı hikâyesini anlatmıştır. Adam, yurt dışında kaldığı otelde birliktelik yaşamak istediği kızın otelin dansçısı olduğunu ve henüz on yedi yaşında olduğunu belirtir. Otel kurallarına göre, personelin otel odalarına girişi yasaktır. Genç kız Viyera, bu yasak nedeniyle adamı reddeder. Genç Türk, Viyera ile birlikte olmanın yollarını ararken, otel kapıcısı karşı otele geçmelerini önerir. Adam, kapıcının önerisini dinler ve karşı otelde bir oda tutarak oraya geçerler.

Hikâyede, genç adam çapkın bir Türk olarak tasvir edilir. Kapıcı ise onun Viyera'ya olan ilgisini, kuş etiyle ilişkilendirerek bir kuş benzetmesiyle ifade eder.

“-Delikanlı, dedi. Bakıyorum ki kuş etlerinin lezzetinden anlıyorsunuz. Ha!...” (Koray, 2023: 29).

Kuş eti ve kuş figürü, genellikle naiflik ve zarafeti simgeler. Kadınlar da doğaları gereği incelik ve zarafetle bağdaştırıldığından, bu benzetme kuş ile kadın arasında anlamlı bir bağ kurar. Viyera'nın kuş etine benzetilmesinin nedeni, edebiyatımızda kuşlara yüklenen anlamdan kaynaklanmaktadır. On yedi yaşında olan Viyera'nın genç, alımlı ve başına buyruk bir şekilde istediğini yaşayabilmesi, kuşların özgürce uçmalarına benzetilmiştir. Kuş, Viyera'nın hareketleri ve ruhunda yer alan özgürlük anlayışıyla bağdaştırılmıştır.

“Bu dakikadan sonra hareketime otuz altı saat kalmıştı. Demek ki Kiev'den Viyera ile suyuna tirit ayrılacaktım. Demek ki, imkân yoktu yahut bir köpek olmayı göze alacak, Dinamo Stadi'nin bir tarafındaki otlar üzerinde yatacaktım” (Koray, 2023: 31).

Genç adamın kaldığı oteldeki odaya gelmeyi kabul etmeyen Viyera, onun müşkül duruma düşmesine sebep olmuştur. Adamın otelde süresinin dolması ve gitmek zorunda oluşu kendisini endişelendirir. Viyera için gitmezse kalacak yerinin olmadığını ve sokakta kalmak zorunda olduğunu belirtir. Sokakta kalacak olma ihtimalinin olabileceğini düşündüğünde ise kendisini park da yatan bir köpeğe benzetmiştir. Bu benzetmenin amacı, adamın oteldeki kalış

süresinin sona ermesiyle birlikte, konfor alanından çıkıp kimsesiz ve zorluklarla dolu bir hayata adım atacak olmasını vurgulamaktır. Sokakta yaşayan bir köpek kimsesiz, gelecek hava şartlarına maruz, çeşitli risklerle karşı karşıyadır.

2.3.8. 910 Modeli

Hikâyede, Ömer Seyfettin'in başından geçen gerçek bir olay anlatılır. Ömer Seyfettin, terzisi Arman'a bir sivil kıyafet diktirmek ister; terzinin tüm ısrarlarına rağmen, paçalarının dar kesim olmasını ister. Ömer Seyfettin, pantolonu beğenmeyince arkadaşına satmak istemesiyle hikâye gelişir. Arkadaşı önce pazarlık yapar, ancak daha sonra paçaları yaptırmanın da masraf olacağını düşündüğü için almaktan vazgeçer. Hikâyenin sonunda, Ömer Seyfettin, arkadaşından para almayıp, hatta üstüne para vererek pantolonunu öylesine vermiştir.

Hikâyede Ömer Seyfettin'in elbisesi renk değiştiren kertenkeleye benzetilmiştir.

“Güneş altında bin renk değiştiren bir kertenkele derisi gibi ince bir İngiliz kumaşı... Hele Arman'ın elinden çıkacak böyle bir elbise, Ömer'i bir tığ kadar keskin ve zarif bir delikanlı yapacaktı” (Koray, 2023: 41).

“Kertenkelelerin renk değişimi; bulundukları ortama uyum sağlamada, düşmanlarından korunmada ve karşı eşeylerin birbirini tanımlarında rol oynar Vücut sıcaklığının ayarlanması için de renk değişimi kullanılır” (Amnion Kesesine Sahip Hayvanlar, ty. : 10). Ömer Seyfettin'in sivil kıyafeti kertenkelenin bu özelliğine benzetilerek okuyucunun gözünde elbisenin renk değiştirme özelliğiyle canlandırma yapılmıştır.

2.3.9. Cevizler

Cevizler adlı hikâyede, başlıktan da anlaşılacağı üzere konu, ceviz ağaçlarında bulunan cevizlerdir. Anlatıcı, *Vakit Gazetesi*'nde yazı işleri müdürlüğü yaparken kıdemli bir çavuş ona bir hatıra defteri getirir. Bu hatıra defteri, 914 Harbi'nde mücadele vermiş bir çavuşun hatıra defteridir. Anlatılacak hikâye, bu defterin içerisinde yer alan bir hikâye olmuştur. Hikâyede geçen olaylar, Simko aşiretine ait bir hikâyedir. Aşiret, cevizlerini bazı ritüellerle değerli gören bir topluluktur. Ancak, 916 sonbaharında çıkan harp nedeniyle ağaçları bırakmak zorunda kalırlar. Aşiretin ritüel hâline getirdiği ceviz düşürme töreni vardır. Ritüele göre, ilk cevizi aşiret

reisi düşürmelidir. Savaştan dolayı bu merasim yasaklanır. Gece ateş sesi gelir ve hikâyenin sonunda aşiret reisinin cesedi ceviz ağacından asılı bulunur.

Yalnız, Simko aşiretinin ceviz tarlalarını, gece büyük bir yaprak gibi kapadığı zaman, her iki taraf da uyanıyordu. Âdeta tarla fareleriyle yarış eder gibi müfrezelerden karşılıklı birer ikişer kişi tarla kenarlarını çeviriyorlar, çok kereler bir sincaptan daha ustalıkla ve ağaç dallarından atlayarak ilk aydınlığa kadar bir ağacı götürebiliyorlardı (Koray, 2023: 46).

Burada yapılan fare ve sincap benzetmeleri, kişilerin hızını ve çalışkanlığını ifade etmek ve okuyucunun gözünde canlandırmak amacıyla kullanılmıştır.

2.3.10. Gümüş Yıl

Gümüş Yıl hikâyesinde, Ali Şahin ve eşinin, “gümüş yıl” olarak ifade edilen evlilik yıl dönümlerinde, misafirleri tarafından beklentilerinin karşılanmaması sonucunda yaşadıkları hayal kırıklığı anlatılmaktadır. Ali Şahin’in karısı, sosyeteye girebilmek adına her gittiği yere büyük hediyeler götürmek için yüklü miktarda para harcar. Ali Şahin ise karısının bu harcamalarına, aşırı masraflı olduğu gerekçesiyle karşı çıkar. Evlilik yıl dönümlerinde gelecek hediyelerle yaptıkları bu masrafları dengeleyebileceklerini düşünen çift, hediyeler gelmeyince hayal kırıklığına uğrar. Ali Şahin, hikâyenin sonunda hediyeleri getirenlere mektup yazarak sitemini dile getirir.

Hikâyenin başkahramanları olan çiftin kapısında bekleyen arabanın çıkardığı korna sesi için şu benzetme yapılmıştır:

“Bana kalırsa hiç de senin için değil karıcığım... Korna sesine çıkıyor o... Arabacıya tembih etmişim; kapılarına gelince adamcağız kurbağa gibi basıyor kornaya... Bir ses, bir ses! Kim olsa çıkar tabii...” (Koray, 2023: 50).

Arabacının kornasından çıkan ses kurbağa sesine benzetilmiştir. Korna ve kurbağa sesi dışardan rahatça duyulabilen yüksek tonlu seslerdir. Kornalar genelde araç dışında yer alan birine mesaj vermek veya onu uyarmak için kullanılır. Kurbağa sesi ise, kurbağalara has, üst üste tekrarlarla kendini belli eden bir sestir. Her iki seste yüksek bir volüme sahip, çabuk algılanabilen seslerdir. Burada korna sesi kurbağa sesine benzetilerek dikkat çekiliği ve rahatsız ediciliği üzerine durulmuştur.

2.3.11. Oda Hizmetçisi

Bu hikâyede, bir otelin müşterilerini kandırmak için yaptığı ahlak dışı plan anlatılmaktadır. Hikâye kahramanı, bir kadınla birlikte olmak için şehir dışında bir otele yerleşir. Bulunduğu şehirde birlikte olabileceği bir kadını bulmanın zor olacağını düşünerek, gözünü otelde çalışan oda hizmetçilerine diker. Ancak oda hizmetçilerinin çoğu orta yaşlıdır. Buna rağmen, otel hizmetçilerinden biriyle birlikte olmuştur. Hafta sonlarını otelde geçiren adam, yan odadan gelen seslerden dolayı tahrik olur. Ancak hikâyenin sonunda, olay kahramanı bir tanıdığından, bu durumun sadece müşterileri kandırmak için kurulan bir plan olduğunu öğrenir.

Hikâyede otelde bulunan hizmetçi için çantada keklik deyiimi ile benzetme yapılmıştır.

Bir taraftan valizlerimi açarken bir taraftan su oda hizmetçisini düşünüyordum: Yabancı bir vilâyette kadın bulmak, randevu vermek, otele getirmek bir mesele, hiç değilse uzun merasime tâbidir. Hâlbuki eli ayağı düzgün bir fam dö sambr çantanızda mükemmel bir keklik sayılabilir (Koray, 2023: 53)

“Toplumların kültürel birikiminin ürünü, gelenek, görenek, örf ve âdetlerinin taşıyıcısı olan kalıplaşmış dil birimleri; atasözleri, deyimler, ikilemeler ve kalıplaşmış sözler olarak karşımıza çıkar, az sözle çok şey söylemeye imkân verir” (Kanmaz, 2021: 172). Çantada keklik ifadece bir deyimdir ve TDK sözlüğüne göre “Ele geçirilmesi, elde edilmesi kolay olan; torbada keklik”(Türk Dil Kurumu, 2025).anlamında bir mecazdır. Kökenini hayvan ile ilişkilendirdiğimizde avcılıktan geldiğini söyleyebilir. Avcılıkta diğer hayvanlara nispeten kuş yakalamak daha kolaydır, bir avcı ava çıktığı gün diğer avları tutamasa da kekliği kesin avlayacağını planlayarak yola çıkar. Genç adam, yaşadığı şehirde kadın bulmak, randevu ayarlamak ve otele çağırmanın zahmetli olacağını düşündüğünden oteldeki kadını erişilmesi kolay olduğu için gözüne kestirir. Buradaki benzetme bundan kaynaklıdır. Çantadaki keklik oda hizmetçisi kadındır, çünkü kolay erişilebilir bir konumdadır.

2.3.12. Satılık Kısarak

Kesre Köyü'nde buğday öğütme mevsiminde, köy halkının değirmenle aralarındaki mesafeden dolayı mağduriyet yaşamaları anlatılmıştır. Köyde yalnızca Ali Ahmed'in bir kısrağı

bulunmaktadır. Halk, bu kısrakı kullanarak değirmene gidip gelmek için Ali Ahmed'den ödünç ister. Ancak Ali Ahmed, tüm ısrarlara rağmen kısrakını köylülere vermeyi reddeder. Bunun üzerine Zülfü Çavuş, köylülerin intikamını almak adına Ali Ahmed'i sırtlanla birlikte bir ahıra kapatır.

Sırtlan için Öküz oğlu öküz benzetmesi vardır yapılmıştır.

“-A ha, dedi. Öküz oğlu öküz” (Koray, 2023: 58).

Hakaret ve olumsuz bir benzetme olarak kullanılan bu ifade, daha çok karşıdakini küçük düşürme amacıyla söylenmiştir. Evcil, uyumlu ve saldırgan olmayan öküzler, önlerinde bulunan saman veya otla besin ihtiyaçlarını karşılar. Fizyolojik ihtiyaçlarını vahşi yollarla karşılamadıkları için sakin mizacı bazen tepkisiz bulunarak hakaret amacıyla kullanılır. Bazen de, bu örnekte olduğu gibi, vahşi ve kaba görülen bir hayvanın davranışını tarif etmek için kullanılır. Benzetmenin amacı, hayvanın kabalıklarını, kaba buldukları başka bir hayvanın davranışına benzeterek aşağılamaktır.

2.3.13. Bir Maymun Numarası Daha

Bir Maymun Numarası Daha hikâyesinde, Kapiten adlı bir maymunun başından geçen maceralar ve maruz kaldığı olaylar anlatılmıştır. Tren amiri Hasan Hüseyin tarafından sahiplenilen Kapiten, hikâye boyunca hem sevgiyle karşılanmış hem de bir işçiye verilen görevleri üstlenerek hizmet amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca köy imamı tarafından zorbalığa da uğramıştır. Kapiten, kendi doğal yaşamından koparılıp ticaretin bir nesnesi hâline getirilişiyle hikâyede yer alır.

Kapiten’ e yapılan hakarete hayvan benzetmesi vardır.

“-Vay köpoğlu...” (Koray, 2023: 65).

Bir hayvanın başka bir hayvana hakaret amacıyla benzetilmesi, yine “*Satılık Kısrak*” hikâyesindeki benzer şekilde, kaba ve aşağı görülen bir hayvanı eleştiri amacıyla kullanma düşüncesine dayanmaktadır. Buradaki benzetme, hayvanın küçümsenmesinden kaynaklanmaktadır.

2.3.14. Bir Beyaz Rus

Bu hikâyede Kenan Hulusi Koray’ın diğer hikâyelerinde de karşılaştığımız bir aşk teması vardır, Rus bir genç kız ile bir Türk delikanlının hikâyesi işlenmiştir. İstanbul’da

annesiyle birlikte genç bir delikanlıya kiracı olan Çörni, annesi ile yaşamaktadır. Gitar çalan yetenekli bir kızdır. Genç adam ile aralarındaki dostluk sevgi arkadaşlığına dönüşür. Çörni, bir gün Roma'ya konser vermek için gider. Sevdığı genç delikanlı için tekrar İstanbul'a döndüğünde ise ülkeye girişinin yasaklandığını öğrenir ve gemiden inemez.

Çörni'nin annesi Zinaşko için inek benzetmesi yapılmıştır.

“Adam sen de, dedi. Zinoşka memlekette de böyle idi. inekler gibi yatakta yatarlar. Kapıdan adam çevirirdi. Hem size bir şey söyleyeyim mi?” (Koray, 2023: 69).

İnekler genelde otlama ve su içme ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra yayılarak yatarlar. Bu yatışlarının Zinoşka'nın yatışına benzetilmesinin sebebi, tembellikle ilişkilendirilmiştir. İnekler, besin aldıktan sonra bütün günlerini hareketsiz geçiren hayvanlardır. Yatmaları dinlenme olarak ifade edilir. Zinoşka'nın devamlı yatması ve bu noktada ineğe benzetilmesinin sebebi, onun tembel bir kadın olarak görülmesinden kaynaklanmıştır.

2.3.15.Yeşil Gözlü Yaramaz

Yeşil Gözlü Yaramaz hikâyesinde, bir okulda geçen son derste yaşananlar anlatılmıştır. Okulun felsefe öğretmeni, genelde son derse kadar ders işleyen biridir. Öğrenciler, öğretmenlerinin ders anlatmasına engel olmak için plan yaparlar. Öğretmenlerine, bir sevgili ağzından yazılmış bir mektup yazarlar. Öğretmen, mektubu okurken sınıfta bulunan yeşil gözlü bir öğrenci mektubu öğretmenin elinden alır. Öğrenciler, mektubu tekrar geri vermek için onları dersten geçirmesini isterler. Öğretmen, bu şartı kabul ederek dersi işlememiştir.

Okulda son saatlerini geçiren öğrencilerin okulu bitirip mezun olmaları, kafesten uçacak olan kuşlara benzetilmiştir.

Son ders! dedi; hem de on birinci sınıf talebeleri... Artık liseyi bitiriyorlar... Kapalı bir kafes gibi düşündükleri mektep kapılan bu küçük kuşlara belki bir yahut iki saat sonra kapılarını açacak. Kendilerini saran büyük bir ormanda kanatlarını yavaş yavaş kıvıldatmaya çalışacaklar; ilk defa bir uçuş tecrübesine girişecekler...

Belki de birçokları evlenecek” (Koray, 2023: 46).

Kuşların, insanlardan farklılaşan kendilerine mahsus en belirgin özelliği uçmalarıdır. Uçuş eylemi; hedefe ulaşabilen insan için arzulanan bir özelliktir. Zira kuşlar insanlara nazaran engelsiz yolları kullanır ve daha kısa sürede

menziline ulaşır. Mekânları aşp, istenen hedefe ulaşmak, kısa bir zamanda uzaklara gidebilmek edebiyatımızda sık rastlanan örneklerdendir (Demir vd., 2024: 327).

Burada okul bir kafes olarak görülmüş, içindeki öğrenciler ise kafesteki kuşlara benzetilmiştir. Okulun son gününde mezun olacak öğrencilerin, yeni hayaller ve hedeflerle hayata atılacak olmalarından bahsedilirken kuşların uçuş eylemine benzetilmiştir.

Kuşların özgürce dolaşabildiği mekân hava/gökyüzüdür. İnsanoğlunun da kuşlara imrendiği tarafı, bu özgürlükleridir. Gökyüzü, hayal kurmanın anahtarıdır. Göğ/havaya bakan insan hayal dünyasına dalarak istediği yere gider, kendisini burada mutlu hisseder (Akbulut, 2023: 501).

Kapalı kafes okul, okuldan mezun olacak çocuklar kuş, hayat ise gökyüzüdür. Hikâyenin devamında çocuklar arıya benzetilmiştir.

“On birinci sınıf talebeleri kapıya birikmişlerdi. Daha doğrusu hepsi de kapıcının küçük odasına saklanmışlardı. Demir kapıyı itip de bir adım attığı zaman bir kovan kapısı açılmış gibi birdenbire önüne doğru uçuverdiler” (Koray, 2023: 46).

Buradaki benzetmenin amacı, çocukların hızla çıkıp etrafa dağıldıkları anların hareketli canlılığını anlatabilmektir.

2.3.16.Üçüncü Mevkide

Trende geçen olaylarda, hikâye polisin İbrahim Sıla adında, kıyafetleriyle dikkat çeken bir genci tutup sorguya çekmesiyle başlar. İbrahim Sıla’nın yanındaki köylüsü, onun fakirlik nedeniyle bu şekilde giyindiğini, akıl dengesinin çok da yerinde olmadığını ima eden cümleler kurar ve Akhisar’a çobanlık yapmaya gittiğini ifade eder. İbrahim Sıla, üstündeki kıyafetleri kadar hâli, tavrı ve konuşmalarıyla da tuhaf ve gizem dolu bulunur. İbrahim Sıla, hikâye boyunca bugün yarın öleceğini tekrar eder. Tren yolculuğu sona erdiğinde, kimse onun indiğini görmez.

Hikâyede İbrahim Sıla’nın sıtma geçirdiği anlar kirpi benzetmesi ile şöyle anlatılır:

En doğrusu buzdan bir kirpiye dönmüştü. Eğer bu dakikalarda yolculardan biri elini dokunduracak olsaydı, bu insan kirpi birdenbire büzülecek, tahta sıraların arasında yuvar yuvar yuvarlanarak vagon kapılarından Kırkağaç Ovası’na doğru kopup kaybolacaktı(Koray, 2023: 89).

“Sıtma, dünya nüfusunu etkileyen en yaygın, korunmasız hastalıkların başında gelmektedir. Sıtma, enfekte sivrisineklerin ısırıkları yoluyla bulaşan parazitlerden kaynaklanmaktadır” (Diker, 2020: 1825). Bu hastalığı geçiren bireylerin vücutlarındaki izler, kirpinin dikenleri kadar fazladır. Ayrıca kişi, hastalık nedeniyle hâlsizlik hissedebilir. İbrahim Sıla’nın sıtma geçirdiği anlar, kirpinin oluşabilecek herhangi bir tehditte koruma amaçlı başını içine çekip dikenlerini büzdüğü hâline benzetilmiştir. Çünkü İbrahim Sıla, hastalığın etkisiyle rahatsızlık hisseder ve kendisini rahat bırakmaz. Yaşadığı rahatsızlık sırasında, dışarıdan bir müdahale olması durumunda verebileceği tepki kirpiye benzetilerek zihinlerde betimlenmesi amaçlanmıştır.

2.3.17. Zorlu Hastalık

Zorlu Hastalık hikâyesinde, Kenan Hulusi Koray, Ömer Seyfettin’in başından geçen gerçek bir olayı anlatmıştır. Arkadaşları, Ömer Seyfettin’e iyi görünmediğini söyleyerek onu hasta olduğuna inandırır. Bunun üzerine Ömer Seyfettin, bu söylemlerin etkisiyle kötü bir hastalığının olduğunu düşünüp yataklara düşer. Ömer Seyfettin’i ziyaret eden başka bir arkadaşı, arkadaşlarının ona bir oyun düzenlediklerini ve aslında hasta olmadığını söyleyerek gerçeği açıklar. Bunun üzerine Ömer Seyfettin, hikâye sonunda arkadaşlarına bir hayvan benzetmesiyle hakaret eder ve hikâye biter.

Ömer Seyfettin arkadaşlarını eşeğe benzetir.

“-Ömer! Kardeşim! Billâhi yalan! Sana oyun etmişler, diyorum.

-Of, başım; başım... Eşekler, hayvanlar... Beni hasta yaptılar ha; beni hasta yaptılar ha” (Koray, 2023: 94).

Burada benzetme hakaret amacıyla yapılmıştır.

2.3.18. Apartman Kapıcıları

Hikâye anlatıcısı, yurtdışında yaşamış dul bir erkektir. Hikâyenin başında, anlatıcı kapıcıların çok meraklı olduklarından ve her şeyden haberdar olmak istediklerinden bahseder. Adam, apartman dairesinin en üst katında yaşayan, çevresi oldukça geniş birisidir. Evine sık

sık kadın misafirler gelmekte ve kalmaktadır. Ancak bu kadınlar, kapıcının kendilerini gözlemlediğinden rahatsız olduklarını dile getirir. Kapıcı, kadınları takip eder ve gözetler. Buna tepki veren kadınları ise apartmana almayıp kapıda bekletir.

Anlatıcı evine gelen kadın misafirini güvercine benzetir:

“-Misafirimse rahatsız olan bir güvercin gibi, demir kapıya ince parmaklarıyla fiskeler vuruyor ve acele ediyordu” (Koray, 2023: 103).

“Güvercin, munis, uyumlu, mütevazı, saygın, vakarlı ve sakın ve çekingen bir hayvan oluşuyla tasvir edilebilir” (Aktaran; Akbulut, 2023: 309). Kenan Hulusi Koray, kadın kahramanlarını genelde kuş türlerine benzetilmiştir, bunun nedeni kuşlara yüklenen anlam ve onların mizacı ile ilgilidir. Güvercin mizaç olarak çekingen bir hayvan olarak görüldüğü için Koray, kadının tedirgin ve ürkek hâllerini bir kuşa benzeterek okuyucunun gözünde bu durumu anlamlandırmayı amaçlamıştır.

2.3.19.Yol Amelesi

Bu hikâyede, Hasan Karaca adında çalışkan bir yol işçisinin, çalışabilmek için verdiği mücadeleler anlatılmıştır. Henüz on altı yaşında olmasına rağmen köylerde yol işlerinde çalışan ve zeytin işleriyle uğraşan Hasan Karaca, yağmur mevsimi gelince işsiz kalır. Bir gün köylerinde köy kaymakamı, yol yapımı için işçi arar. Hasan’dan başka köylü çalışmak istemez. Hasan, yol inşaatında çalışır ve ustalıkla işini bitirir; yevmiyesi kırk kuruştan yetmiş kuruşa yükseltilir. Bu işten sonra işleri iyice açılır ve Sivas’taki yol yapımı için kendisine teklif gelir. Hasan, teklifi kabul ederek çalışmaya gider.

“Hasan Karaca’yı arayanlar kapılandığı yerde bulamazlar; mevsimden mevsime başka başka yerlere uçan kuşlar gibi sır olur giderdi” (Koray, 2023:107).

“Kış basmadan, başka bir köye geçmek; orada kışlamak. Yani, Hasan Karaca, kışı toprak içinde geçiren bir böceğe benziyordu” (Koray, 2023:108).

Kuşların çeşitli nedenlerden dolayı mevsimsel olarak gerçekleştirdiği göçler, Hasan Karaca’nın kışı geçirmek için yaptığı mesken arayışına benzetilmiş. Kuşlar, iklim, üreme veya yiyecek amacıyla göç eder. Kuşların göç nedenleri, tıpkı Karaca’nınki gibi fizyolojiktir. Onun amacı, kış gelmeden kendisine iş bularak barınma ve tüketim ihtiyacını karşılamaktır. Böcek

benzetmesinin nedeni ise böceklerin, kışın soğuk şartlarından dolayı yer altının daha sıcak olması sebebiyle orada barınmak istemeleridir.

2.3.20. Amerika'ya Giden Asmakabağı

Bu hikâyede, yanına iki valiz alarak Amerika'ya gidip ev kiralayan bir adamın yaşadıkları ve Amerika'da asmakabağı üretme süreci anlatılmıştır. Adam yanındaki iki valiz ve bir genç kız ile orada valizinde bulunan eşyaları pazarda satıcılık yapma amacıyla gitmiştir. Fakat pazarda istediği gibi hiçbir şey satamamıştır. Kiraladığı evin bahçesine asma kabağı eker. Amerikalıların daha önce görmedikleri bu bitki dikkatlerini çeker ve bitki için siparişler verilir, para ile ticareti yapılmak istenir. Vali, kaymakam, belediye başkanları bu bitkiyi görmek için gelirler.

“Amerikan halkını kafese koymak sanatının müşkülâtından bahseden arkadaşlarım vasat bir Amerikalının egzotik kadın tipinde bir ökseye konan kuşlar gibi kaldığını söylemişlerdi. İki valize gelince...” (Koray, 2023: 127).

TDK sözlüğüne göre öksemek “Ökse otu saplarından veya çobanpüskülü kabuklarından çıkarılan yapışkan macun. Bu macun kuş tutmakta kullanılan değnek”(Türk Dil Kurumu, 2025). anlamlarını taşımaktır. Hikâye kahramanı, iki valiz ve bir kadın ile Amerika'ya gider. Valizinde satmayı düşündüğü eşyalar vardır. Yanındaki alımlı kadını ise tezgâhının başına koyarak, onunla erkek müşterileri çekmeyi planlar. 'Ökseye konan kuş' ifadesi bir deyimdir ve burada benzetme amacıyla kullanılmıştır. Kuşları tuzağa düşürüp avlamaya yarayan ökse, burada Türk kadının cilveleriyle yabancı erkekleri baştan çıkarıp çıkarlarına alet ederek bu sayede ticarete kazanç elde etmeyi amaçlamıştır.

“Çinli bir hokkabaz gibi eşyalarımızı yayarak ceplerimizdeki işlemeli mendilleri bir fino köpeğine yahut beyaz bir kuşa tahvil sırrını göstermekten ziyade dolara çevirmenin yolunu arayacaktık” (Koray, 2023: 128).

Basit gibi görülen işlemeli mendil, bir fino köpeği ve kuşa benzetilmiştir. Benzetmenin amacı değersiz görülen bir nesnenin bir kuşa veya köpeğe benzetmesinin zor olduğunu anlatmaktır. Adam, bu dönüşümün zor olduğunu düşündüğü için eşyalarını dolara çevirmenin yolunu aramaktadır.

2.3.21. Turna Mevsimi

Turna Mevsimi adlı hikâyede, hikâye anlatıcısı, gideceği yere olan son otobüsü kaçırdıktan sonra Karabağ'da mecburen bir gece konaklamak zorunda kalır ve şahit oldukları anlatılır. Köylülerden biri onu misafir kahvesine yönlendirir. Kahvede, sazı ile türküler söyleyen İsmail adlı genç bir delikanlı ile karşılaşır. Bu genç delikanlı, yollarda gördüğü kahveleri kendisine mesken tutarak oradan oraya dolaşan biridir. Anlatıcı ile İstanbul'a gitme konusunda anlaştıkları hâlde sabah ortadan kaybolur.

İsmail turnaya benzetilir.

“İsmail mi? Bırak hemşerim turna gibidir onlar. Dizi dizi gelir, dizi dizi giderler, bu hafta bu üçüncüsü oluyor. Akşama kalırsanız bir ikisine daha rastlayabilirsiniz!” (Koray, 2023: 156).

“Turna, Avrupa ve Kuzey Afrika'da toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuştur.”(Türk Dil Kurumu, 2025). göçebe bir kuş olması nedeniyle İsmail'e benzetilmiştir. İsmail ve İsmail gibi olan halk ozanı sayılabilecek kişilerin devamlı mesken değiştirerek yolculuk yapıp konaklamaları turnaların bu özelliğine benzetilmiştir.

2.3.22. Yedi Saat Gecikme

Yedi Saat Gecikme adlı hikâyede, dört arkadaşın köy gezintisi sırasında yolda mahsur kaldıkları anlar ve bu durumun neden olduğu gecikme anlatılmıştır. Dört kişilik katile, kudurmuş bir manda nedeniyle durdurulur. Köylüler, mandanın saldırganlaşma ihtimali sebebiyle geçişin tehlikeli olacağını düşünerek katileyi bekletir. Mandayı vurmak için jandarma beklenir, ancak jandarma üç buçuk saat sonra gelir. Bu gecikme yolcuların tepkisini çeker. Tüm bu gecikmeler beş saatlerini alırken, ayrıca iki saat boyunca ifade vermek zorunda kalırlar.

Hikâyede manda yılanı benzetilmiştir.

“-Aman beyim, Allah aşkına, diye neredeyse diz çöktüler. Uyuyan yılanı ürkütmeyin”(Koray, 2020: 39).

Mandalar, genellikle sakin ve uyumlu hayvanlar olarak bilinirler. Ancak, uzun süre kapalı bir yerde kaldıklarında ya da bir tehlikeyle veya hastalıkla karşılaştıklarında saldırganlaşabilirler. Hikâyede, pazardan satın alınıp köye getirildiğinde korktuğu belirtilmiştir.

Manda, insanları ürkütmüş ve saldırgan olabileceği düşüncesiyle önlem alınmasını gerektirmiştir.

Avcılık, hayvancılık ve tarımla uğraşan toplumların yaşamları; dağ, bayır, tarla ve bahçe gibi mekânlarda yani doğayla iç içe geçer. Doğa; bir yönüyle insanlara barınma, beslenme ve korunma gibi olanaklar sunarken bir taraftan da vahşi ve/veya zehirli hayvanlarla dolu olması nedeniyle, çeşitli tehlikeler yaratır. İşte bu tehlikeli hayvanlardan biri de yilandır(Karakaş, 2013: 49).

“Uyuyan yılan” benzetmesi, hareketsiz ve uyuyor gibi görünen mandanın aniden hareket etmesiyle sebep olabileceği tehlikelere vurgu yapmak amacıyla kullanılmıştır. Kudurmuş mandanın aniden uyandırılması, onun ürkmesine ve saldırganlaşmasına yol açabilir.

2.3.23. Bir Ölüm Vak’ası

Bir Ölüm Vak’ası adlı hikâyede, hiçbir silah darbesi olmadan ölen bir adamın ölüm sebebinin tartışıldığı bir duruşma salonunda yaşananlar anlatılmıştır. Duruşmada, bir tüfeğin dört bin beş yüz metre mesafede, on kilogramlık basınçla bir insanı öldürüp öldüremeyeceği tartışılmıştır. Hikâyedeki gelişmeler, tarafların iddialarını çürütme ve kanıtlama çabalarıyla geçmiştir. Maktulün öldürüldüğünü iddia eden avukat, bu iddiasını mantıklı dayanaklarla mahkemeye sunar. Dayanağı ise olay sırasında karşı tarafın elinde bulunan silahtır. Ancak maktulde herhangi bir yara izi veya darp bulunmamaktadır. Avukatın bu iddialarına karşılık, karşı tarafın avukatı silahı hâkime verir. Hâkimin silahı görünce endişelendiği belirtilir. Avukat, hâkimin bu durumunu bir kanıt olarak sunar ve maktulün olay sırasında silahtan korkup öldüğünü iddia eder. Hâkim, bu savunmaları mantıklı bulur ve davaya beş dakika ara verir.

Hikâyede karşı tarafın avukatının silahı alarak hedef tutma anını açıklarken benzetme yapılır.

“- Şimdi bakınız, dedi ve mekanizmayı süratle açıp kapadıktan sonra: iste tüfegimiz dolu! Onu kaldırıyorum, size doğru (bunları tane tane söylüyordu), size” (Koray, 2020: 53).

“Bu son kelimeyi söyledi ki başını dipçik üzerinden mekanizmaya hafifçe eğdi, gezle arpacık istikametinde bir tavşan yatısından daha ustalıkla nişan hattına baktı ve sonra aynı kelimeleri tekrarlardı”(Koray,2020: 53).

“Tavşan yatısından daha ustalıkla nişan hattına bakmak” ifadesinde bir benzetme vardır. Tavşan, bir av hayvanıdır. Nişan hattına bakış, tavşanın av sırasındaki bakışına benzetilmiştir. Tavşan, tehlike gelmeden kendisini korumak ve çevresinde olup bitenlere hâkim olmak için devamlı temkinli davranır; kendini koruma güdüsüyle etrafını kolaçan eder. Kendisine bir avcının yöneldiğini fark ettiği anda ise dikkatini oraya verir ve hızlı bir hamleyle kaçır.

2.3.24. Tasula

Tatil bölgesindeki sayfiyede bulunan bir muhallebicide çalışan Rum kızı Tasula'nın gelişiyile, mekâna olan ilginin artması anlatılmıştır. Hikâyenin ana karakteri olan Tasula'nın genç ve çekici bir kadın olduğu belirtilir. Hikâyede, anlatıcı Türk kadınları onu beğenmezken, erkeklerin onu neden bu kadar beğendiğini tartışır. Türk erkekleri, Rum kızı Tasula'yı görmek için muhallebiciye akın eder; Tasula ise hiçbir Türk erkeğine ilgi göstermez. Hikâye sonunda Tasula, evlenmek için ihtiyaç duyduğu parayı kazanıp işten ayrılır.

Tasula'nın geliş hikâyede şöyle anlatılır:

Bu isim Tasula'nın vazife aldığı daha ilk yirmi dört saatte sayfiyeyi bir kuş sesi gibi dolıştı. Birdenbire bir insan ismi hâlinden çıkarak tropikada bir tuzakla yakalanmış bir kuş ismi hâline geldi:

“ Kuzum, neymiş Muhallebici Hasan' daki kızın ismi?

- Tasula!

- Efendim? (Koray, 2020: 64).

Kuş sesi dalga dalga, melodik şekilde yayılan bir sestir. Hızlı ve etkili bir şekilde yayılarak uyumluluk gösterir. Hikâyedeki benzetme bir düşüncenin, bir duyumun kulaktan kulağa yayılmasını okuyucu zihninde canlandırma amacıyla kullanılmıştır. Tasula'nın geliş de kuşların uyum içinde çıkardıkları ses gibi hızlı ve etkili bir şekilde yayılır. Bu durum hayvan ve insanlarda bulunun ortak sürü psikolojisinden gelmektedir.

Sürü psikolojisi, kısaca diğer insanları veya hayvanları taklit etme ya da onlara paralel hareket etme ya da merkezi bir yönlendirme olmaksızın toplu olarak hareket eden bir gruptaki canlıların davranışı şeklinde açıklanmaktadır ve yazında sürü psikolojisi, çoğunluğa uyma vb. gibi kavramlar ile de ifade edilmektedir (Konak vd., 2022: 122).

Kuşların cıvıltısı, sürü psikolojisinde olduğu gibi, ormandan ormana hızla yayılan bir sestir. Sayfıyede Tasula'nın gelişi ve bunun hızla duyulup yayılması, ormanda birbirini taklit eden kuş cıvıltılarına benzetilmiştir.

2.3.25. Belki Ecel Belki Bıçak

Hikâyede, kan davası nedeniyle ölüm korkusu yaşayan ve her durumdan korkup devamlı şüphe içinde yaşamını sürdüren Ethem Ağa'nın hikâyesi anlatılır. Kan davasının nedeni, bir adamı öldürmüş olmasıdır. Hapis yatarak cezasını çeker, fakat sonra adamın iki yeğeni intikam için Ağa'nın karşısına çıkar. O da kendisini korumak için yeğenlerinden birini öldürür. Tekrar ceza almamak için kaçsa da kan davasından kurtulamaz ve kanlıları peşine düşer. Yılları kaçmakla geçen Ethem Ağa yaşlanır ve nihayetinde 'Belki ecel, belki bıçak' ifadeleriyle kendini kaderine teslim ederek yaşamını sürdürür.

Ethem Ağa, kanlısı olduğunu düşünerek yanlışlıkla silah çektiği adamlara şu benzetme ile karşılık vermiştir:

“-Ah, etti. Keklik mi avlıyoruz be hemşerim? İnsanoğluna çifte kolay kolay çevrilir mi?” (Koray, 2020: 75).

“Keklik, sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuştur” (Türk Dil Kurumu, 2025). Ethem Ağa'nın bu ifadelerinde insanların yaşam haklarının hayvanlardan daha üstün olduğu düşüncesi mevcuttur. Keklik bir hayvan olduğu için daha değersiz görülmüştür. O yüzden kekliğin yaşamını elinden almanın önemli olmadığını vurgulanmıştır. Yapılan bu kıyaslama ile hayvana verilmeyen öneme değinirken insanların yaşam haklarının üstünlüğüne vurgu yapılmıştır.

Ethem Ağa'nın bu anlayışı hayvanların yaşam hakkında sahip olup olmadığı sorularını doğurmuştur.

“Hayvanlarla” ortak olan davranışlarımız, anatomik yapımız, sinir sistemlerimiz, Tanrı tarafından yaratılmış olmamız. Önümüzdeki soruyu "tarafsız bir bakışla" düşünürsek, yalnızca biyolojik akrabalarımız olmakla kalmayıp ruhsal akrabalarımız da olan hayvanlarla dolu bir dünya içerisindeyiz. Tıpkı bizler gibi, bu hayvanlar da dünyanın içinde, onun farkında ve kendi yaşadıklarının farkındalar. Yine tıpkı bizler gibi, bu hayvanlar da, başka herhangi biri umursasın umursamasın, başlarına gelenleri önemsiyorlar. Aramızdaki pek çok farklılığa rağmen, insanlar ve diğer memeliler çok ciddi, temel bir noktada benzeşiyoruz: onlarda bizler gibi yaşamın özneleri. Bütün bu nedenler onlara yaşam hakkına sahip olduğunu kanıtlar (Regan, 2022: 92).

Hikâyenin devamında Ethem Ağa’nın öldürdüğü adamın yeğenleri harmanda önünü keserler. Biri bıçağını çıkarıp ona saldırınca, Ethem Ağa’da kendi savunma amacıyla silahı çıkararak adamı öldürmüştür. Cinayet anında adam için kuş benzetmesi yapar.

“Yere yattı ve kuş kadar bile kımıldamadı”(Koray, 2020: 78).

Bu benzetme, adamın yerde cansız ve hareketsiz bir şekilde yatışını anlatmak için kullanılmıştır.

2.3.26. Çakal Zehri

Çakal Zehri hikâyesinde, anlatıcının İngiliz bir av köpeği vardır ve bu hikâyede onun başından geçen maceraların birkaçını anlatmıştır. Mercan isimli köpeği Ünye’den satın alarak direktörün evine gelişi, oradan Mercan’ın sebep olduğu yaramazlıklar ve bu yaramazlıkların eğitim yoluyla terbiye edilmesi anlatılır. Hikâyenin ilerleyen akışında, Mercan’ın son macerası olan ormanda çakal zehri yiyip zehirlenmesi ve kurtuluşu ele alınmıştır.

Hikâyede canlı ve göze çarpan bir hayvan benzetmesi yer almaz. Mercan’ın geçen gemiyi taklit etmesi ve direktörü rahatsız etmesi nedeniyle bir ipe zil bağlanmış; bu davranış, bir uyaranla söndürülmüştür. Hikâyede ip, köpek kuyruğuna benzetilmiştir.

“-Elinde küçük bir çingirak ve yerde kalan tarafı bir köpek kuyruğu gibi uzunca bir tel vardı” (Koray, 2020: 84).

Buradaki benzetmenin amacı telin şekli hakkında fikir vermektir. Tel, yere doğru kıvrılmış ve uzun olması nedeniyle köpek kuyruğuna benzetilmiştir. Bu benzetme ile

okuyucunun zihninde daha net ve belirgin imgeler oluşturulur. Böylece anlatılan sahneler veya nesneler somut hâle getirilerek okuyucunun gözündeki betimleme canlandırılmıştır.

2.3.27. Manken

Manken hikâyesi, Fikret adlı evli ve genç bir adamın, bir gün mağazanın önünden geçerken vitrinde gördüğü cansız mankeni eski sevgilisine benzetmesi üzerine, onu satın alıp evine götürüşünü ve mankenin hikâyesinin sonunda korkuluğa dönüşünü anlatır. Fikret'in karısı, mankeni elbiselerini giydirmek için bir askı niyetiyle kullanır. Fikret ise mankene kıyafetler giydirerek eski günlerini hatırlamayı amaçlar. Hikâyesinin sonunda, Fikret'in oğlu, evin bahçesine sık sık kargalar üşüştüğü için mankeni giydirerek korkuluk olarak kullanır.

Mankenin bulunduğu mağazadaki kasiyer papağana benzetilmiştir.

“Mağaza boştu. Tezgâhlar alelacele bu garip öğle müşterisinin etrafını aradılar. Hatta tüneğe konmuş bir papağan gibi bütün gününü iskemlede geçiren kasiyer bile” (Koray, 2020: 93).

“Papağanlar, tırmanıcı, eğri gagalı, pek çok türü bulunan, insan sesini taklit edebilen kuşların genel adıdır. Duyduklarını veya konuştuklarını düşünmeden tekrar ederler” (Türk Dil Kurumu, 2025). Kasiyerin gün boyunca gelen müşterilerle devamlı iletişimde olması papağana benzetilmiştir. Papağanlar çoğunlukla duydukları kelimeleri tekrar ederler. Papağanın bu özelliği kasiyerin mağazaya gelen çoğu müşteriye ezberlenmiş gibi devamlı aynı cümleleri kullanmasına benzetilmiştir.

2.3.28. Hastalık

Hastalık hikâyesinde, Dr. Server ve genç eşinin yaşadıkları anlatılmıştır. Dr. Server'ın eşi, henüz on sekiz yaşındayken hemşire olarak onun yanında çalışmaya başlar. Bir süre sonra hastalanan genç hemşire, Dr. Server'ın ilgi ve sevgisini kazanır. Doktor, bu hastalık nedeniyle hemşiresiyle evlenmeye karar verir ve bu evlilik için yıllardır süren önceki evliliğini bitirir. Dr. Server, genç karısını gezdirerek onun sağlığını geri kazandırmayı amaçlar. Ancak hikâyede, bu evliliğin fedakârlık, acıma veya sevgiye mi dayandığı net bir şekilde belirtilmemiştir.

Genç kız, doktorun yanında geldiğinde, doktor kendisine bir soru yöneltir. Bu soru üzerine kızın o andaki tepkisi ve davranışı, şu cümledeki benzetmeyle ifade edilmiştir.

“-Genç kız, birdenbire üzerine garip bir ağ atılmış hissi içinde bir balığın hareketiyle kımıldadı” (Koray, 2020: 107).

Buradaki benzetme, kızın dış bir etkene karşı verdiği anlık şaşkınlık ve irkilme tepkisini tarif etmeyi amaçlamıştır. Farklı bir olaya veya duruma odaklanan genç hemşire, odağının dışında bir uyarana karşılansınca anlık bir irkilme tepkisi vermiştir. Bu durum, suda yüzme eylemini gerçekleştiren balığın, dış etken olan balıkçı ağıyla karşılaşması sırasında yaşadığı anlık şoka benzetilmiştir.

Kızın hastalığında kendini gösteren ağrıyı tarif etmek için, yüzünde sanki böcek geziyormuş hissiyatını ifade eden bir benzetme yapılmıştır.

“-Adeta bütün uzuvlarında yüzlerce böcek harekete geçmişti. Bunlar birer diş gibi kullandıkları yüzlerce iğneyi batırıp çıkarıyorlar... Bu böcekler, diş gibi kullandıkları yüzlerce iğneyi vücuduna batırıp çıkararak sürekli bir acıya neden oluyorlardı” (Koray, 2020: 108).

Burada her iki benzetme de kızın vücudunda kendisini gösteren ağrıyı tarif etmek için kullanılmıştır. İnsanın teninde gezerken teni ısırın böcekler, anlık iğne batma hissiyatı yaratır. Hastalığın kızın bedeninde yarattığı acı, benzetme ile anlaşılır hâle getirilmiştir.

2.3.29. Şart Olsun Kilosu Seksene Geldi

Olayların başkahramanı Hafız Ağa, bir gün karısına söz verdiği için kuzu pazarına giderek orada pazarlıkla bir kuzu alır. Kuzuyu evine getiren Hafız Ağa, kesimine para vermemek için köylüsü olan Kör İsmail’den kesim yapmasını ister. Kesimi bedavaya getirdiğine sevinen Hafız Ağa’nın karısı, sevincini böler ve yemeğe Kör İsmail’i davet etmesini ister. Hikâye boyunca cimri olduğu vurgulanan Hafız Ağa, yemekte İsmail’e fırsat vermeyip ondan önce her şeyi yer; hatta hanımının yaptığı tatlıyı yemesin diye masanın altına saklar. Bunu fark eden hanımı, İsmail evine götürsün diye ona bir paket ciğer verir. Hafız Ağa, kilosunu seksene gelen bu kuzudan bir kâr elde edemediği için söylenir.

“Hafız Ana kırkını bitirmiş, etine dolgun, Müslüman ve mevsiminde bir keklik gibi de semizdi” (Koray, 2023: 147).

Hafız Ana’nın keklik gibi semiz olması, onun sağlıklı ve kilolu olduğunu anlatmak için yapılmış bir benzetmedir. Keklik, doğada doğal beslenen bir hayvandır. Hafız Ana da etine dolgun, iyi beslenmiş, yaşına göre sağlıklı bir kadındır. Keklik gibi semiz olması, hem kilosunun hem de sağlığının iyi olduğunu anlatabilmek için kullanılmış bir deyimdir.

“Hafız Ana kuzuya dil dökerek bir kurt gibi bir taraftan bunları söylüyor, bir taraftan da kuzunun hakiki değerini hesap ediyordu” (Koray, 2023: 17).

Hafız Ana’nın eşine karşı çekinmeden, açık bir şekilde düşüncelerine ifade etmesini anlatmak için kullanılmış bir benzetmedir. Kurtlar, cesur ve korkusuz hayvanlardır. Hafız Ana’da eşine karşı korkmayarak düşüncelerini açıkça söylemesi yönünden kurt gibi görülmüştür.

2.3.30. Bir Muharrir Kahramanlarını Arıyor

Şehrin kalabalığından yorulmuş bir yazar olan Ahmet Cemil, yoğun çalışan ve üretken bir kişiliğe sahiptir. Son zamanlarda yorulduğu için dinlenmek amacıyla bir tatil beldesine giderek dinlenmek ister. Ancak tatili düşündüğü gibi geçmez. Gittiği tatil köyünde yabancı ve tuhaf yüzler ile karşılaşır, bu yüzler zihninde devamlı canlı öyküler oluşturur. Gittiği köyde çapkınlıkları gündemde olan bir imam vardır. Bir gece rüyasında köy kâtibinin nişanlısını imamdan korumak için peşinden gidip imamı öldürdüğünü görür. Sabah uyandığında ise köy imamının cinayet haberini alır. Bu olayların üzerine korktuğu için orada daha fazla kalamayıp şehre dönmüştür.

Ahmet Cemil’in köy kahvesinde gördüğü insanların konuşmalarını duymak için onları dinler ve o anlar şu benzetme ile ifade edilir.

“-Tarla ortasında tanımadığı bir ses işitip geldiği yeri tayin edemeyen bir eşek gibi kulaklarını dikti” (Koray, 2020: 118).

Kulak dikmek ifadesi kalıplaşmış bir deyimdir. “Kalıplaşmış dil birimleri, az sözle çok şey söyleme imkânı vermesi ile en az çaba yarasının söz varlığına yansıyan örneklerini teşkil etmektedir” (Kanmaz, 2021: 172). Ancak, burada, kulak dikme eyleminin eşeğe özgü olduğu

belirtilerek bir insanın davranışına benzetme yapılmıştır. “Eşek gibi kulak dikmek” deyimini, kişinin etrafında olup biten konuşmalara dikkat kesilerek anlamaya çalışmasını ifade eder. Eşeğe benzetilmesinin nedeni, eşeklerin oldukça gelişmiş duyu organlarına sahip olmasıdır.

Ahmet Cemil hikâyesinin devamında köstebek ile örümceğe benzetilir.

“-Yalnız bir köstebek gibi de burnu toprakta hareket ederek oradan oraya yürüyor, bir örümcek gibi vakaları birbirine örmeye çalışıyordu” (Koray, 2020: 124).

“Köstebekgillerden, toprak altında oyduğu yuvalarda yaşayan, gözleri hemen hiç görmeyen, küçük bir hayvan; sokur, yer sıçanı, kör sıçandır” (Türk Dil Kurumu, 2025). Köstebeğin burnunu toprakta gezdirmesinin nedeni, kör olması sebebiyle kokuları algılayarak hareket etmesidir. Ahmet Cemil, ilk defa gördüğü ve şaşırdığı vakalar içinde kör bir köstebek gibi gerçekleri göremez. Anlamaya çalışırken de tıpkı bir örümceğin düzenli bir şekilde ağ oluşturması gibi, olayları birbirine dayandırarak anlamlandırmaya çabalar.

Hikâyesinin devamında, köy meydanı karınca yuvasına benzetilir. Meydanın, karınca yuvası kadar boş olduğu belirtilir. Karıncalar, içgüdüsel olarak çeşitli emeklerle yaptıkları yuvalarını fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için kullanırlar. Ancak, dış etkenler sebebiyle bazen yuvalarını terk edip başka bir yerde yuva oluşturabilirler. Bu durumda, eski yuvaları dışardan görüldüğünde boştur. Burada oluşan bu boşluk, köy meydanındaki boşluğa benzetilmiştir.

2.3.31 Deniz Banyosunun Hakiki Fiyatı

Bu hikâyede, baba parasıyla tatil yaparken hiçbir masraftan kaçınmayan ve masrafların külfeti hakkında bilgisi olmayan Süzan adında bir kadının deniz tatili anlatılmıştır. Deniz için gereken tüm giyim masraflarını yapan Süzan’ın, mayosunu giyip denize girmediği; kitabını alıp deniz kenarına giderek orada vakit geçirdiği belirtilir. Hikâyesinin sonunda, Süzan’ın babası yemek masasında bir deniz banyosunun neden altmış dört lira elli kuruş tuttuğunu sorgulamıştır.

Süzan hikâyede kuşa benzetilir.

“Sonra arka üstü döndü. Mavi hasır şapkasını yüzüne örterek kollarını iki tarafa açtı, Güneşle vurulmuş bir kuşa ve güneşte parıldayan bir kuşa benzedi. Tam sağ kalçasının bir tarafında beyaz bir yelkenli uçuyordu” (Koray, 2020:128).

Bu benzetme, Süzan’ın hikâyede belirtilen ihtişamlı güzelliğini okuyucunun zihninde canlandırmak amacıyla yapılmıştır. Süzan’ın, güneşin parlak ışıkları altında parıldayan güzelliğiyle göz kamaştırdığı ifade edilmiştir. Hikâyede, Süzan’ın güzelliği kuşa benzetilmiştir. Özellikle renkli kuşlar, güneş ışığının altında daha belirgin hâle gelir. Onlara yansıyan ışık, renklerindeki canlılığı artırarak parlak bir görünüm sağlar.

2.2.32. Kemiksiz Kadın Kahraman

Anlatıcı, yedi sene önce tıp doktorasını vermek için hazırlanırken, bir ecza tacirinin aramasıyla hikâyenin gelişimi başlar. Ecza taciri, elinde gerçek ve dondurulmuş iskeletlerin gümrükten yeni çıktığını, isterse bunları adresine hemen gönderebileceğini belirtir. İskeleti satın alan anlatıcı, bu iskeletin kocasının kıskançlıklarının kurbanı olan bir kadına ait olduğunu öğrenir. Aynı zamanda hikâyede, iskeletin sahibi olan kadının ölmediğine dair çeşitli rivayetler de aktarılmıştır. Anlatıcı, bir ecza tacirinin dükkânında Madam Polka ile tanışır. Polka, kemik gibi görünen bir dansçıdır ve anlatıcı, ondan etkilendiğini, hatta âşık olduğunu ifade eder. Zamanla dostlukları gelişir ve bir gün Polka, anlatıcının evine gider. Orada iskeleti görünce bayılarak yere yığılır ve hayatını kaybeder.

Anlatıcı Polca’yı izlemeye gittiğinde salondaki tavırlarını sineğin hareketlerine benzetir.

“Boş masaların arasından, geldiğimi hiç kimseye fark ettirmek istemeksizin bir sinek gibi kaydım ve arkamı tahta bir sütuna siper aldım, oturdum” (Koray, 2020: 135).

Sinekler, uçuş yeteneğine sahip hafif hayvanlardır. Uçuş hızları yüksek olan bu hayvanlar, aniden belirme veya aniden ortadan kaybolma özelliğine sahiptir. 'Sinek gibi kaydım' ifadesi, sinek hızında ilerledim anlamında kullanılmıştır. Gösteri ortamının kalabalık olması nedeniyle dikkat çekmemek veya ortalıkta çok görünmemek adına hızla geçişi ifade etmek için bu benzetmeye başvurulmuştur.

2.3.32. Gece Sığınan Öküz

Kulaksız'da bulunan Arif Bey'in çiftliğinde geçen olayda, gece yarısından sonra sığınan bir öküzün sahibinin beklenişi, sahibi gelmeyince pazarlık ile başkasına satılışı anlatılmıştır. Öküz satıldıktan sonra sahibi hayvanını aramak için çıkıp gelir, çiftlik halkı adama önce öküz görmediklerini belirtir. Sahibi ısrar edince sattıklarını itiraf etmişlerdir. Öküzünün yeni sahibini aramak için kasabaya giden adam, onu bulur, pazarlık ile hayvanını geri alır.

Çiftlik halkı öküz sahibini bekledikleri günlerde, yağmurun yağışını kuşlara benzetmiştir:

“-Şu oldu ki batağı yaran çıkmadı. Yağmur geçici mevsim kuşları gibi ara sıra birden boşanıyordu” (Koray, 2020: 156).

Farklı mevsimleri farklı coğrafyalarda periyodik ve düzenli olarak geçiren kuşlara göçmen kuşlar denilmektedir. Bu kuşlar her yıl üreme zamanında ve kış aylarında uzun yolculuklar yaparlar. Kış aylarında havaların soğumasıyla, kuşların yiyecek bulması zorlaşır ve aralarındaki rekabet artar. Güney Yarımküre daha sıcak olduğu ve besin bakımından zengin olduğu için oraya göç ederler. İlkbaharda ise kuzeye doğru göçler başlar. Bu gidiş gelişler sürekli devam eder(Kardaş vd., 2021: 3).

Kuşların göçleri, mevsime göre farklılık gösterse de ara ara artıp azalarak devamlı bir döngü hâlinde sürer. Burada, yağmurun ara ara kesilip tekrar başlaması, göçmen kuşların mevsimsel göçlerine benzetilmiştir.

2.3.33. Kiralık Eşek

Kiralık Eşek hikâyesi Sukenarı köyünde geçmektedir. Erzak taşımak için eşek arayan iki arayıcı, gördükleri bir kadına başvurur. Kadın, sıpalarıyla yaşayan, hiç evlenmemiş ve eşeklerine özenli bakan biridir. Eşekçilerin tüm ısrarlarına rağmen eşeklerini arayıcılara vermeyi kabul etmez. Arayıcılar birkaç gün sonra köye tekrar geldiklerinde, muhtardan kadının Ayşe Kadın adında ahlaksız biri olduğunu öğrenirler.

Kadının arayıcıları görünce yaptığı davranışlar, şu benzetme ile ifade edilmiştir:

“Eşekçilerden biri bomboş gözüken Sukenari sokaklarını bir bastan öteki basa dolaştıktan sonra çaresiz geri dönüyordu ki çitlerden birinin arkasında, bir kadın, akılsız bir

deve kuşu gibi başını yok etmeye uğraşıyor, kuru dallar arasına doğru bir sincap kadar beceriksiz sokulmaya çalışıyordu” (Koray, 2020: 160).

Deve kuşu, “Kısa kanatları uçmaya elverişli olmayan fakat uzun bacaklarıyla çok hızlı koşabilen iri bir kuş türüdür” (Türk Dil Kurumu, 2025). Başını yok etme ifadesi, deve kuşlarının başlarını kuma sokuşlarını hatırlatmaktadır. “Deve kuşları bu davranışlarını bir tehlike, bir olay karşısında olduklarını hissettiklerinde yaparlar, bu durum onlar için yararlı olmayacağı apaçık ortada olan kaçamak bir yola sapmaktır” (“Deve Kuşlarının Başını Kuma Gömdüğü İddiası”, 2018). Kadının eşekçileri görünce saklanması, deve kuşlarının bu özelliklerine benzetilmiştir. Kadın adamları tanımadığı için onlardan çekinir ve kendisine böyle bir koruma mekanizması geliştirmiştir.

2.3.34. İncir Fidanları

Hikâyede, incir fidanlarına olan tutkusu nedeniyle kardeş katili olup cezaevine giren başkahraman Murat’ın yaşadıkları anlatılmıştır. Cezaevinde incir fidanı dikerek para kazanır. Kazandığı parayla cezaevinden çıktıktan sonra incir fidanı dikmeyi amaçlayan Murat, cezasına çok az bir süre kala, incir mevsiminin geçeceği korkusuyla arkadaşlarıyla plan yaparak cezaevinden kaçmayı organize eder. Ancak ertesi gün yakalanır ve tekrar ceza alır. Cezası bittikten sonra eşi ve çocuğu Murat’ı karşılar. Eşi, Murat’a 'Fidanımız' diyerek oğlunu gösterir. Murat, oğlunu ilk defa görür ve kendisini fidanı olarak gördüğü oğlunu yetiştirmeye adanmış olduğunu belirttikten sonra hikâye sona erer.

Cezaevinde Murat’ı denizci sanarak onu balığa çıkarmamışlardır, bunun üzerine yazar Murat’ı fiziksel yapısını şu benzetme ile ifade etmiştir:

“-Hâlbuki Murat, tarlada bir öküz gibi dikine çalışmasını bilir, ekin zamanı haftalarda içeriye girmezdi” (Koray, 2020: 7).

Makineleşmenin henüz gelişmediği yıllarda toprak üretimi yapılan bölgelerde üretime destek için hayvanlar kullanılıyordu, hayvan üretiminde kullanılan işçilerdi. Büyük yüklerle insanlara hizmet ediyorlardı. Ancak bu durum makineleşme ile birlikte kalkınmayı beraberinde getirmiş ve zamanla dönüşüm göstermiştir. Bu dönüşüm hayvan refahına katkı sağlamıştır. “Ekosistemin bütünlüğü için çevre dostu bir tarım, gıda güvenliği ve hayvan refahı sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde sürecin ayrılmaz unsurlarıdır” (Seçkin, 2025: 70-76).

Kalkınmanın belirtisi olan makineleşme, hayvanların iş yükünü azaltmıştır. Hikâyenin başkahramanı olan Murat'ın öküze benzetilmesi çalışkanlığından dolayıdır. Murat köylü olması sebebiyle üretim aşamasında büyük rol almıştır.

Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Murat böcek ve balığa benzetilmiştir:

Gece yarısından sonra yataktan bir böcek gibi çıktı. Yerde sürünen bir böcek... Sonra kayığa atladı. Karanlık bir geceydi. Karşıda fidanların bulunduğu tepeye baktı. Onları görmüyor fakat hissediyordu. Kalın ve kaba yapraklar yüzüne sürünüyordu. Beş bin fidan! Hepsi de kendisinin yetiştirdiği fidanlar... "Benim de olacak!" dedi. "iki bin fidan..." Ve toprak üzerinde Meteburnu'na gelinceye kadar bir böcek gibi yürüyen Murat, sularda bir balık gibi sessiz hareket ediyordu(Koray, 2020: 14).

Kenan Hulusi Koray'ın, Murat'ın davranışlarını böceğe benzetmesinin nedeni, kimseye fark ettirmeden sessizce hareket ettiğini vurgulamaktır. Aynı benzetme balık için de yapılmıştır. Balıklar, suda akıcı bir şekilde ve ses çıkarmadan yol alırlar. Benzetmelerin amacı, Murat'ın davranışlarındaki sessizliğin derecesini vurgulayıp, okuyucunun gözünde daha net bir betimleme oluşturmaktır.

2.3.35. Paraşüt

Hayatını köyde koyun otlatarak geçiren köylü kızı Çiğdem'in pilot olma serüveni anlatılmıştır. Çiğdem, köyde koyun otlatırken gökyüzünde gördüğü hava aracını kuşa benzetir. Bu nedenle, diğer otlak günlerinde de kuşa benzettiği bu araçları görebilmek için gökyüzünü sürekli kontrol eder. Bir gün, gökyüzünde gördüğü ve kuşa benzettiği nesneleri yüzbaşıya anlatmasıyla hikâyenin gelişimi başlar. Yüzbaşı, Çiğdem'e gördüğü şeylerin kuş değil uçak olduğunu açıklar. Yüzbaşı, Çiğdem'i ailesiyle yanına alarak okutmuş ve köyüne pilot olarak dönmesine yardımcı olmuştur.

Çiğdem'in gökyüzünde gördüğü uçaklar çekirgeye benzetilmiştir.

"-Gökyüzünde sanki yüzlerce çekirgenin bir araya geldiği siyah simsiyah lekeler geçiyordu. Yedi büyük leke"(Koray, 2020: 14).

Çiğdem'in gökyüzünde gördüğü ve önce ne olduğunu anlayamadığı bu nesneler uçaktır. Yazar, köy yaşantısıyla uyum sağlamak amacıyla bu nesnelere Çiğdem'in algısından bakıp onları çekirgeye benzetmiştir. Bu yedi lekenin çıkardığı ses, hikâyenin devamında yedi çekirgenin sesine benzetilmiştir.

“Kulaklarına son bir gürültü daha geldi ve Zeytinli Tepelerinin rüzgâr ı, derisinden bir böcek gibi sert ayaklarla yürüdü” (Koray, 2020: 17).

Burada, Zeytinli Tepeleri’nde esen ve insan tenine varlığını hissettiren rüzgâr için böcek benzetmesi yapılmıştır. Bazı böcekler, insan teninde yürürken varlıklarını kaşıntı ya da huylanma hissi olarak hissettirir. İnsanların rüzgârı teninde hissetmesi de bu duruma benzetilmiştir.

Bu benzetmelerin dışında, hikâyenin birçok yerinde Çiğdem bir kuşa, gözleri ise yeşil kanatlı bir su böceğine benzetilmiştir.

“-Ertesi gün, Başaltı tarlalarını teftiştten dönen Yüzbaşı, Çiğdem’i köyün dışında buldu. Daha doğrusu tırıs giden hayvanın önüne bir ağaç altından tarla kuşu gibi fırlamıştı, gözleri yeşil kanatlı bir su böceği gibi parlıyordu” (Koray, 2020: 19).

Kuşa benzetilmesinin nedeni, ağacın altından aniden kaçma eyleminde bulunmasıdır. Kuşlar, dışarıdan kendilerine temas edebilecek herhangi bir etkeni tehdit olarak algılayıp aniden yerlerinden kaçma refleksi gösterirler. Burada, Çiğdem’in anlık gösterdiği hızı tarif etmek için benzetme yapılmış; benzetme, kaçışın ölçüsünü ifade etmiştir.

“Gözleri yeşil kanatlı bir su böceği gibi parlıyordu” (Koray, 2020: 19).

Benzetmesinden ise Çiğdem’in yeşil gözlü olduğunu anlıyoruz.

Çiğdem’in sesi karga sesine benzetilmiştir.

“- Yüzbaşının karısı, Çiğdem’i ve kocasını merak ediyordu. Hele Çiğdem’i!

Daha bir gece evvel bir kuş gibi rüyasına girmiş, bir bulutun üzerinde bir karga sesiyle takırdamıştı” (Koray, 2020: 25-25).

Yüzbaşının karısı, kötüye yoracağı bir rüya görmüştür. Rüyasında gördüğü karga aslında bir motiftir, çünkü kendisi Çiğdem’in hayatından endişe duymaktadır. Bu siyah kargayı bir haberci olarak görüp ölümle bağdaştırmıştır.

Kargaların ölümü akla getiren siyah renkleri, kötü şans getiren kuvvetli kalın sesleri; leş, artık yemekler veya çaldıkları mahsuller ile beslenmeleriyle kötü çağrışımlar yapan bir tür olduğu bilinmektedir. Bu sebeple kargaların sevilmeyen bir tür olduğunu ve genel olarak kötülükle/uğursuzlukla anıldığını ifade etmek mümkündür(Demirdağ, 2017: 13).

2.3.36. Sayfiyede Bir Numero

Bu hikâyede, anlatıcının yaşadığı sayfiyeye asfaltın gelmesiyle birlikte meydana gelen değişiklikler anlatılmıştır. Asfalt döşendikten sonra tramvaylar, bisikletli kızlar ve otomobiller yollarında görülmeye başlar. Ayrıca, bir gazinonun açılmasıyla birlikte sayfiyede hareketlilik artmıştır. Gazinoda solistlik yapan Miçya, kısa sürede Türk erkeklerinin odağı hâline gelir. Anlatıcı da diğer erkekler gibi Miçya’dan etkilenir ve her gece onu izlemeye gider. Bir süre sonra, anlatıcı Miçya’yı ne gazinoda ne de afişlerde görememeye başlar. Son olarak, onu bir vapurda erkek ceketi ve masmavi bir boyunbağıyla görür ve o an ondan soğur. O andan itibaren, Miçya’dan kimseye bahsetmez.

Hikâyede Miçya’nın vücudunun alt yapısı balık kuyruğuna benzetilmiştir.

“-Belinden aşağı balık kuyruğuyla nihayetleniyordu” (Koray, 2020:30).

Benzetmenin amacı Miçya’nın yarı insan yarı balık gibi bir varlık olduğunu anlatan bir tasvir yaratmaktır. Balık kuyruğu benzetmesi, karakterin denizle veya suyla olan bağlantısını ve doğasını vurgulamak için kullanılmıştır.

2.3.37. Deniz Kenarında

Anlatıcı, tatil yapmak için bir sayfiyeye gider ve burada Balık Osman adında bir çocukla karşılaşır. Nereden geldiği bilinmeyen Balık Osman’ın kimsesiz olduğu belirtilmiştir. Anlatıcı, tatil beldesindeki ilk gününde, Balık Osman’ın kadınların denize girmesine engel olduğunu görür. Kadınların, Osman’ın dış görünüşüyle alay ettikleri için onun bu şekilde davrandığını öğrenir. Anlatıcı, bu davranışı hoş karşılamasa da hikâyenin sonunda Balık Osman ile birlikte sayfiyeden ayrılmıştır.

Hikâye, deniz kenarındaki bir tatil beldesinde geçtiği için, deniz hayvanlarına yapılan benzetmeler sıkça kullanılmıştır. Bu benzetmeler, hikâyenin denizle olan bütünlüğünü sağlamış ve okuyucunun zihninde canlı bir atmosfer yaratılmasına katkı sunmuştur.

“İçeride yanıma aldığım kitaplardan birini okumaya hazırlanıyordum ve artık, denizdeki çığlıklar bir ağaç üstünde yaz kış öten böcekler gibi beni meşgul etmiyorlardı”(Koray, 2020:30).

Bu cümledeki benzetme, 'denizdeki çığlıkların bir ağaç üstünde yaz kış öten böceklerle benzetilmesiyle' yapılmıştır. Amacı, denizde bütün gün duyulan sesin varlığını tarif etmektir. Ağaç üstünde yaz kış öten böceklerin sürekli ötmesi, ormanda ritmik bir ses oluşturur. Ormandaki böcek sesleri ve denizdeki insan sesleri, bir arada çıkarılan seslerin sonucudur. Bu sesler, dinleyen kişiyi belirli bir süreden sonra duyarsızlaştırabilir. Kişi, belirli bir süre sonra bu sesi algılamamaya başlayabilir. Bu benzetmeler, anlatılan durumun veya duygunun daha etkili ve çarpıcı bir şekilde okura aktarılmasını sağlamıştır.

Birden, çığlıklar arasında, bir oltaya dokunan balıklar gibi kulaklarıma bir iki kelime çarptı. Kapıya gerilmiş havluyu hafifçe araladım; beş on metre ileride, on dört on beş yaşlarında kadar bir çocuk, etrafına toplanan yedi sekiz kadınla münakasa ediyordu. Eğer kadınlardan herhangi biri bahse girecek olursa, denizde yüzerlerken bacaklarının arasından bir balık gibi kayıp geçebileceğini iddia ediyordu(Koray, 2020:30).

Bir oltaya dokunan balıklar gibi kulaklarıma bir iki kelime çarptı' ifadesinde, anlatıcının duyduğu kelimeleri, tıpkı balığın oltaya çarpması gibi ani ve dikkat çeken bir şekilde algıladığını anlatmak için hayvan benzetmesi kullanılmıştır. Balık, denizde avlanacağını bilmeden avına doğru yaklaşır ve bu sırada ani bir yakalanma yaşar. Bu benzetme ile anlatıcı, beklenmedik bir şekilde dikkatini çeken sesleri vurgulamıştır.

“Denizde yüzerken bacaklarının arasından bir balık gibi kayıp geçmek” ifadesinde yapılan benzetmenin nedeni, Osman’ın fiziksel yapısıdır. Osman, hikâyede anlatıldığına göre boyca küçük bir çocuktur. Bu nedenle, denizdeki küçük balıklar gibi kadınların bacaklarının arasından rahatça geçebileceğini iddia eder. Hikâye boyunca, Osman kadınlar tarafından sıkça balıklara benzetilmiştir. Bu benzetmeler, Osman’ın hareketlerini tarif etmek için yapılmış ve fiziksel davranışlarını okuyucunun gözünde canlı kılmıştır. Bir tatil beldesinde geçen hikâyede, karakterlerin deniz ve deniz hayvanları ile etkileşimini kuvvetlendirerek fiziksel bir duyumsama yaratılması amaçlanmıştır.

2.3.38. Kemahlı Değirmenci

İmralı Cezaevi'ne giden bir gazetecinin, orada balık avı sırasında Hasip adlı bir mahkûmun yaşadıklarını dinlemesiyle hikâye geriye gidilerek anlatılmıştır. Hikâyede, Hasip'in cezaevine girişinin nedeni şöyle anlatılır: Bir gün buğdaylarını öğütmek için değirmene gider. Değirmende, gözünün üstünde mor bir leke olan ve herkesin korktuğu bir değirmenci vardır. Bir gece, değirmenin kayışı kopar ve değirmenci, kayışı Hasip'in kopardığını sanarak onu kırbaça döver. Bir yıl sonra, Hasip tekrar değirmene gelir. Değirmenciyi uyurken bulur ve önce bıçağı vücudunun çeşitli yerlerine saplar, ardından intikam almak için özellikle gözündeki mor lekeyi oyarak intikamını alır.

Divrikli, Kemahlı Değirmenci için onu gördüğünde şu ifadeleri kullanır:

“-Garip bir kuşa tesadüf etmiş kadar korkmuştum”(Koray,2020:30).

Divrikli, Kemahlı Değirmenciyi gözündeki mor lekeden dolayı garip ve vahşi bir kuşa benzetmiştir. Doğada nesillerinin çokluğu ile bilinen kuşlar dışında, nesli bilindik ve görüldük kuşlara göre daha az olan kuşlarda mevcuttur. Az görülen bu kuşlar genelde yaban hayatı yaşarlar ve bazı insanlara ürkütücü geldiği gibi, bazıları da yabani olmalarından dolayı gerçek bir ürkütücülük barındırır. “Garip bir kuşa tesadüf etmek” ifadesi alışılmışın dışında bir görünüş ile karşılaşmanın Divrikli’de bıraktığı tesiri anlatmak için kullanılmış bir benzetmedir. Divrikli, Değirmencinin gözündeki mor leke ile ani bir korku ve endişeye kapılmıştır.

Divrikli, Değirmencinin kırbacı eline alarak gelişini söyler tarif etmiştir.

“-Öteye beriye koşarak aç kalmış bir kurt gibi soluyor, değirmen kenarına yığılan buğday çuvaları arasına burnunu sokup dolaşırken sesi vahşi bir mırıltı hâlinde işitiliyordu” (Koray, 2020: 74).

“Aç kalmış bir kurt gibi solumak” benzetmesi, Değirmencinin öfkeli ve gergin hâlinin kurda benzetilmesinden dolayı ortaya çıkmıştır. Kurtlar, uzun süre aç kaldıklarında solunumları hızlanarak mırıltılar çıkarır. Bu davranışlarını av arayışı sırasında sergilerler, tavırları gergin ve heyecanlı bir tavidir. Değirmencinin nefes alışverişlerindeki hareketlerinin, uzun süre aç kalmış ve yiyecek arayan bir kurdun soluyuşuna benzetilmesindeki amaç, Değirmencinin gergin ve korku veren hâllerini tasvir edebilmek içindir.

Devamında Başımı çevirdim. Fakat birdenbire, bir kedi gibi ensemden tutup kaldırdığını duydum. İş bununla kalsa yine iyi olacak beyim. Değirmencinin kuvveti omuzlarına bir ayı tabanı gibi çökmüştü. Elinden kaçıp kurtulmak, başımı aldığım gibi dağ bağlarındaki kurtların arasına bile kaçmak istedim(Koray, 2020: 73).

“-Bir kedi gibi ensemden tutup kaldırdığını duydum.”

Kediler, genelde yavrularını enselerinden tutarak kaldırır ve taşırlar. Değirmencinin, Divrikli’yi ense kısmından tutup kaldırması, kedilerin yavrularını enselerinden taşımasına benzetilmiştir. Divrikli, yaşadığı bu durum karşısında kedi yavrusu gibi savunmasız kaldığını ifade eder. Değirmenci, onu hızlı ve beklenmedik bir şekilde tutup kaldırmış; bu da Divrikli’nin korku ve paniğe kapılmasına neden olmuştur.

Hikâyenin devamında, Değirmencinin gözündeki mor leke de bir kediye benzetilmiştir. Divrikli, mor benekten gözünü alamayışını, 'Bir kedi gibi beni takip ediyordu.' ifadesiyle anlatır. Kediler, genelde avlarını sessizce izlerler. Buradaki kedi aslında Değirmencidir; avı ise Divriklidir.

2.3.39. Kamçı

Kamçı hikâyesinde, konu hikâyeyle aynı ismi taşımaktadır. Amerikalı bir grup, antika eşyaları görmek için C. Cenksan tarafından İstanbul'da, antika eşyalarla dolu Şükriye Hanım'ın yalısına götürülür. Turistler, her eşyayı dikkatle incelerken Kamçı'ya takılırlar. Davranışlarının alaycı bir hâl aldığını fark eden Şükriye Hanım, Kamçı'yı eline alarak onları tehdit eder ve evlerini terk etmelerini ister. Onlar gittikten sonra, C. Cenksan yalıya gelerek Kamçı için daha fazla para teklif eder.

Şükriye Hanım, turistleri evden kovarken şu benzetmeyi kullanır:

“-Buraya bak, dedi, sana beş dakika müsaade. Eğer bu leylek azmanları beş dakikaya kadar evimi bir terk etmeyecek olurlarsa” (Koray, 2020: 85).

“Leylekler, kışın tropikal Afrika'da yaşayan, siyah telekli, uzun gagalı, uzun bacaklı, büyük, beyaz, göçmen kuşlardır”(Türk Dil Kurumu, 2025). Leylek azmanları ifadesinde

benzetme vardır. Benzetmenin nedeni turistlerin fiziksel yapısıdır. Şükriye Hanım'ın evindeki antika meraklısı turistler, leylek gibi uzun ve iri yapılıdır. Burada bir hayvan yapısal özelliklerinden dolayı insana benzetilmiştir.

Hikâyede meşin kırbaç yılanı benzetilmiştir.

“-Meşin kırbaç, bir yılan ısılığı kadar süratle kılıfından koptu ve bir sirk üzerinde olduğu gibi ustalıklarla şakladı” (Koray, 2020: 86).

“Bir yılan ısılığı kadar süratle” ifadesindeki bu benzetme, meşin kırbaçın sürati ve hareketindeki hızı, bir yılanın çıkardığı ani ve hızlı tıslama sesine benzetilmesiyle yapılmıştır.

2.3.40. Taş ve Gedik

Memo, köyünde çağdaşlaşma yolundaki ilk adımlardan olan, şapka giyme ve Latin harflerini öğrenme gibi girişimlerde bulunan ilk kişi olduğu için Ankara'da düzenlenecek Ziraat Kongresi'ne temsilci olarak seçilir. Memo, kongrede köylülerin istek ve taleplerini ileterek onları refaha erdirmeyi amaçlar. Kongreye gider ancak, kendi fikir ve talepleri hakkında konuşmasına izin verilmez. Eline bir kitapçık verilir, fakat Memo kitapçığı okuyana kadar süre dolar ve sıra kendi taleplerine gelmeden kongre sonlanır. Köye döndüğünde ise devlete talep iletmeyi zorluğuna dikkat çekerek, köylülerden ziraat müfettişlerine taleplerini iletmelerini ister.

Memo'nun kongredeki hâllerine çeşitli hayvan benzetmeleri yapılmıştır.

“-Memo adeta yemekten içmekten olmuştu. Çünkü Memo'yu kalabalık bir masaya götürüyorlardı. Orada bir leylek gibi, adeta kışına bastırılmış bir kazık üstünde yemek yiyordu. Hâlbuki bir ayı gibi kendi keyfine yemek isterdi yalnız” (Koray, 2020: 91).

Hikâyedeki bu ifadeler, Memo'nun içinde bulunduğu durumda yaşadığı rahatsızlıkları anlatmak için yapılmış benzetmelerdir. 'Leylek gibi' ifadesi, Memo'nun yemek yerken rahatsızlık duyduğunu ifade eder. “Kışına bastırılmış bir kazık üstünde yemek yiyor” ifadesi ise Memo'nun içinde bulunduğu rahatsızlığı açıklamaktadır. Bu benzetmeler, Memo'nun bulunduğu ortamda rahatsız olduğunu göstermektedir. Öte yandan, 'ayı gibi' ifadesiyle Memo'nun kendi keyfine göre, rahat ve serbest bir şekilde yemek yemeyi tercih ettiğini ifade eder.

Temsilcilik için kongreye giden Memo dış görünüşü nedeniyle tavuğa benzetilmiştir.

“- Memo içeri girdiğinde her nedense yolunmuş bir tavuğa benziyordu. Üstüne hindi tüyü geçirilmiş bir tavuk” (Koray, 2020: 92).

Bu ifadeler, Memo’nun içinde bulunduğu ortamda, oradaki insanlardan farklı bir dış görünüş sergilediğini vurgulamak için yapılmıştır. Memo, belirtilene göre, orada bulunanlara kıyasla daha farklı ve alışılmadık bir duruş sergilemektedir. 'Üstüne hindi tüyü geçirilmiş bir tavuk' ifadesi ise, bu kötü görünüşe eklenen uyumsuz ve abartılı bir detayı belirtir. Yani, Memo’nun dış görünüşü hem komik hem de uyumsuz bir şekilde betimlenmiştir.

“-Memo şapkasını çıkardı ve sakalını kaşdı. Kalın tırnakları, saman demetinde büyüyen bir böcek gibi derisinde hışırdadı” (Koray,2020:94).

Bu cümlede, Memo'nun fiziksel hareketleri ve görünüşü betimlenmiştir. Kalın tırnaklarının derisinde hışırdaması ise, böcek sesine benzetilmiştir. Buradaki benzetmede yapılan betimleme canlı bir tasvir sunarak okuyucunun gözünde okunan sahneyi canlandırmıştır. Memo’nun sakalı saman demeti, tırnakları ile çıkardığı ses ise böceklerin samanların içerisinde geçerken çıkardığı hışırtı sesine benzetilmiştir.

2.3.41. Ömer Besi’nin Başı

Bu hikâyede, Ömer Besi adında, Kürt beylerini örgütleyip dağa çıkaran bir dağ eşkıyasının hükümet tarafından aranması sırasında yaşananlar anlatılmıştır. Ömer Besi hakkında çeşitli hikâyeler anlatılmakta ve oldukça korkutucu, gaddar biri olduğu söylenmektedir. Besi’yi arayan hükümetin elinde, sadece yüzü kıllarla kaplı bir fotoğraf bulunmaktadır ve hükümet, Ömer Besi’nin bulunması durumunda bulan kişiye yüz altın vereceğini vaat eder. Subaylar ve hatta bazı Kürt eşkıyaları, Ömer Besi’yi aramak için seferber olur. Karargâha yeni gelen bir yüzbaşı, Ömer Besi’yi bulacağını ve bir gün kellesiyle döneceğini iddia eder. Bir gün, yüzbaşı elinde Besi’nin kesik başıyla gelir; ancak kendisi de hikâyenin sonunda ölü bulunur.

Ömer Besi’nin gözleri böceğe benzetilmiştir.

Bütün bu arada Ömer Besi'nin gözleri neredeydi? Birçok subaylar bu teksir edilmiş resimlerde onları bulabilmek için beyhude çalışmışlardır. Fakat

bir yosun yumağı arasına gizlenen ve rutubetten hazzeden bir böcek gibi, Ömer Besi'nin gözleri bu kil herümerci içinde hiçbir vakit bulunamamıştı(Koray, 2020: 130).

Bu ifadelerdeki benzetmenin nedeni, Ömer Besi'nin gözlerinin yüzündeki kıllardan dolayı görünmemesidir. Yosun yumağı ve böcek benzetmesi, gözlerin tamamen saklı ve görünmez olduğunu anlatmak için kullanılmıştır. Tıpkı yosunlar arasında gizlenen böceğin görülmesinin zor olması gibi, Ömer Besi'nin gözlerinin de kıl yumağının içinde gizli olduğu ve bu nedenle bulunmasının zor olduğu vurgulanmıştır.

Yüzbaşının sesi çakalın sesine benzetilmiştir.

“Bir çakalın sesi gibi yüzbaşının itaat görmeyen emirleri işitiliyordu” (Koray, 2020: 133).

Çakalın sesi, pek çok kişi tarafından cılız, etkisiz ve rahatsız edici olarak algılanır. Yüzbaşının emirlerinin bir çakalın sesine benzetilmesi, bu emirlerin askerler üzerinde hiçbir otorite sağlamadığını ve dikkate alınmadığını ima eder. Emirler, sadece duyuluyor, ama kimse tarafından ciddiye alınmıyor. Bu benzetme, yüzbaşının otoritesinin zayıf olduğunu ve emirlerinin askerler tarafından dikkate alınmadığını güçlü bir şekilde ifade etmektedir.

2.3.42. Güneş Balıkları

Güneş Balıkları hikâyesinde, anlatıcının mahalledeki fakir çocuklarla bir plaj yapma projesiyle başlayan olaylar, Kaya adlı çocuğun trajik ölümüyle son bulmuştur. Plaj inşaatı sırasında en çok çalışan kişi Kaya'dır. Plajın açılışından önceki gece bir fırtına çıkar ve Kaya ortadan kaybolur. Ertesi gün, Kaya'nın öldüğü haberi gelir.

Plajdaki çocuklar arıya benzetilmiştir.

“Hepsi de silkilen bir ağaç gibi, aynı saniye içinde beni bırakıverdiler. Yahut kapısı açılmış bir kovandan fırlayan arılar gibiydiler” (Koray, 2020:138-139).

Bir arı kovanının kapısının açılmasıyla arıların hızla dışarı fırlaması, çocukların koşuşturmalarına benzetilmiştir. Bu benzetme, çocukların aceleci ve düzensiz bir şekilde dağılıp hareket etmelerini, okuyucunun zihninde canlandırmak için kullanılmıştır. Tıpkı bir

kovanın kapısının açılmasıyla arıların hızla ve kontrolsüz bir şekilde dışarı çıkması gibi, çocuklar da bir anda her yöne dağılmıştır.

2.3.43. Mavzer

Mavzer hikâyesi, Kenan Hulusi Koray'ın *Bir Otelde Yedi Kişi* kitabında, çoğu hikâyenin geçtiği bir sayfide yaşanmıştır. Hikâyenin başkahramanı, yaz tatilini geçirmek üzere dayısının yanına gelen Ömer adında bir çocuktur. Ömer, burada savaş söylentilerini ve savaşı bizzat deneyimlemiştir. Dayısının evinde, duvarda duran bir mavzer, Ömer'in geldiği günden itibaren dikkatini çekmiştir. Bir sabah, silah sesine uyanan Ömer, uyandığında ne dayısını ne de duvardaki mavzeri bulabilmiştir. Sayfiyeye gelen Hint askerleri, Ömer'i sorgulamak için yanlarına alır. Ömer, askerlerle birlikte savaşın anlamını çözmeye çalışır; çünkü henüz bir çocuktur. Hint askerleri, Ömer'i dönüş yolunda bırakırken, Ömer yerde dayısını ve mavzeri görür. Ancak, bu gördüklerini kimseye anlatmamıştır.

Hikâyede Ömer'in duyduğu fişek sesi için benzetme yapılmıştır:

“...Sayfiyenin yukarı mahallelerinde başlayan bir fişek vızıltısı yaprakları delip geçiyor, sanki kanatları tüyden değil de tuhaf bir madenden yapılmış bir arı ordusu gibi bütün sayfiyeyi istila etmeye çalışıyordu” (Koray, 2020: 161).

Buradaki benzetme, fişek seslerinin arı vızıltılarına benzetilmesiyle yapılmıştır. Benzetmeyi anlaşılır ve canlı kılmak için, 'tüyden değil, madenden yapılmış bir arı ordusu' ifadesi kullanılmıştır.

Tepeden inen Hint askerleri kuşlara ve arılara benzetilmiştir.

“Yalnız ileride tepeden inmiş büyük bir kuş gibi Hint askerlerin çadırları vardı. Sonra birdenbire beş on askerin bir kovandan fırlar gibi ileriye atıldığına dikkat etti”(Koray, 2020: 161).

“Hint askerlerin çadırlarının büyük bir kuş gibi tepeden inmiş olması” Çadırların, büyük bir kuşun yere inişi gibi görünmesini ve çadırların büyüklüğünü ve yayılış şeklini ifade etmektedir. Bu benzetme, çadırların arazi üzerindeki konumlandırılışını ve düzenini betimleyici bir şekilde göz önünde canlandırmayı sağlamıştır.

“Beş on askerin bir kovandan fırlar gibi ileriye atılması” Askerlerin ileriye atılmalarını tıpkı arıların kovandan fırlar gibi ani ve hızlı bir şekilde hareket ettiklerini anlatmak için yapılmış bir benzetmedir. Askerlerin arılar gibi kovandan hızlı ve düzensiz bir şekilde çıkışını açıklarken hareket dinamizmini gözler önünde canlandırmaktadır.

Kurşun seslerin duyulduğu sırada Ömer’in teyzesinin davranışları bu benzetme ile açıklanmıştır: “Kurşunlar dışarda aynı vızıltı ile devam ediyordu. Teyzesi karyolanın altına bir köstebek gibi kıvrılmıştı. Ne başı ne kolları gözüküyordu” (Koray, 2020: 162).

“Köstebek gibi kıvrılmak” ifadesinde, Ömer’in teyzesi bir köstebeğe benzetilmiştir. “Köstebekgiller, toprak altında oyduğu yuvalarda yaşayan, gözleri hemen hiç görmeyen, küçük bir hayvan; sokur, yer sıçanı, kör sıçan” (Türk Dil Kurumu, 2025). Ömer’in teyzesi, korku ve panik anında kendisine karyolanın altını yuva yaparak saklanmıştır. Bu davranışını koruma mekanizması ile gerçekleştirmiştir.

2.3.44. Burmalı Apolet

Burmalı Apolet hikâyesinde, Gelibolu Savaşı'nda cephanesi olmadan galip gelen Türk ordusunun başarısı anlatılmıştır. Türk askerleri, İngiliz ve Yeni Zelanda güçlerine karşı savaşırlar. Kendi çabalarıyla çeşitli savaş taktikleri üretmeye çalışsalar da başarılı olamazlar. Hikâyenin diğer kahramanlarından olan Ramazan Ağa, halata bir top bağlayarak askerlerin taşımaya öncülük eder ve bu sayede zafer kazanırlar. Hikâyenin sonunda, Ramazan Ağa para ile ödüllendirilmek istenir; ancak parayı kabul etmez.

Hikâyede Ramazan Ağa'nın yürüyüşü hamamböceğine benzetilir.

Bilhassa kamacılar, bir kelimeyle, Osmanlı Ordusunun birer istihkâm teknisyeniydiler. Ramazan Ağa belki de onların son örneğiydi ve bir hamamböceği kadar garip yürüyor, tel tel taranmış sakalı bir nebatat koleksiyonunda rast gelinebilen müstehase bir nebat tesirini bırakıyordu (Koray, 2020: 169).

Ramazan Ağa'nın yürüyüşü, bir hamamböceğinin yürüyüşüne benzetilmiştir. Bu benzetmenin amacı, hamamböceklerinin düzensiz ve garip hareketlerini bir insanın yürüyüşüyle ilişkilendirerek, okuyucunun zihninde Ramazan Ağa'nın yürüyüşünü canlandırmaktır. Bu benzetme, Ramazan Ağa'nın normalin dışında, tuhaf bir şekilde yürüdüğünü ifade etmektedir.

“Koca namlı, iki sıraya dizilmiş yüzer neferin ellerinde, boynuzlarından yakalanmış bir öküz gibi silkindi. Bir saniye durdu ve inadını birdenbire bırakarak esnedi, hafif kımıldandı” (Koray, 2020: 171).

“Boynuzlarından yakalanmış bir öküz gibi silkindi” ifadesindeki benzetme de, Öküzlerin boynuzlarından yakalandıkları sırada, yakalayan kişilere karşı büyük güç ile silkinerek mücadele edişi anlatılmaktadır. Yapılan bu benzetme, askerlerin çok güçlü olduğunu ve tutulmaya çalışıldığında yoğun bir mücadele verdiğini ifade etmektedir.

2.3.45. Bir Aşk Hikâyesi

Ayşe ile Ömer adında birbirini seven, ancak kavuşamayan iki gencin hikâyesi anlatılmıştır. Ayşe bir ağanın kızı, Ömer ise fakir bir köylüdür. İki genç, birbirini sever ve evlenmek ister. Ömer, çeşitli işlerde çalışarak para biriktirir ve Ayşe’yi istemeye gider; ancak fakir olduğu için ona Ayşe’yi vermeyi kabul etmezler. Gençler kaçmaya karar verir ve bir kulübeye yerleşir. Sabah uyandıklarında, kulübeye saplanmış bir bıçak görürler. Ömer, kan dökülmesini önlemek için Ayşe’yi ailesine geri verir. İki genç, farklı kişilerle evlenir ve yıllar sonra çocukları birbirine âşık olur. Hikâye, aynı boyutta gelişim göstermeye devam eder. Gençler, anne babalarının kaderini yaşar; kaçarlar ve yine kapılarına saplanmış bir bıçak görürler. Durum mahkemeye taşınır ve mahkemede ifade veren Ayşe ile Ömer, çocuklarının kendi kaderlerini yaşamalarını istemediklerini belirtir. Hikâyenin sonunda, Ayşe’nin kızı ile Ömer’in oğlu evlenir.

Ayşe tavuğa benzetilir.

“Ve tıpkı yumurtlayan bir tavuk hızıyla samanları etrafına uçururcasına fırladı” (Koray, 2020: 192).

Bu cümlede, Ayşe’nin hareketinin hızı nedeniyle bir benzetme yapılmıştır. Tavuklar, yumurtlayacaklarında kendilerine bir yuva ararlar ve bulduklarında telaşla kanatlarını çırparak etraflarındaki tozu ve samanı dağıtırlar. Ayşe’nin hızı, bir tavuğun hızına benzetilerek okuyucunun zihninde görsel bir tasvir yaratılması amaçlanmıştır.

2.3.46. Garsiyoner

Hikâyede, apartmanda oturan bekâr bir garsiyonerin başından geçenler anlatılmaktadır. Garsiyoner, genç ve yakışıklıdır. Ev sahibinin karısı ve kapıcı tarafından, apartmanın tutucu ve ahlaklı bir yer olduğuna dair sürekli uyarılan garsiyoner, kendisine gösterilen farklı bakış açılarından rahatsızlık duyar. Garsiyoner olduğu için ona karşı önyargıların oluştuğunu belirtir. Çok ahlaklı olduklarını iddia eden apartmanda yaşayan kadınlar, hikâye boyunca sırayla genç garsiyoneri gece ziyaret eder. Garsiyoner, bir gün apartmandan ayrılmak ister ve o gün ev sahibinin karısı, onu ziyaret ederek kendisine misafir olmak istediğini söyler.

Ev sahibinin karısı tavşana benzetilmiştir.

“Yine aynı hareket yüzünden olacak, ayaklarından biri hafifçe yorgandan başını çıkarmıştı ve pedikürlü birkaç parmak, kırmızı birer tavşan gözü gibi yan yana bana bakıyordu” (Koray, 2020: 202).

“Kırmızı birer tavşan gözü gibi”, ifadesinde, kadının makyaj ile renklendirilmiş parmakları kırmızı tavşan gözlerine benzetilmiştir. Bu benzetme, parmakların parlak kırmızı renklerini vurgulayarak dikkat çekici bir görsel olduğunu vurgulamaktadır. Bazı tavşanların gözleri genellikle parlak ve dikkat çeken bir kırmızılığa sahiptir. Kadının parmaklarındaki rengin canlılığını betimlenerek bir görsel tasarlanmıştır.

Garsiyoner kendisini ziyarete gelen genç kızın ağzını kedi ağzına benzetir.

“Ağzının içi bir kedi ağzı kadar küçük, göğüsleri bir avuç içi kadar büyükdü” (Koray, 2020: 204).

“Ağzının içi bir kedi ağzı kadar küçük”, Bu benzetme, kadının ağzının içinin küçüklüğünü ifade etmek için kullanılmıştır. Kedilerin ağızları küçük ve ince yapıdadır. Benzetmenin amacı genç kızın fiziksel özelliklerini okuyucunun gözünde belirgin hâle getirmektir.

2.2.48. Vallah Billah Yok

Koray, bu hikâyede Kurtuluş Savaşı sırasında Rusların esir aldığı dokuz Türk askerinin, esir oldukları süre boyunca başlarından geçenleri anlatmaktadır. Ruslar, askerlere esir gibi

değil, misafir gibi davranmışlardır. Rus kumandan, iki kızını Türk askerlerinin yanına, sıkılmamaları için vermiştir. Ancak, bu durum askerlerin başka kadınlarla görüşmelerini engellediği için, askerler bu durumu çözmek amacıyla kumandanı balık sütü aramaya gönderir. Birçok eczane dolaşan adam, balık sütünü bulamaz ve kendisine inanmalarını sağlamak için 'vallahi yok, billahi yok' ifadelerini kullanır.

Askerlerin duruşu için köpek benzetmesi yapılmıştır:

“Sonra birden bile bir manga hâlinde bizi toplayarak bir göz bakışıyla ne kadar olduğumuzu anlamak istiyor ve anide bundan vazgeçerek üçer üçer yahut ikişer ikişer bazı defalarda kızak çekecek bir köpek sürüsü gibi sıraya dizerek”(Koray, 2020: 212).

Kızak çekecek bir köpek sürüsü gibi sıraya dizmek ifadesi, kişileri belirli bir düzene sokmanın, köpek sürüsünü kızak çekmek üzere hizaya sokmaya benzetilmesiyle yapılmıştır. Köpek sürüleri, kızıağı çekmek için düzenli bir şekilde sıraya dizilir ve belirli bir düzen içerisinde hareket ederler. Bu benzetme, askerlerin de aynı şekilde düzenli ve organize bir biçimde sıralandıklarını anlatmak amacıyla kullanılmıştır.

Anlatıcı, derisini fiziki yapısından dolayı ayı derisine benzetmiştir.

“Derimiz bir ayı balığının derisi kadar sertti” (Koray,2020:212).

Bu cümlede kullanılan benzetme, derinin dokusundaki sertliğini vurgulamak için kullanılmıştır:

2.3.47. Yusufçuk

Yusufçuk hikâyesi, sevdiği kızın istediği altınları alabilmek için yanına biraz para ve bir akrabasının adresinin yazılı olduğu bir kâğıt alarak İstanbul’a giden Yusuf’un trajedik son ile biten hikâyesini anlatılır. İstanbul’a doğru yola çıkan Yusuf uyuya kalır, köyde hayvanlarla iç içe bir hayat yaşayan Yusuf’un rüyasına hayvanlar girer ve Yusuf ile konuşurlar. Yusuf’u gitmemek için ikna etmeye çalışırlar. Yusuf, İstanbul’da parasını ve adresini kaybeder, nezarethaneye düşer, çeşitli zorluklar yaşar. İstanbul’da iki yıl kalır, ancak dilediği gibi para kazanamaz. Hikâyenin sonunda denizde Yusuf’un cesedi bulunur.

Yusuf sevdiği kızı keklığe benzetir.

“Geçen yaz dayıoğlunun yanaşmayı bir keklik gibi samanlıkta avladığı zaman, kız illede bir sarı altın diye tutturmuştu” (Koray, 2020: 219-220).

“Keklik, sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuştur” (Türk Dil Kurumu, 2025). Keklik kolay avlanan bir hayvandır. “Çantada keklik” deyimini de kekliklerin bu özelliklerinden dolayı ortaya çıkmıştır. “Bir keklik gibi samanlıkta avlamak” ifadesinde Yusuf, sevdiği kızı kekliğe benzetmiştir. Kızı samanlıkta yakalamış ve hemen ikna etmiştir. Kızın hemen ikna olması ile kekliğin kolay avlanan bir hayvan olması buradaki benzetmenin nedenidir.

2.3.48. Balıkçı Kuşu ve Diğerleri

Bu hikâyede, anlatıcının bir tatil beldesinde şahit oldukları hikâyeleştirilmiştir. Anlatıcı, hikâyede tatilde gördüğü dört genç kızı tanıtır. Bu dört kızdan biri de hikâyeye adını veren Janin’dir. Janin’in lakabı “Balıkçıl Kuşu”dur. Janin, bir Yahudi kızıdır ve sayfiyede bulunan diğer kızlardan farklı olduğu belirtilmiştir. Diğer kızlar ise Melahat, Jale ve Emine’dir. Onlar da anlatıcı gibi sayfiyeye tatil yapmak için gelmişlerdir. Anlatıcı, hikâyede kızları çeşitli özellikleriyle tanıtır ve değerlendirir.

Hikâyede Janin Balıkçıl kuşuna benzetilmektedir. Anlatıcı balıkçıl kuşlarını bu cümleleriyle anlatır:

Bilmem balıkçıl kuşlarını bilir misiniz? Onlara suların sakin olduğu zamanlar tesadüf etmek için boşuna beklemeyiniz. Bu dakikalarda nereye uçup gitmişlerdir kim bilir? Yalnız hiçbirimizin yerini bilmediği rüzgârlar kopup geldiği zaman balıkçıl kuşların, sanki dalgacıklar, yetişkin karınlarından onları birdenbire doğurmuşlar gibi meydana çıkarlar, sular etrafta kaynar ve renkleri o kadar değişir ki denizin altından sanki büyük bir kimya fabrikası potalar içinde binlerce deniz nebatini döverek mavi sular bir kursun gibi ağırlaştırmış, denizin dibini görünmez bir hâle getirmiştir (Koray, 2004: 63).

“Balıkçıl kuşu, Uzun bacaklılardan, boynu ve gagası uzun, su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük bir kuş türüdür” (Türk Dil Kurumu, 2025). Janin’in Balıkçıl kuşuna benzetilmesinin nedeni hem mizacı hem de fiziksel görünüşüdür.

“Janin de bir balıkçıl kuşuna benzerdi. Denizin durgun olduğu günler aramızda Janin’i bulamazdık” (Koray, 2004: 62).

Bu ifadelerde, balıkçıl kuşlarının davranışları ve hareketleri anlatılmaktadır. Aynı zamanda, bu ifadeler Janin'i balıkçıl kuşuna benzetmektedir. Deniz sakin olduğunda, Janin'i bulmanın zor olduğu belirtilmiştir. Tıpkı balıkçıl kuşları gibi, Janin'in de sakin zamanlarda görünmez olduğu, ancak hareketli zamanlarda ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Bu benzetme, Janin'in kişiliği ve davranışları hakkında okuyucuya bir fikir sunmaktadır.

2.3.49. Felekten Bir Macera

Felekten Bir Macera hikâyesinde, sadece erkeklerin yaşadığı, sakin, renksiz ve neşesiz olduğu ifade edilen bir gezegende, bir gün bir kadının gelişiyle yaşanan değişiklikler anlatılmıştır. Kadın yokken gezegende huzur olduğu belirtilmiş, ancak kadının gelişiyle birlikte insanlar arasındaki anlaşmazlıkların arttığı ifade edilmiştir.

Hikâyede kadın Kırlangıç'a benzetilmiştir.

“Kadın gelmiş ve siyah bir kırlangıç gibi keskin bakışlı gözleriyle onlara yeni bir hayat getirmişti” (Koray, 2004: 76).

Bu ifadelerde kadının gözlerindeki keskin bakışlar “siyah bir kırlangıç” kuşuna benzetilmektedir. Benzetme, kadının gözlerinin keskinliğini ve etkileyciliğini vurgulamak amacıyla yapılmıştır. Bu benzetme ile kadının erkekler üzerindeki etkisi ifade edilmiştir.

2.3.50. Doktor Popen'in Karısı

Anlatıcı, hastalık nedeniyle kaybettiği teyzesinin acısını atlatabilmek için Büyükada'da bulunan Doktor Popen'in pansiyonuna gider ve orada yaşadıkları anlatılır. Doktorun iki kızı vardır. Anlatıcı, kızlarla tanışır ve onlarla çoğu zaman keyifli vakit geçirdiğini belirtir; fakat doktorun eşini hiç görmediğini ifade ederek merakını dile getirir. Kadını oldukça merak eden anlatıcı, bir akşam kadını görür ve onu ölen teyzesine çok benzetir. Ertesi gün pansiyondan ayrılacak olan anlatıcı, doktorun karısının öldüğünü öğrenir ve teyzesi ile kadının ölümü arasında bir bağ kurar.

“Kadın, hafifçe, sinirli bir kuş kanadının açılıp kapanması kadar hafifçe güldü yahut gülmedi” (Koray, 2004: 79).

Bu cümlede, kadının gülüşü, sinirli bir kuş kanadının açılıp kapanmasına benzetilmiştir. Bu benzetme, kadının gülüşünün belirsiz ve kararsız olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Sinirli bir kuşun kanadı hızlı ve hafif bir şekilde açılıp kapanabilir, bu da gülüşün ani ve tedirgin edici bir hareket olduğunu ifade eder. Kadının gülüşündeki belirsizliğini anlatmak amacıyla benzetme yapılmıştır.

2.3.51. Bir Öpüş Altında

Hikâyede, henüz on yedi yaşında olan bir kızla evlenen orta yaşlı adamın, karısının yıllar içindeki değişimiyle yaşadığı duygu dönüşümleri anlatılmıştır. Evliliklerinin ilk yıllarında, adam karısına çocuk gözüyle baktığını ve onun tenini taze bir meyve kadar hassas bulduğunu ifade eder. Adam, yıllar geçtikçe, karısının büyüdüğüne ve olgun bir kadın hâline gelişine şahitlik eder. Kadın büyüdükçe, adam ona hayranlık duymaya başlar; ancak aynı zamanda adam da yaşlanır. Hikâyede, evlilikteki yaş farkına dikkat çekilmektedir.

Anlatıcı, karısının on yedi yaşındaki hâlini vahşi bir kediye benzetir.

“ On yedi yaşında ve küçük, vahşi bir kedi gibi ne kadar yırtıcı bir tabiatı vardı” (Koray, 2004: 130).

Bu cümlede, kadının on yedi yaşındaki asabi, sinirli veya gergin karakteri vahşi bir kediye benzetilmiştir. Vahşi bir kedi, küçük olmasına rağmen güçlü ve saldırgan olabilir. Aynı şekilde, eşinin de genç ve küçük olmasına rağmen saldırgan, gergin ve belki de biraz tehlikeli bir karaktere sahip olduğu ifade etmektedir.

2.3.52. Beyaz Güller

Beyaz Güller adlı hikâye, mensur şiir tarzında yazılmış bir aşk hikâyesidir. Hikâyede olay değil üslup ön plandadır” (Akbaş, 2020: 97). Hikâyede anlatıcının dört sene evvel kaybettiği sevgilisi ölmeden önce ondan beyaz güller istemiştir. Kış mevsiminde, çeşitli zorluklardan sonra bir beyaz gül bulup sevgilisine getirir, fakat sevgilisi beyaz gülü kokladıktan sonra ölür. Hikâyede anlatıcı, okuyucularından sevgilisinin mezarına götürmek için beyaz güller ister.

Beyaz güller güvercinlere benzetilir.

“İsterseniz küçük yuvamı da seyredebilirsiniz. O yuva ki, ta... Saçaklarına kadar beyaz güllerle sarılıdır. O güller ki ince belleri üstünde, ufacık kırmızı gagalarını göğüsleri içine çekmiş, tüylerini kabartmış, lekesiz, beyaz güvercinlere benzerler” (Koray, 2004: 131).

Bu cümlede, beyaz güller "lekesiz, beyaz güvercinlere" benzetilmiştir. Bu benzetme anlatıcının beyaz güllere yüklediği anlam ile ilgilidir. Anlatıcı güllerin temiz, saf ve güzel görünümüne hikâye boyunca vurgu yapar. Beyaz güvercinler ve beyaz güller renk itibari ile birbirine benzetilmiştir. Anlatıcının zihninde saflığı, temizliği ve aşkı temsil etmektedir.

2.3.53. Sonu Bir Şarkı

Hikâyede, Benli Bedia adında bir kumpanya şarkıcısının yaşadığı zorbalıklar anlatılmaktadır. Mavi Kuş kumpanyasının solisti olan Benli Bedia, Çikilli Kasabasında sahne almaya başlar. Kumpanya izleyicileri arasında Belalı Emin bulunmaktadır. Emin, Bedia'yı gördüğü andan itibaren onunla ilgilenir. Bedia'dan istek parça rica eder; ancak Bedia, onun isteğini yerine getirmez ve buna karşılık 'Kart Horoz' şarkısını söyler. Bunun üzerine Emin, Bedia'nın yüzüne bir bıçak fırlatır ve bıçak, Bedia'nın dudaklarını keser.

Seyircilerden biri olan Hüseyin, Benli Bedia için şu hayvan benzetmelerini yapar:

“Bırakın benim güvercinimi, dedi. Tavus kuşu da laf mi onun yanında. Bıldırcınım benim, kekliğim! Dedi. Bedia'm, biriciğim! Kumpanyanın baş artisti” (Koray, 2004: 155).

Bu ifadelerde adam, Bedia'yı çeşitli kuşlara benzeterek onun övmektedir. Adamın bu iltifatları Bedia'yı değerli ve özel bulduğunu ifade etmiştir. “

Güvercin, tavus kuşu, bıldırcın ve keklik gibi kuşlar, hassas ve narin kabul edilen kuşlardır. Aynı zamanda güzellikleri ile de zaman zaman şiirlere, anlatılara konu olmuşlardır. Güvercin, bazen güzelliği bazen de barışçıl sembolüyle, bıldırcın, küçük ve narin oluşuyla, tavus kuşu, ihtişamlı güzellikleriyle, keklikler hoş ötüşleriyle bilinirler(Akbulut, 2023: 241-422).

Benzetmelerin amacı Bedia'nın karakter ve dış görünüşünü okuyucunun gözünde canlı kılarak narin bir Bedia imgesi çizmektir.

2.3.54. Güzel Bir Kadın

Hikâyede, anlatıcı ile ahlak bakımından düşkün olduğu ifade edilen bir kadının arasında geçen kısa yaşanmışlıklar anlatılmıştır. Adam ve kadın bir barda tanışır. Adam, kadından oldukça etkilenir ve ertesi gün onun evine gider. Adam, kadınla vakit geçirdikten sonra, kadın buna karşılık ondan para ister. Adam, kadının hayat kadını olduğunu o anda anlar ve kadına yirmi beş lira uzatır; ancak kadın bunu kabul etmeyerek elli lira ister. Kadının evinden ayrılan adam, iki gün sonra onu aradığında, kadının Türkiye’den gittiğini öğrenir.

Hikâyede kadının dudakları tavşan kanının rengine benzetilmiştir.

“Siyah türbanlı, tavşan kırmızısı renginde dudaklı, düz ve çekik burunlu bir kadın” (Koray, 2004: 235).

Bu benzetmede, kadının dudakları “tavşan kırmızısı renginde” olarak tanımlanmış ve dudaklarının parlak, canlı, dikkat çekici bir kırmızı renkte olduğu ifade edilmiştir. Tavşan kırmızısı, parlak ve belirgin bir kırmızı tonu olarak kullanılmıştır. Benzetmenin amacı kadının dış görüşünün imgelerle daha belirgin hâle getirmesini sağlamaktır.

SONUÇ

Doğanın temel yapı taşları olan çevre, insan, hayvan ve diğer canlı varlıklar, bir bütün olarak ekosistemi oluşturur. Bu ekolojik denge içinde insanın temel sorumluluğu, doğanın sürekliliğini sağlamak ve çevreyle uyumu korumaktır. Ancak insan, zamanla yaptığı yapılar, sanayileşme faaliyetleri ve müdahaleci yaklaşımlarıyla doğaya zarar vermiştir. Bu durum özellikle savunmasız canlılar olan hayvanları doğrudan etkilemiştir. Doğal yaşam alanlarının tahribi ve çevresel dengenin bozulması, ekosistemde çeşitli kırılmalara neden olmuş ve doğanın sürdürülebilirliğini tehlikeye atmıştır.

Sanayi Devrimi sonrasında hızla artan nüfus ile birlikte sosyolojik ve siyasi gelişmeler, çevresel sorunların daha görünür olmasına yol açmıştır. Bu durum, doğaya yönelik duyarlılığı önceleyen ekoeleştirici disiplinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Ekoeleştirisinin temelinde hayvan hakları, şehirleşme, çevre kirliliği ve nüfus artışı gibi konular yer almaktadır. Ekoeleştirici, doğaya yönelik tehditlerin ve bu tehditlerin yol açtığı zararların edebî metinlerle görünür kılınmasını hedefler.

Edebiyat, çevresel sorunları dile getirme, farkındalık yaratma ve doğaya yönelik etik sorumluluğu vurgulama konusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Disiplinler arası bir yaklaşımla gelişen ekoeleştirici, çevre duyarlılığını artırmak için yeni perspektifler sunar ve doğa-insan ilişkisini yeniden kurmayı amaçlar. Bu bağlamda birçok yazar ve araştırmacı, eserlerinde ekolojik bakış açısını ön plana çıkararak çevresel sorunlara dikkat çekmiştir.

Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde hayvanlar sadece çevresel unsurlar değil, anlatının temel öğelerindendir. Yazar, insan, doğa ve hayvanı bütünsel olarak ele alır ve olay örgüsünü bu üçlü ilişki etrafında şekillendirir. Bu bütüncül yaklaşım, dönemin toplumsal yapısını yansıtır ve insan-hayvan ilişkisini derinlemesine inceler. Hikâyelerin genellikle halkın yaşam alanlarında geçmesi, halkın doğa ile olan ilişkisini yansıtmaya imkân sağlar.

Koray'ın eserlerinde hayvanlar, sıradan varlıkların ötesine geçerek anlatının temel unsurları hâline gelir. Sembolik ve metaforik anlamlarla yüklü olan bu canlılar, bazen doğrudan kendi varlıklarıyla yer alırken bazen başka varlıkların davranışlarını yansıtmak için benzetme olarak kullanılırlar. Ayrıca hayvanlar, eleştirel veya alaycı söylemlerin de aracı olarak işlev görür.

Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde hayvanlar dolaylı değil, doğrudan olayların merkezinde yer alan karakterlerdir. Hikâyelerde hayvanların maruz kaldıkları olaylar ve insanlarla ilişkileri detaylı olarak ele alınmıştır. Yazar, hayvan sevgisi, ihmal edilme, doğal yaşamdan koparılma ve ticari amaçlarla kullanılması gibi konuları işler ve insanın doğa üzerindeki etkilerini eleştirir.

Örneğin, *Çakal Zehri* hikâyesinde hayvana doğrudan zarar vermek yerine, onu eğitime ve terbiye etme yöntemi ön plandadır. Böylece şiddet yerine sevgi ve anlayış odaklı ideal bir hayvan-insan ilişkisi sunulur.

Bir Maymun Numarası Daha hikâyesinde ise hayvan sevgisi vurgulansa da hayvanın bir işçi gibi kullanılması söz konusudur. İnsanların çıkarları için hayvanı sömürdükleri ve ticari araç hâline getirdikleri vurgulanır. Benzer bir durum *Satılık Kısırak* hikâyesinde de görülür. Burada hayvan, çıkar ilişkileri ve kurnazlıkların sembolik figürü olarak kullanılır.

Bir Geçim Yolu hikâyesinde hayvanlar ticaretin bir parçası olarak ele alınır. Bu, sirk hayvanlarını anımsatır. “*Kıllı Maymun*” hikâyesinde de hayvan ana karakterdir; hayvan sevgisi ve hayvana yönelik şiddet aynı anda işlenir.

Gece Kuşu ve *Merzengüş Sultan* gibi hikâyelerde hayvanlar fantastik ve korku unsurlarıyla işlenir. *Gece Sığınan Öküz*, *Kıralık Eşek*, *Öküz Öldü Dava Bitti* hikâyelerinde hayvanlar, insan ilişkilerindeki çıkar çatışmalarını ve ikiyüzlülükleri yansıtan temel karakterlerdir. *Bir Yarasa Bir Kızı Aşık Oldu* hikâyesi de fantastik ve korku unsurlarıyla benzer özellikler taşır. Kenan Hulusi Koray, hikâyelerinde insanın doğayla ve çevresiyle olan ilişkisini derinlemesine işlerken, bu ilişkileri psikolojik çözümlemeler ve toplumsal eleştirilerle bir araya getirmiştir. Onun anlatılarında doğa yalnızca bir unsur değil, aynı zamanda insanın iç dünyasını yansıtan bir aynadır. Koray, bireyin çevresiyle olan çatışmasını, içsel gerilimlerini ve toplumla kurduğu ilişkileri ustalıkla hikâyelerine taşımıştır. Bu yönüyle eserleri, yalnızca bireysel değil, toplumsal boyutta da anlamlar taşır.

Yazarın özellikle hayvanlar aracılığıyla oluşturduğu benzetmeler dikkat çekicidir. Bu benzetmeler yalnızca anlatımı zenginleştirmekle kalmaz; aynı zamanda karakterlerin ahlaki yapıları, toplumla olan ilişkileri ve olaylara verdikleri tepkiler hakkında okuyucuya ipuçları sunar. Hayvanlar, Koray'ın hikâyelerinde sadece doğanın bir parçası değil, anlatının temel yapı taşlarından biri hâline gelir. Onlar üzerinden yapılan göndermeler, bireyin içsel çatışmalarını,

bastırılmış duygularını ve ilkel yönlerini görünür kılar. Özellikle kıskançlık, hırs, saldırganlık gibi toplum tarafından olumsuz kabul edilen duygular, hayvan benzetmeleriyle daha somut ve etkileyici biçimde anlatılır. Bu durum, insanın doğaya hükmetme arzusunu, doğadaki diğer canlılar üzerinden simgesel olarak ortaya koyar.

Toplumsal yapıdaki çarpıklıklar da hayvan metaforları üzerinden eleştirilmiştir. Örneğin toplumda ezilen, dışlanan ya da korunmaya muhtaç bireyler; masum ve savunmasız hayvanlara benzetilerek bu durumun altı çizilir. Böylece Koray, bireylerin toplumsal konumları, yaşadıkları güçlükler ve maruz kaldıkları adaletsizlikler konusunda duyarlılık oluşturmayı hedefler. Hayvanlar aracılığıyla yapılan bu tür eleştiriler, okuyucunun empati kurmasına olanak tanır ve anlatının etkileyciliğini artırır. Ayrıca, insan ilişkilerinde yaşadığı çatışmalar, bireyin gündelik yaşam içerisindeki sıkışmışlığı, maddi ve manevi mücadeleleri de yine hayvan benzetmeleri aracılığıyla dile getirilmiştir. Bu sayede anlatım daha derinlikli ve çarpıcı bir hâl alır. Hikâyelerde yer alan karakterlerin olaylara bakış açıları, kararları ve davranış biçimleri de yine hayvan imgeleriyle ilişkilendirilerek okuyucunun karakter analizini daha kolay yapması sağlanır.

Koray'ın kullandığı bu anlatım tekniği, yalnızca bireyin psikolojisini değil, aynı zamanda toplumun düzenini, insan ilişkilerindeki yozlaşmayı ve değer yargılarındaki değişimi de gözler önüne serer. Hayvanlar, bu yönüyle yalnızca birer sembol değil; aynı zamanda anlatının taşıyıcı unsurlarıdır. Bu benzetmeler aracılığıyla bireyin üç katmanlı dünyası bireysel, toplumsal ve doğayla ilişkili yönlerini bütüncül bir biçimde ortaya konur. Böylece okuyucu, hem karakterin içsel dünyasını hem de dış dünyadaki yansımalarını değerlendirme fırsatı bulur. Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde hayvan temsilleri sadece süsleyici bir unsur değil; düşünsel derinlik katan, anlatımı güçlendiren, eleştirel bakışı besleyen çok katmanlı bir anlatım aracıdır. Bu yönüyle Koray, Türk hikâyeciliğinde hem doğayı hem de insanı anlamlandırma konusunda kendine özgü bir bakış açısı geliştirmiştir.

Hayvan benzetmeleri, hem içeriğe hem de anlatım tekniğine katkı sağlayan önemli unsurlar arasında yer alır. Bu benzetmeler, anlatımı okuyucunun gözünde canlandırmakla kalmaz, aynı zamanda metne estetik bir derinlik ve anlam yoğunluğu katar. Anlatımda oluşan bu yoğunluk, olayların ve karakterlerin doğrudan, düz bir şekilde aktarılmasından ziyade, daha etkileyici ve katmanlı bir biçimde sunulmasına olanak tanır. Böylece okuyucu, hikâyenin hem duygusal hem de düşünsel yönlerine daha güçlü bir şekilde bağlanır. Hayvan benzetmeleri,

özellikle karakterlerin ruh hâllerini, iç dünyalarını ya da davranışlarını uzun uzun açıklamak yerine kısa, çarpıcı ve imgesel bir yolla yansıtmaya işlevi görür. Bu durum, metni yalnızca daha etkileyici değil, aynı zamanda daha anlaşılır hâle getirir. Soyut duygular yerine somut imgelerle yapılan bu anlatım, okuyucunun hayal gücünü harekete geçirerek anlatılan durumun daha gerçekçi ve samimi biçimde algılanmasını sağlar. Bu sayede karakterlerin hem ruhsal hem de fiziksel durumları daha net bir şekilde ortaya konmuştur.

Hayvan benzetmeleri, karakterlerin kişilik özelliklerini tanımlamada da işlevseldir. Okuyucu, bir karakteri tanımak için uzun açıklamalara ihtiyaç duymadan, yapılan benzetme sayesinde onun doğası hakkında fikir sahibi olur. Bu da anlatımda ekonomiklik sağlamıştır. Kısa sürede karakter çözümlemesi yapılabilir hâle gelir. Anlatıdaki bu zenginlik, okuyucunun karakterle empati kurmasını da kolaylaştırır. Özellikle korku, gizem, sevgi, hırs gibi güçlü duyguların işlendiği hikâyelerde hayvan benzetmeleri bu duyguların yoğunluğunu artırır, olay örgüsünün etkisini derinleştirir.

Sonuç olarak Kenan Hulusi Koray'ın hikâyelerinde hayvanlar, doğal yaşamın parçası olmanın yanı sıra, insan ilişkilerini ve toplumsal eleştirileri yansıtan anlatı unsurlarıdır.

KAYNAKLAR

A. İNCELENEN ESERLER

- Koray, K. H. (2004). **Yaz ve Aşk Hikayeleri** (1. Baskı). İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- _(2018). **Güzel ve Esrarengiz**(1. Baskı). İstanbul: Laputa Kitap.
- _(2020). **Bir Yudum Su** (1. Baskı). İstanbul: Karbon Kitaplar.
- _(2020). **Bahar Hikayeleri- Son Öpüş**(1. Baskı). İstanbul: Kapra Yayıncılık.
- _(2020) **Bir Otelde Yedi Kişi**. (1. Baskı). İstanbul: Karbon Kitaplar.
- _(2021). **Bir Garip Adam** (1. Baskı). İstanbul: Vacilanda Yayıncılık.
- _(2022). **Gece Kuşu- Bir Yarasa Bir Kıza Aşık Oldu** (1. Baskı). İstanbul: İthaki Yayıncılık.
- _(2023). **Beşer Dakikalık Hikayeler**. İstanbul: Ötüken Yayınları.

B. DİĞER KİTAPLAR/ MAKALELER/ TEZLER

Akbaş, O. (2020). **Kenan Hulusi Koray'ın Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

_, O. "Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyelerinde Metinlerarasılık". **Turkish Studies- Language & Literature**, 19.2 (2024).

Aliyazıcıoğlu, H. (2007). **Kenan Hulusi Koray'ın Edebî Kişiliği ve Hikayelerinin İncelenmesi**(Yayımlanmış Yüksek Lisan Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Ağın, B. (2012). "Ekoeleştiri Ve Hayvan Çalışmaları: Avatar, Madagaskar Ve Madagaskar 2: Afrika'ya Kaçış Filmlerinde Doğa Ve Hayvan Temsilleri. Ekoeleştiri: Çevre ve edebiyat".

Akçeşme, B. (2024). "Margaret Atwood'un Maddaddam Ve The Year Of The Flood Adlı Romanlarında Postmodern Ekoeleştiri Kritiği". **International Journal Of Language Academy**, 6(23), 629-646.

Alpay, İ. (2018). “Yaşar Kemal “Hüyükteki Nar Ağacı” İle Cengiz Aytmatov “Beyaz Gemi” Üzerine Bir Ekoeleştiri Denemesi”. **Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi**, 1(2), 147-157.

Altun, A. (2020). “Belgesel Sinema, Ekoeleştiri ve Kamilet Filminde Doğanın Temsili”. **Tykhe Sanat Ve Tasarım Dergisi**, 5(8), 1-16.

Arıkan, A. (2011). “Edebî Metin Çözümlemesi ve Ekoeleştiri”. **Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi**, 1(1), 43-51.

Arcagök, M. N. (Yıl). “Berci Kristin Çöp Masalları'nın Ekoeleştiri Bağlamında İncelenmesi”. **Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni**, 4(6), 109-119.

Akbulut, N. (2023). **Türk Halk Kültüründe Kuşlar** (Yayınlanmış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ağın, B. (2012). **Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat**.

Bulut, F. (2020). “Ekoeleştiri Kuramı Işığında Ayla Kutlu'nun “Huvava: İlk Çevre Koruyucu” Adlı Eserine Bakış”. **Turkish Studies**, (15) 2.

Balta, Ş. C. (2023). **1950 Sonrası Türk Hikâyesinde Ekoeleştiri ve Çevre Bilinci** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bertens, H. (2014). **Edebî Teori**. İstanbul: Sel Yayınları.

Balkaya, M.A. ve Tekin, K. (2019) **Edebiyat Kuramları Giriş ve Uygulama**. İstanbul: Çizgi Kitapevi.

Bennett, A. ve Royle, N. (2018). **Edebiyat, Eleştiri ve Kurama Giriş**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Canbaz, Y. F. (2013). “Kenan Hulusi Koray'ın Korkutan Öyküleri”. **Millî Folklor**, 25(97).

Çakır, M. (2024). “Ekoeleştiri Kuramı Işığında Thomas Hardy'nin Asi Kalpler Romanı”. **Journal Of History School**, 16(LXVII), 3591-3604.

Çavuş, B. (2024). “Ekoeleştiri Kuramı Çerçevesinde Zülfü Livaneli'nin Balıkçı Ve Oğlu Adlı Romanı”. **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 34, 533-547.

Çelik, A., & Ortakçı, A. (Yıl). **Ekoleştirir**. Kitap Bölümü.

Çay, M. (2020). **Animasyon ve Ekoleştirir: Hayao Miyazaki Dengeyi Tekrar Bulmak** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakmak, G. D. (2024). **Çağdaş Kadın Edebiyatında Gotik ve Ekoleştirir Kesişiminde Kadın Bedeni, İğrençlik Ve Grotesk** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dinç, A. (2024). **Bir Ülkenin Katliamı: Imbolo Mbue'nin Öyle Güzeldik Ki Adlı Romanının Arne Naess'in Derin Ekoloji Felsefesi Işığında Ekoleştiririsi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Durmuş, İ. "Türk Kültür Çevresinde At". **Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi** 5.1 (2021): 1-12

Doğan, S. (2024). "Ekoleştirir ve Buket Uzuner'in Romanları". **Kesit Akademi Dergisi**, 11, 673-692.

Demir, H., & Aydın, O. (2024). "Sûfi Söylem ve Bir Metaforik Unsur Olarak Tasavvuf Edebiyatında Kuşlar". **Dergiabant**, 12(2), 325-339.

Ertekin, Aydın. "Fantastik Yazın Nedir?". **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 9.1 (2007).

Enginün, İ. **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**. Dergâh Yayınları, 2005, 301.

Ezer Yeşilova, N. (2019), **Türk Mitolojisinde Yer Alan Hayvan Figürlerinin Simge ve Sembol Bağlamında Değerlendirilmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eyan, B. (2024). "Bedri Rahmi Eyuboğlu Şiirlerinde Ekoleştirir". **Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, 9(2), 916-930.

Gökhan, T. (2022). "Ekoleştirir Ve Gülten Akın'ın "Yüksek Evde Oturanın Türküsü" Başlıklı Şiiri". **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, 16, 368-382.

Güven, F. (2024). "Ursula K. Le Guin'in Dünya'ya Orman Denir Adlı Eserinde Ekofeminizm Ve Marksist Ekoleştirir". **Social Sciences Studies Journal (Sssjournal)**, 8(102), 2872-2875.

Gürçay, S. (2023). “Ekoeleştiri Kuramı Işığında Alevî-Bektâşî Velâyetnâmeler”. **Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1**, 645-665.

Güvenç, B. (2009). “Kenan Hulûsi Korayın Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme”, (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Gül, R. (2019). **Ekoeleştiri: Edebiyatın Fiziksel Çevreyle İlişisinin Barbara Kingsolver'ın Bereketli Yaz Ve Uçuş Davranışı İle Upton Sinclair'ın Petrol Ve Şikago Mezbahaları Adlı Eserlerinde İncelenmesi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, G. (2023). **Ekolojik Bir Tiyatroya Doğru: Ekoeleştirinin Tiyatrodaki Yankıları Ve Örnek Çözümlemeler** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gonagova, Y. (2020). **Ekoeleştiri Bağlamında Buket Uzuner'in 'Tabiat Dörtlemesi' Serisindeki Üç Roman Üzerine Bir Değerlendirme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Güngör, T. K. (Yıl). **Edebiyat ve Ekoeleştiri**. Kitap bölümü.

Hakkıoğlu, M. ve Ören, A. (2019). **Çağdaş Edebiyatın Kuramsal Seyri**. İstanbul: Çizgi Kitapevi.

İlaslan, S. (2021). “Ekoeleştiri Kuramı. Edebiyat Yazıları II: Eleştiri Kuramları ve Metin Tahlilleri”.84, 393.

İsmailova, Z., & Altıok, E. (2011). “Cengiz Aytmatov’un “Toprak Ana” Eserinin “Ekoeleştiri” Bağlamında İncelenmesi”. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 10(2), 1601-1609.

Karacar, M. (2024). “Ekoeleştiri Bağlamında Necati Cumalı’nın Susuz Yaz Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme”. **Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 15, 343-353.

Kanmaz, A. (2021). “Türkçe Deyimler Üzerine Yazılan Makaleler Hakkında Bir Kaynakça”. (1962-2020).

Karakaş, R. (2013). “Siirt Efsane ve Halk İnanışlarında Yılan Miti”. **Folklor/Edebiyat**, 19(73), 49-62.

Konak, F., Civek, F., & Özkahveci, E. (2022). "Farklı Disiplinlerde Kavramsal Farklılaşma: Sürü Davranışı". **Business Economics and Management Research Journal**, 5(3), 121-134.

Kesebir, E. (2016). "Kenan Hulusi Koray'ın Beşer Dakikalık Hikayeler Kitabındaki "Öteki" Kadınlar". **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (4), 59-70.

Kardaş, F., & Cebe, M. (2021). "Sulak Alanlar ve Göçmen Kuşların Ekosistemdeki Yeri". **Menba Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi**, 7(1), 1-5.

Kıroğlu, F. "Türkiye’de Hayvanlara Yönelik Şiddetin Hayvan Hakları Koruma Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi". **Meyad Akademi** 2.2 (2021): 172-185.

Kaya, M. (2021). **Kısa Spekülatif Kurguda Posthümanizm Ve Ekoeleştir** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılınç, Ç. (2021). **Ekoeleştir, Ekofobi Ve Romantik Ekoloji: Coleridge Ve Rime Of The Ancient Mariner'in Ekofobik Okuması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuru, K. (2022). **Ekoeleştir Odağında Ethem Baran Anlatısı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mostaan, S. (2017). **Ekodrama: Caryl Churchill Ve Edward Albee'ın Oyunlarının Ekoeleştir Kuramı Işığında İncelenmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oktay, G. (2023). **Çocuk Edebiyatında Ekoeleştir** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Orta, N. (2024). "Sinemada Ekoeleştir: Ekolojik Bağlamda Halk Bilimsel Unsurların Buğday Filmi Üzerinden İncelenmesi". **Motif Akademi Halkbilimi Dergisi**, 17(45), 30-46.

Opperman, S. (Ed.) (2012), **Ekoeleştir Çevre ve Edebiyat**, Ankara: Phoenix Yayınları.

Özkan, Ü. Y. (2023). **Ütopyadan İklimkurguya: Türk Edebiyatında Üç İklimkurgu Romanı Örneğinde Doğa Kültür İkiliğinin Ekoeleştirisi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Özgür, A. "Hayvanlarla Yaşamı Paylaşmak". **Veteriner Hekimler Derneği Dergisi**, 81.2 (2010): 9-13.

Özyön, A. (Yıl). “Zülfü Livaneli'nin Son Ada'sı İle Ütopyadan Distopyaya: Bir Ekoeleştirme Denemesi”.

Parlak Temel, Ö. (2010). **Ekoeleştirme Kuramı Işığında Stefano Benni'nin Margherita Dolcevita Ve Terra! Adlı Eserlerinde Vurguladığı Doğa Ögesi ve Yazarın Çevreci Düşünceleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pekşen, G. D. (2023). **Ekoeleştirme-Ekosinema: Hollywood Bilimkurgu Sinemasında Doğa ve İklim İzlekleri** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Regan, T., & Çağlayan, S. (2007). **Kafesler Boşalsın: Hayvan Haklarıyla Yüzleşmek.** İletişim Yayınları.

Sümeli, S. (2022). **Ekoeleştirme Perspektifinden Bertolt Brecht'in Epik Tiyatro Kuramının Değerlendirilmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Sazyek, H., & Sürücü, Y. (2018). “Cahit Külebi'nin Şiirlerine Ekoeleştirme Çerçevesinden Bakmak”. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 36, 25-38

Solak, C. (2012). “Bir Ekoeleştirme Denemesi: Behiç Ak'ın Tek Kişilik Şehir Oyununda Birey, Toplum Ve Çevre İlişkileri”. **Ekoeleştirme Çalışmaları**, 211-223.

_, C. (2022). “Todorov'un Fantastik Kuramı Işığında Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyeciliği”. **Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, (8)658-673

Solak, Ö. ve Doykun, S. (2021). **Disiplinlerarası Edebiyat Çalışmaları.** Çanakkale: Paradigma Akademi.

Sezer, F. (2012). **Kenan Hulusi Koray'ın Muhit Dergisindeki Nesir Yazıları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sert, H., & Uzmay, A. (2017). **Dünya'da Hayvan Refahı Uygulamalarının Ekonomik Ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi.** Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(4), 263-276.

Sivri, M., & Akbaba, C. (2018). “Dünya Mitlerinde Yılan”. **Folklor/Edebiyat**, 24(96), 53-64.

Sarıtaş, U. (2021). “Ekoeleştiri Ve Mustafa Kutlu’nun Beyhude Ömrüm Hikâyesine Ekoeleştirel Bakış”. **Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-I**, 9, 287-297.

Şengel, B. U., & Öz, S. (2022). “Ekoeleştiri Kuramı Çerçevesinde Amin Maalouf’un Empedokles’in Dostları Romanı. **Ekoeleştiri Çalışmaları**”.

Şen, A. (2016). **Popüler Sinemada Ekoeleştiri: 'Avatar' Ve 'Açlık Oyunları'** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

_, A. (2018). “Bilimkurgu Sinemasında Ekolojik Adalet Ve Ekoeleştiri”. **Ankara Üniversitesi İlef Dergisi**, 5(1), 31-60.

Sağlam, B. Y. (2024). “Ekoeleştiri Kuramı Bağlamında Miyazaki’nin Rüzgârlı Vadi Animasyon Filmi”. **Turkish Online Journal Of Design, Art & Communication**, 14(4), 1048-1059.

Tarım, R. "Servet-i Fünun Edebi Topluluğunun ‘Yeşil Yurt’Özlemi”. **Kitap-lık** (93) (2006): 77-86.

Tarhan, A. H. “**Sahra**”. 1. basım, İstanbul: Yayınevi Adı, 2015.

Türkmen, İ., & Saylam, Y. M. (2023). “Şamanizm’de Doğaya Yüklenen Anlam”. **Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, 7(1), 78-96.

Toker, H. K. (2025). **Behiç Ak’ın Erken Çocukluk Dönemine Seslenen Kitaplarında Ekoeleştiri** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Tunç, G. (2022). “Ekoeleştiri Ve Gülten Akın’ın “Yüksek Evde Oturanın Türküsü” Başlıklı Şiiri”. **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, 16, 368-382.

Taşkın, H., & Boran, T. (2022). “Moana Animasyon Filminin Ekoeleştiri Kuramı Bağlamında İncelenmesi”. **İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 7(2), 311-332.

Turna, M. (2023). “Ekoeleştiri Çerçevesinden Ahmet Muhip Dranas’ın Eserleri”. **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, 9(1), 193-213.

Toska, S. (2017). **Ekokurgu Ekolojik Sorunların Çözüm Yolu Olarak Edebiyat**. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Uğurlu, S. (2020). **Buket Uzuner'in Hikâye Ve Romanlarının Ekoeleştiri Bağlamında İncelenmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlü, T. (2018). **Medeniyetin Çöküşü: Ursula K. Le Guin'in *Dünyaya Orman Denir* Ve William Golding'in *Sineklerin Tanrısı* Eserlerinin Ekoeleştiri Bağlamında Analizi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım Sağlam, B. (2024). “Ekoeleştiri Kuramı Bağlamında Miyazaki’nin Rüzgârlı Vadi Animasyon Filmi”. **Turkish Online Journal of Design, Art & Communication**, 14(4).

Yavuz, Y. (2024). “Ekoeleştiri, Edebiyat Ve Latife Tekin’in Manves City Ve Sürüklenme Adlı Romanları”. **Edebi Eleştiri Dergisi**.

Yavuz, M., & Büyükarman, D. A. (2020). “Yaşar Kemal’in Deniz Küstü İsimli Romanına Eko-Eleştirel Bir Yaklaşım”. **Rumelide Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 21, 267-279

Yavuz, Y. (2019). “Edebiyat Ve Ekoeleştiri: Latife Tekin’in “Manves City” Ve “Sürüklenme” Adlı Romanları”. **Edebi Eleştiri Dergisi**, 3(3), 245-259.

Yiğitoğlu, M., & Sezer, M. A. (2019). “Âşık Veysel’in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım”. **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 7(14), 568-579.

Yazgünoğlu, K. C. (2024). “Ekoeleştiri Nedir?: Ekolojinin Aynasından Edebiyat Eleştirisine Bakmak”. **Söylem Filoloji Dergisi, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri Özel Sayısı**, 334-355.

Yurdusev, N. (2016). **Öncü Bir Ekoeleştirmen Olarak Gene Stratton-Porter'in Eserlerindeki Çevre Etiğinin İncelenmesi Ve A Girl Of The Limberlost Ve Freckles Romanlarının Ekoeleştiri Kuramı Işığında Analizi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, E. G. (2023). **Ekoeleştiri Ve Gotik: Nathaniel Hawthorne'un Seçili Kısa Hikayelerine Ekogotik Yaklaşım** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, Ç. (2021). **Türk Film Çalışmalarında Yeni Yönelimler: Ekoeleştir, Ekosinema Ve Ekolojik Bir Metin Olarak Film** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşil, S. (2019). “Türk ve Arap Mitolojisinde Ortak Hayvan Figürleri”. **Uluslararası Mitoloji Sempozyumu/ Bildiri Kitabı**, Ardahan Üniversitesi, 836

Yılmaz, A. (2011), “Sembolik ve Gerçek Anlamları ile Türkü Metinlerine Yansıyan Hayvanlar”, **Folklor/Edebiyat Dergisi**, 17 (66), 238.

Yıldırım, T. “**Yazılar, Hatıralar, Mülakatlar, Kenan Hulusi Koray**”. Ötüken Yayınları.2024.

C. İNTERNET KAYNAKLARI

Deve Kuşlarının Başını Kuma Gömdüğü İddiası. (2018)
<https://www.malumatfurus.org/deve-kusunun-basini-topraga-gomdugunu-zanneden-kose-yazarlari/> (10.04.2025).

Türk Dil Kurumu. (2025). <https://sozluk.gov.tr/> (10.04.2025).